

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra Historie

PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA – BOJE V JIŽNÍM TYROLSKU SE
ZAMĚŘENÍM NA OSUDY NĚKTERÝCH ČESKÝCH VOJÁKŮ ZE
SEMILSKA

Bakalářská diplomová práce

Zpracovala: Tereza Sisrová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Datum: 4. 5. 2017

Olomouc, 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci, dne 4. 5. 2017

Tereza Sisrová

Poděkování:

Velice děkuji paní prof. PhDr. Jana Burešová, CSc. za pomoc při vedení bakalářské práce a vstřícnost během konzultací. Dále bych chtěla poděkovat paní Mgr. Lence Holubičkové za poskytnutí některých materiálů a cenných informací. V neposlední řadě pak dík patří mé rodině za jejich podporu.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá boji v jižním Tyrolsku v období první světové války. Zároveň se věnuje vývoji vzájemných vztahů Itálie a Rakousko-Uherska před tímto konfliktem. Přináší detailnější pohled na válečné střety v této oblasti a některé z nich líčí prostřednictvím účasti čtyř vybraných vojáků pocházející z oblasti Semilská – Rudolfa Šmída z Bítouchova, Emila Myslivce z Příkrého, Karla Kotrby z Poniklé a Františka Grofa z Benešova u Semil. Tito muži se jako příslušníci tradičních rakouských jednotek – císařských myslivců a střelců účastnili bojů.

Klíčová slova: první světová válka, Velká válka, tyrolská fronta, Itálie proti Rakousko-Uhersku, 1915 – 1918, boje v jižním Tyrolsku, císařští myslivci, císařští zemští střelci, čeští vojáci, Semilsko

This thesis applies to fights in South Tyrol during the first world war. There is also more detailed description of diplomatic relations between Italy and Austria – Hungary before the first world war. It brings more detailed view of the war fights in these area and some of them describe by life stories of four czech soldiers from Semily region – Rudolf Šmíd from Bítouchov, Emil Myslivec from Příkrý, Karel Kotrba from Poniklá and František Grof from Benešov u Semil. These men fought in traditional Austrian war troops such as Tiroler Jäger - Regiment or Tiroler Kaiserschützen – Regiment in these fights in South Tyrol.

Key words: the first world war, Great War, Tyrolean front, Italy against Austria-Hungary, 1915 – 1918, fights in South Tyrol, Tiroler Jäger – Regiment, Tiroler Kaiserschützen – Regiment, Czech soldiers, Semily region

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. VZTAH RAKOUSKO-UHERSKA A ITÁLIE	5
1.1. Vznik Trojspolku	7
1.1.1. Krize Trojspolku	9
1.2. Vypuknutí první světové války a italská neutralita	10
1.3. Vstup Itálie do války	13
2. ITALSKÁ FRONTA	16
2.1. Geografické vymezení italské fronty.....	17
2.2. Srovnání rakousko-uherské a italské armády	18
3. FRONTA V JIŽNÍM TYROLSKU	20
3.1. Rakousko-uherské a italské jednotky na tyrolské frontě	20
3.2. Boje v jižním Tyrolsku.....	22
3.2.1. Col di Lana – Monte Sief.....	25
3.2.2. Marmolada	30
3.2.3. Lagazuoi.....	32
3.2.4. Tofana	34
3.2.5. Monte Castelletto	36
3.2.6. Monte Piano.....	39
4. ČEŠTÍ VOJÁCI NA ITALSKÉ FRONTĚ.....	41
4.1. Osudy jednotlivých vojáků ze Semilsk.....	42
4.1.1. Rudolf Šmíd	44
4.1.2. Emil Myslivec.....	49
4.1.3. Karel Kotrba.....	50
4.1.4. František Grof.....	52
ZÁVĚR	54
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	55
Prameny	55
Literatura.....	56
Články z časopisů.....	56
Internetové zdroje	57
Další zdroje.....	57
RESUMÉ.....	58
PŘÍLOHY.....	59
Obrazové přílohy	60
Soupis obrazových příloh	84

ÚVOD

Tématem bakalářské práce je První světové válka – boje v jižním Tyrolsku se zaměřením na osudy některých českých vojáků ze Semilska. Jak už samotný název napovídá, práce se zabývá oblastí tyrolské části italské fronty v průběhu tzv. Velké války, s důrazem na vybrané osudy čtyř bojujících vojáků ze Semilska. Hlavním podnětem pro výběr tohoto tématu bylo zjištění, že v jižním Tyrolsku bojoval můj prapraděda Rudolf Šmíd, jehož osud je v práci detailněji zmapován pomocí dochované korespondence.

První kapitola bakalářské práce detailněji přibližuje vzájemné vztahy Rakouska (od roku 1867 Rakousko-Uherska) s jeho jižním sousedem Itálií v průběhu 2. poloviny 19. století až do vstupu Itálie do první světové války. Tato část práce má za úkol podrobněji vylíčit dobový kontext mezinárodních vztahů mezi habsburskou monarchií a Itálií a jejich rivalitu, která vyvrcholila 23. května 1915, kdy Itálie vyhlásila válku Rakousko-Uhersku, svému bývalému spojenci z Trojspolku. Itálie a Rakousko byly tradičními nepřáteli již v 19. století, kdy se Italové toužili zmocnit rakouských držav na Apeninském poloostrově. V průběhu let opravdu habsburská monarchie některá svá italská území ztratila, ale zachovala si vliv v oblasti Tyrolska. Tato část území představovala důvody k pozdějším sporům mezi oběma sousedy. Vzájemná rivalita nebyla zažehnána ani po vstupu Itálie do Trojspolku a vedla až k nepřátelství v průběhu první světové války.

V následujících dvou kapitolách je geograficky vymezena italská fronta se všemi svými částmi, tyrolskou, korutanskou a sočskou. Hlavní část se věnuje především bojovým operacím v jižním Tyrolsku. Postupně je zde vylíčeno několik zásadních střetů ve vysokohorském prostředí na několikatisícových horách, jako jsou Col di Lana, Lagazuoi, Monte Piano a další. I když boje v tomto prostoru probíhaly zpravidla stejným způsobem – odstřelování nepřítele na vrcholu a následným podminováním celé hory, je zajímavé sledovat vývoj techniky, kterou k těmto operacím jednotlivá vojska používala. Také bychom neměli přehlížet fakt, že vojáci zde bojovali za nepředstavitelných podmínek a více než nepřítel je mnohdy ohrožoval pád lavin.

Závěrečná kapitola je věnována životům čtyř vojáků, Rudolfa Šmída, Emila Myslivce, Karla Kotrby a Františka Grofa, pocházející z okresu Semily, kteří bojovali na tyrolské frontě. Čtyři zmínění vojáci zažili různorodé válečné strasti, a právě rozmanitost jednotlivých osudů by měla poukázat na to, jak byla italská fronta v horách plná neočekávatelných zvrátů a život zde byl často otázkou náhody.

Nedílnou součástí práce je také obrazová a dokumentační příloha, která obsahuje mapy jednotlivých úseků italské fronty s vyznačenými pohořími, kde se odehrávalo nepřátelské odstřelování. Současně zahrnuje fotografické portréty vojáků, jejich vojenských kmenových listů a soukromou korespondenci. V neposlední řadě jsou zde fotografie z muzea císařských tyrolských myslivců v Innsbrucku a Zvonu míru v Roveretu, největšího zvonu padlých na světě, pamatující na zemřelé vojáky.

Cílem této práce je ukázat provázanost tzv. velkých dějin, řízených diplomatickými vztahy mezi jednotlivými představiteli států a jejich politickými nařízeními, a na druhé straně tzv. malých dějin – tedy osudů obyčejných lidí, jejichž život první světová válka ovlivnila. Narukovaní muži, kteří museli hájit zájmy svých císařů, carů a králů, v mnoha případech ani nebyli žádnými vojáky. Byli to obyčejní muži z vesnic a městeček, často hlavy početných rodin, jejichž životy byly v chudé podhorské oblasti velmi těžké i v mírových dobách. Pomocí dochovaných pramenů o osudech čtyř vojáků bojujících v oblasti jižního Tyrolska má práce nahlédnout na jejich válečné putování frontou, nebo lazarety. Cílem je zjistit, kde byli tito muži ze Semilska nasazováni, v jakých bitvách bojovali a jaký byl jejich konečný osud.

V odborné literatuře je problematika první světové války již mnohostranně probádána. Mnoho autorů se pokoušela odpovědět na otázky hledající příčiny vyhlášení do té doby nejohroživějšího válečného konfliktu, věnovalo se popisu jednotlivých vojenských akcí, či se snažilo o zachycení některých lidských osudů. Zájem o tuto problematiku přirozeně narostl se stoletým výročím první světové války, kdy jako připomínka na tuto tragédii vyšla řada monografií. Výborně líčí průběh mezinárodních vztahů před vyhlášením války kniha Milana Hlavačky a Marka Pečenky.¹ Libor Nedorost² se věnuje ve své třídílné publikaci první světové válce pohledem českých vojáků bojujících na různých frontách. Zaměřuje se na české jednotky a místa, kde bojovaly. Rozdělení rakousko-uherské armády na jednotlivé sbory, divize, pluky i s jejich dislokací a stručné válečné posuny na frontách Velké války popisuje německý autor Peter Jung.³ Kontroverzní náhled na příčiny první světové války a odpovědnost přináší australský historik Christopher Clark.⁴ Obecně k tématu první světové války se dá jmenovat mnoho dalších historických prací, například kniha britského historika Martina Gilberta.⁵

¹ HLAVAČKA, Milan, PEČENKA, Marek.: *Trojspolek. Německá, rakousko-uherská a italská politika před první světovou válkou*. Praha 1999.

² NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce*. 1. díl. *Mým národům*, 2. díl. *Na frontách Velké války*, 3. díl. *Do hořkého konce*. Praha 2014.

³ JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Praha 2007.

⁴ CLARK, Christopher: *Náměsíčníci, jak Evropa v roce 1914 dospěla k válce*. Praha 2014.

⁵ GILBERT, Martin: *První světová válka*. Praha 2005.

Italská fronta je pak zpracována pro českou veřejnost hlavně z prostředí bojů na řece Soče, kde mimo jiné bojovala řada českých umělců, jejichž válečné vzpomínky se promítly později v jejich tvorbě. Této oblasti italské fronty, ale i československým legionářům, se věnuje ve svých publikacích Josef Fučík.⁶ Obecně o bojích na italské frontě v oblasti Dolomit a Tyrolska existuje malé povědomí a jen nepatrné procento historiků se této problematice věnuje. Většina pramenů k této oblasti je dochována pouze v němčině – jako díla od Ernsta Wißhaupta⁷ či Gunthera Langesa⁸. Informativní je pak také sedmi svazkové dílo *Österreich – Ungarn letzter Krieg 1914–1918*, zpřístupněno online österreichische Landesbibliothek. Nejznámější českou prací je kniha Milana Čepelky.⁹ Tato publikace přináší pohled do všedních válečných dnů v Dolomitech a do nelehkých podmínek, se kterými se vojáci museli vyrovnávat, jako boje v několika tisícových výškách, laviny, nedostatek potravin i munice. Zároveň vymezuje celou italskou frontu na jednotlivé úseky i bojiště, k mnoha bitvám přidává také ukázky z deníkových záznamů bojujících vojáků. V neposlední řadě odkazuje na množství přírodních muzeí, zkonstruované do podoby válečných zákopů.

Domnívám se však, že téma první světové války je v mém rodném regionu Semilská zcela bezdůvodně opomenuto. Sice existuje publikace od Františka Hyšky¹⁰, popisující průběh války v Podmoklicích, dnes jedné z částí města Semily, ale nenajdeme v ní konkrétní osudy obyčejných vojáků. Na druhou stranu tato kniha zachycuje nálady obyvatelstva při mobilizaci a situaci v zázemí během celého čtyřletého válčení. Jediný, kdo se této problematice v posledních letech s velkým nasazením věnuje, je Lenka Holubičková.¹¹

Primárním zdrojem z pramenné základny pro mou bakalářskou práci je část dochované korespondence vojáka Rudolfa Šmída z osobního archivu a vojenské kmenové listy popisovaných osob z Vojenského ústředního archivu v Praze, ve kterých se nachází přesné údaje o narukování daného vojáka na frontu k jednotlivým plukům. V současné době je veliký problém nalézt konkrétní informace o osudech vojáků, z jejichž válečného putování se nedochovala žádná korespondence nebo deníkové záznamy. Například vojenské kmenové listy vojáků narozených v letech 1887–1900, byly v 70. a 80. letech 20. století téměř všechny neodborně skartovány.

⁶ FUČÍK, Josef: *Soča (Isonzo) 1917*. Praha 1999, též: *Sočská fronta 1915–1917: průvodce po místech bojů vojáků z českých zemí (Julské Alpy – Bajnšice – Kras – Přímoří)*. Praha 2008, též: *Piava 1918*. Praha 2013, též: *Doss Alto – mýtus a skutečnost*. Praha 2014, též: *Generál Podhajský*. Praha 2009.

⁷ WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918, 1. díl. Vom Kriegsausbruch bis zum Frühjahr 1915*. Wien 1936., též: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918, 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918*. Wien 1936.

⁸ LANGES, Gunther: *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge*. Bozen 1933.

⁹ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014.

¹⁰ HYŠKA, František: *Podmoklice zašlé doby a dnes*. Semily 1938.

¹¹ HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dále, otisk 1. světové války na Jilemnicku*. Jilemnice 2014, *Hrobům v dále, otisk 1. světové války na Semilsku*. Jilemnice 2016.

Velkou pramennou základnu k tomuto tématu představuje vídeňský státní archiv, z něhož však většina materiálů o vojácích po rozpadu Rakousko-Uherska byla poslána do nově vznikajících institucí nástupnických států, kde velká část těchto dokumentů byla v průběhu let skartována, podle slov ředitele vídeňského státního archivu v oddělení Kriegsarchiv pana Tepperbergera.

1. VZTAH RAKOUSKO-UHERSKA A ITÁLIE

Habsburská monarchie a Italské království byly propojeny již po dlouhá staletí. Toto vzájemné ovlivnění vycházelo především z toho, že Itálie byla až do roku 1861 rozdrobeným státem a některá území geograficky ležící na Apeninském poloostrově se nacházela pod přímou správou habsburského rodu. Například oblast Tyrol patřila rakouským Habsburkům již od středověku. Již za vlády Marie Terezie patřilo k habsbursko-lotrinské dynastii území Toskánska, které získal František Štěpán Lotrinský po vymření rodu Medicejských. A s výjimkou relativně krátké francouzské nadvlády v napoleonské éře patřilo toto území rakouské monarchii až do roku 1859, kdy byl sesazen Leopold II. a po následujícím sjednocení se stala oblast Toskánska součástí nově vzniklého Italského království.¹² Dále to bylo například Benátsko, které v roce 1797 v důsledku míru v Campo Formio¹³ připadlo Rakousku a později bylo začleněno do Lombardsko-benátského království. Toto území bylo pod habsburskou správou až do roku 1866, kdy po rakouské porážce v prusko-rakouské válce bylo přičleněno k Italskému království.

Vlna protirakouských nálad se na Apeninském poloostrově objevovala pravidelně, i přesto, že území ovládaná Habsburky byla hospodářsky i správně vyspělejší než ta italská. Tento stav nevraživosti vyvrcholil v revolučních letech 1848–1849, kdy se oba státy střetly v několika bitvách v první válce za nezávislost. Hlavním cílem tzv. risorgimenta¹⁴ bylo vyhnat Rakušany z Apeninského poloostrova. Do čela hnutí za sjednocení Itálie se postavil sardinský král Karel Albert společně s Giuseppeem Garibaldim. Oba byli podporováni také Papežským státem a Královstvím obojí Sicílie. V čele rakouské armády stanul tehdy již dvaosmdesátiletý maršál Josef Václav Radecký. Zpočátku byli Rakušané poraženi v pětidenních střetech v milánských a benátských ulicích a zatlačeni do oblasti tzv. čtyřúhelníku rakouských pevností (Mantova, Verona, Peschiera a Legnano).¹⁵ Italská armáda nedokázala využít dosaženého vítězství a Radecký přešel do protiútoků. Rakouské vojsko bylo národnostně velmi pestré, a dokonce bylo doplňováno místními vojáky z Lombardska a Benátska, kteří v Rakousku viděli spíše stát s dobře fungující správou než svého nepřítele.¹⁶ Navíc rakouská nadvláda přinesla severoitalskému území hospodářský rozvoj. Všichni vojáci v Radeckého armádě byli velmi dobře vycvičeni již od nejnižších jednotek, navíc dokonale uznávali autoritu svého vůdce. Tyto faktory dopomohly

¹² PROCACCI, Giuliano: *Dějiny Itálie*. Praha 1997, s. 414–415.

¹³ Mír v Campo Formio, uzavřený v roce 1797, ukončil válku mezi Francií a Rakouskem, potvrzoval nové územní hranice Francouzského republiky až k levému břehu Rýna. Rakousko se muselo vzdát svého vlivu v Itálii, ale získalo Benátsko.

¹⁴ Národní hnutí s cílem politicky sjednotit italské státy na Apeninském poloostrově

¹⁵ HAVEL, Petr, ROMAŇÁK, Andrej: *Maršál Radecký, vojevůdce pěti císařů*. Praha 2000, s. 103.

¹⁶ Tamtéž, s. 114–115.

k obratu na bojišti. První výhru zaznamenal rakouský maršál 10. června v bitvě u Vicenzy, následovalo důležité červencové vítězství u Custozy. Poté Radecký znovu dobyl Milán a sardinský král Karel Albert s ním uzavřel příměří, které však vydrželo jen do března 1849. V této době docházelo k poklesu revolučního nadšení, a tak i poslední snaha Karla Alberta uštvít Rakousku vojenskou porážku nakonec skončila Radeckého vítězstvím v bitvě u Novary. Po porážce sardinský král abdikoval ve prospěch svého syna Viktora Emanuela II., který 6. srpna 1849 uzavřel s Rakouskem mír.¹⁷ Ve stejném roce byl Radecký jmenován guvernérem království Lombardie a Benátska. Itálie tak zůstala ještě po více jak desetiletí nesjednocena a hlavní cíle risorgimenta se nepodařilo naplnit.

Sardinské snahy na sjednocení italského území však pokračovaly i v následujících letech, kdy se Sardinské království spojilo s Piemontem a Francií. V roce 1859 pak bylo Rakousko poraženo v bitvách u Magenty a Solferina a podpisem míru ve Villafrance se mladý císař František Josef I. musel vzdát habsburské nadvlády nad bohatým územím Lombardie. Rakušané si udrželi svůj vliv pouze v oblasti jižních Tyrol, Terstu a Benátska. Vliv v Benátsku pak habsburská monarchie ztratila v roce 1866, kdy toto území musela v důsledku své porážky v prusko-rakouské válce předat Itálii. Ta byla sice rakouským vojskem poražena u Custozy a na moři u Lissy, ale jako pruský spojenec po uzavření vídeňského míru získala Benátsko.¹⁸

Sardinsko-Piemontskému království se v příštích letech podařilo získat pod svůj vliv značnou část Apeninského poloostrova. Toto byl důležitý krok k následnému sjednocení celé Itálie. V roce 1861 se objevil na evropské politické scéně nový stát – Italské království. To bylo zařazeno mezi evropské velmoci díky své slavné minulosti a vysokému počtu obyvatel (26 miliónů).¹⁹ Nový stát byl víceméně politicky sjednocen²⁰, ale ekonomicky i industriálně za evropskými mocnostmi zaostával. Největším problémem pro Itálii byl nedostatek uhlí. Podmínky v samotné Itálii byly velmi rozdílné. Na severu se rozvíjel průmysl, především v Miláně a Turíně, v okolí Pádské nížiny bylo zase velmi efektivní a moderní zemědělství. Jih společně s ostrovy Sicílie a Sardinie byl chudý, s primitivním zemědělstvím a bez průmyslové výroby.²¹

Italští diplomaté se v novém státě neustále snažili dotáhnout do konce Cavourův zahraničně politický odkaz, tedy dokončit vojenskou kampaň proti Rakousku a vrátit pod přímou italskou

¹⁷ PROCACCI, Giuliano: *Dějiny Itálie*. Praha 1997, s. 249.

¹⁸ Tamtéž, s. 270.

¹⁹ HLAVAČKA, Milan, PEČENKA, Marek.: *Trojspolek. Německá, rakousko-uherská a italská politika před první světovou válkou*. Praha 1999, s. 79.

²⁰ Sjednocení Itálie dokončeno až začleněním Říma a Papežského státu k Italskému království v roce 1870, kdy italská vojska obsadila Řím, který byl až dosud pod ochranou francouzského Napoleona III.

²¹ HLAVAČKA, Milan, PEČENKA, Marek.: *Trojspolek. Německá, rakousko-uherská a italská politika před první světovou válkou*. Praha 1999, s. 78–79.

správu tzv. Italia iredenta, území Terstu a jižních Tyrol, které v té době zůstávalo pod habsburskou nadvládou. Celkově na území habsburské monarchie žilo 700 000 Italů, kteří obývali zmíněná území. Počtem obyvatel tak patřili k nejmenší národnostní minoritě celé říše.²² Snahy o připojení těchto území byly samotným Rakouskem i dalšími evropskými velmocemi rychle zastaveny. Navíc italští politici pocházející z nerozvinutého jihu nebyli pevně přesvědčeni o tom, zda je hlavním nepřítelem pro Itálii právě Rakousko, spíše se obávali zemědělské konkurence ze strany Francie.²³ Již v tomto rozporuplném chování italské politiky můžeme spatřovat první náznaky pozdějšího italského lavírování mezi dvěma aliančními bloky Trojspolkem a Dohodou.

1.1. Vznik Trojspolku

Itálie jako nedávno vzniklý stát zůstávala v mezinárodní politice izolovaná, proto hledala vhodného spojence, kteří by jí pomohli zajistit patřičnou pozici a také podporu v koloniálních ambicích. Vhodnými partnery se jeví Německo a Rakousko-Uhersko. S Německem Itálie již dříve spolupracovala v prusko-rakouské válce a dřívější rozepře s Habsburky byly v této době urovnány.

K prvnímu náznaku sblížení Itálie s Německem a Rakousko-Uherskem²⁴ docházelo již v průběhu 70. let 19. století. Důvodem byly italské koloniální ambice v severní Africe, které se neshodovaly s francouzskou politikou. Naopak s Německem našla Itálie mnoho společného v protifrancouzském zaměření. Vzájemné sblížení urychlily oficiální návštěvy všech třech zainteresovaných státníků ve Vídni a v Berlíně v září 1873, respektive setkání Viléma I., Františka Josefa I. a Viktora Emanuela II. v Benátkách v říjnu 1875.²⁵ K žádné užší spolupráci však v této době nedošlo. Hlavním důvodem byla skutečnost, že se Rakušané nechtěli zřeknout území jižních Tyrol²⁶ a Terstu ve prospěch svého italského konkurenta.

Na počátku 80. let pokračovalo pomalé sblížení Německa, Rakousko-Uherska a Itálie. Ta se chtěla zbavit své mezinárodní izolace, kterou pocítila například při berlínském kongresu v roce 1878. Hlavním důvodem k urychlení vyjednávání o spojenecké smlouvě zmíněných států však

²² Tamtéž, s. 90–91.

²³ Tamtéž, s. 85.

²⁴ Od roku 1879 mělo Německo s Rakouskem-Uherskem uzavřenou spojeneckou smlouvu, která vytvářela tzv. Dvojspolek

²⁵ Tamtéž, s. 86.

²⁶ Pro oblast jižních Tyrol se také používá název Trentino a dnes se jedná o autonomní region v severní Itálii, který byl formálně přičleněn k italskému království po první světové válce, v roce 1918. Do té doby byla tato oblast pod přímou správou habsburského rodu.

byla francouzská invaze do Tunisu v roce 1881. Africký kontinent byl totiž oblastí, kde Itálie chtěla uspokojit své koloniální zájmy. Po invazi do Tunisu se hlavním italským konkurentem stala Francie, a právě uzavření spojenečství s Německem a Rakousko-Uherskem mělo Itálii zajistit podporu pro případné koloniální spory s Francií. Oficiální vyjednávání o připojení Italského království ke dvojspolkové alianci bylo zahájeno na počátku roku 1882 a hlavními osobnostmi v tomto procesu byly vídeňský vyslanec hrabě Robilant a rakousko-uherský ministr zahraničí hrabě Gustav Kálnoky. Těžiště jednání se nacházelo ve Vídni. Až koncem února 1882 vyslovil souhlas se spojenečtvím s Itálií také německý kancléř a zbývající čas do oficiálního květnového podepsání nové spojenecké smlouvy vyplňovalo vyjasnění základních podmínek, za kterých měla aliance fungovat.²⁷

Vzájemná smlouva mezi Německem, Rakousko-Uherskem a Itálií byla oficiálně uzavřena 20. května 1882. Tyto státy vytvořily tzv. Trojspolek. Samotná dohoda měla spíše defenzivní charakter, ale ve své podstatě byla zaměřena proti případné francouzské agresi. Na výslovné přání Italů byla do textu zahrnuta podmínka, že spojenečtví nesmí být v žádném případě namířeno proti Velké Británii, která jako námořní velmoc ovládala obchod ve Středozemním moři.²⁸ Smlouva také obsahovala několik výhrad, při jejichž naplnění by nově spřátelené státy spolupracovaly ve válečném konfliktu. Pokud by Itálie byla bez předchozí provokace napadena Francií, mělo jí Německo společně s Rakousko-Uherskem pomoci. Součástí podmínek byl také dodatek, že pokud by bylo Francií napadeno Německo, měla mu přispěchat na pomoc Itálie, ale nikoliv Rakousko-Uhersko. Bezprostřední vzájemná pomoc se týkala pouze tehdy, pokud by jeden ze signatářů byl napaden dvěma a více státy. A pro případ, že by útočníkem byla jedna z trojspolkových zemí, měli ostatní zaujmout neutrální pozici.²⁹ Existovala zde také dodatková dohoda, která byla zahrnuta pod odstavec VII., že se Rakousko v balkánské oblasti ve vztahu k Itálii zavazuje dodržovat tzv. status quo³⁰. Pakt byl uzavřen na dobu pěti let s možností prodloužení.

Postavení Itálie v trojspolkové smlouvě nebylo rovnocenné ve srovnání s ostatními dvěma státy. Hlavní ráz udávalo Německo, habsburská monarchie se mu víceméně podřizovala a Itálie byla až třetí v pořadí. To dokládá také fakt, že Italové nebyli vůbec seznámeni s textem dvojspolkové smlouvy mezi Německem a Rakousko-Uherskem, která si i nadále uchovávala svoji

²⁷ HLAVAČKA, M., PEČENKA, M.: *Trojspolek. Německá, rakousko-uherská a italská politika před první světovou válkou*. Praha 1999, s. 96–98.

²⁸ PROCACCI, Giuliano: *Dějiny Itálie*. Praha 1997, s. 287.

²⁹ HLAVAČKA, M., PEČENKA, M.: *Trojspolek. Německá, rakousko-uherská a italská politika před první světovou válkou*. Praha 1999, s. 99.

³⁰ Dosavadní stav

platnost. O samotném spojení Itálie s Rakousko-Uherskem se také mluví jako o „sňatku z rozumu“, který jí zaručoval nejen ochranu před Francií, ale také uznání jejího velmocenského postavení a v neposlední řadě tím získala do budoucna podporu ve své koloniální politice.³¹

1.1.1. Krize Trojspolku

I přes dodržování pětileté lhůty prodlužování trojspolkové smlouvy nastala v posledních letech 19. století krize ve vzájemné důvěře členů Trojspolku. Ta souvisela s italskou porážkou v bitvě u Aduvy v březnu 1896, kde se Itálie utkala s armádou habešského císaře.³² Tento nezdár pak ukončil italské koloniální snahy. Na Apeninském poloostrově se po tomto krachu spekulovalo o užitečnosti Trojspolku pro Itálii. Tyto spekulace pramenily z neposkytnutí dostatečné pomoci spojenců při italském koloniálním tažení do Afriky. Současně také docházelo ke zlepšování vzájemných vztahů mezi Itálií a Francií, když dokonce v září 1896 Itálie uznala francouzský protektorát nad Tuniskem, a o dva roky později tyto dva státy uzavřely obchodní spolupráci.

V roce 1902 pak došlo po přechodím vyjednávání k dohodě o sférách vlivu v severní Africe. Itálie získala volnou ruku v Tripolsku a Francie na oplátku mohla zasahovat podle svého uvážení v Maroku na úkor německých koloniálních zájmů. Italské království se zároveň zavázalo k zachování neutrality, pokud by Francie byla napadena jiným státem, nebo by z důvodu předchozí provokace musela sama válku vyhlásit. Tímto byl zahájen nový směr italské zahraniční politiky, který měl snahu o zachování Trojspolku, ale zároveň také o udržování dobrých vztahů se západními státy.³³ Velkou zásluhu na uvolňování svazku s Trojspolkem měl italský předseda vlády Giovanni Giolitti, který ve své funkci působil od roku 1903 až do roku 1914.³⁴ Právě během těchto let se italská politika více orientovala na západní dohodové státy. Počínání Itálie bylo ovlivněno také stále se zhoršujícími vztahy mezi Velkou Británií a Německem a následným utvářením aliančních bloků.

Ve stejné době se rovněž zvětšovalo napětí mezi Itálií a Rakousko-Uherskem, které bylo vyvolané především vzrůstajícími italskými nacionalistickými snahami o připojení oblasti jižních Tyrol a Terstu k Italskému království. Tyto spory pak často vyvolávaly i lidové bouře a protesty. Příkladem mohou být projevy nesouhlasu rakouských studentů se založením italské univerzity v Innsbrucku v roce 1904, které dokonce vyústily v protiitalské lidové bouře a zdemolování nově

³¹ Tamtéž, s. 99.

³² Tamtéž, s. 180.

³³ Tamtéž, s. 185–187.

³⁴ PROCACCI, Giuliano: *Dějiny Itálie*. Praha 1997, s. 310.

založené univerzity.³⁵ I přes všechny problémy se však povedlo již v červnu 1902 v Berlíně znovu obnovit trojspolkovou smlouvu na dalších pět let, i když vzájemné spojenectví bylo pouze formální záležitostí. Zájmy jednotlivých států totiž byly čím dál tím odlišnější.

Naposledy byla pak trojspolková smlouva znovu prodloužena v roce 1912, ale to už Itálie stála na hraně mezi Trojspolkem a Dohodou.³⁶ Italské lavírování mezi těmito dvěma aliančními bloky dokazuje také fakt, že i když se všechny tři státy v Trojspolku zaručovaly spolupracovat v případě válečného konfliktu, tak dva z nich měly vypracované válečné plány proti sobě navzájem a dokonce Itálie a Rakousko-Uhersko budovaly na svých hraničních pásmech opevnění. Počinání Itálie výstižně popsal J. Vaculík, když charakterizoval italské chování slovy: „*Itálie měla v Trojspolku spojení, ale v Dohodě přátele.*“³⁷

1.2. Vypuknutí první světové války a italská neutralita

Na počátku 20. století byly vztahy v mezinárodní politice velmi napjaté a svět se ocitl v krizi, která přinášela předzvěst hrozícího válečného konfliktu. Jednotlivé velmoci se předháněly ve zbrojení a snažily se uspokojit své koloniální ambice na úkor druhých. V té samé době došlo k přerozdělení Evropy na dva alianční bloky, Trojspolek a Dohodu.

Centrem vzrůstajícího napětí se stal Balkánský poloostrov, kde o prosazení svých mocenských zájmů usilovaly zejména Rakousko-Uhersko, Rusko a upadající Osmanská říše, na druhé straně o svou nezávislost bojovaly také balkánské státy. Nejvýrazněji se ze států ležících na Balkáně začalo projevovat Srbsko.³⁸ Habsburská monarchie v této oblasti vyvolala velké pozdvižení anexí Bosny a Hercegoviny 6. října 1908, která málem uvrhla svět do války.³⁹ Vývoj na Balkánském poloostrově tak určoval osud celé kontinentální Evropy v prvních letech 20. století.

³⁵ MATĚJČEK, Petr: *1915: vstup Itálie do války, začátky bojů s Rakušany*. In: <http://www.vhu.cz/1915-vstup-italie-do-valky-zacatky-boju-s-rakusany> [cit. 17. 2. 2017].

³⁶ Dohoda = uskupení Francie, Velké Británie a Ruska jako protiváha k Trojspolku vznikající v letech 1893–1907. Základem aliance se stala smlouva mezi Francií a Ruskem z roku 1893, v roce 1904 uzavřela Velká Británie a Francie tzv. srdečnou dohodu a celé uskupení bylo dokončeno v roce 1907 uzavřením podobné smlouvy mezi Velkou Británií a Ruskem.

³⁷ VACULÍK, Jaroslav: *Obecné dějiny novověku IV (1789-1918)*. Brno: 1999, s. 148-149.

³⁸ V Srbsku došlo v roce 1903 k zavraždění krále Alexandra I. a dostala se k moci dynastie Karadjordjevičů, tím nastal politický převrat v srbských dějinách, projevující se odklonem od dosavadní prohabsburské politiky. Začaly se ozývat ohlasy pro sjednocení všech Jihoslovanů pod taktovkou Srbska a vytvoření nového státního útvaru – tzv. Velkého Srbska.

³⁹ Území Bosny a Hercegoviny Rakousko-Uhersko spravovalo již od roku 1878 na základě rozhodnutí Berlínského kongresu, který měl zklidnit situaci po tzv. Východní krizi a rusko-turecké válce. Největší odpor začlenění Bosny a Hercegoviny do habsburské říše byl vyvolán především v Srbsku, protože na anektovaném území žilo mnoho obyvatel srbské národnosti a připojením tohoto území mělo být skoncováno se srbskými plány na sjednocení všech Jihoslovanů. Srbsko, které v této době bylo

Očekávání válečného konfliktu umocňovaly také osoby, které se dostávaly čím dál tím více do vlivných politických či vojenských funkcí. V rakousko-uherské politice to byl zejména šéf generálního štábu Conrad von Hötzendorf, který by nejraději vedl preventivní válku proti všem. Držet Conrada von Hötzendorfa stranou od hlavního rozhodování se snažil následník trůnu František Ferdinand d'Este, který si válku za žádných okolností nepřál. Právě jeho zavraždění 28. června 1914 v Sarajevu⁴⁰ se však stalo vhodnou záminkou k rozpoutání válečného konfliktu.

Rakousko-Uhersko na nastalou situaci reagovalo předložením ultimáta srbské vládě. Požadavky shrnuté do deseti bodů byly Srbsku předloženy 23. července 1914 s dvoudenní lhůtou na odpověď. Srbská vláda měla například zastavit protirakouskou propagandu a povolit rakousko-uherské policii vyšetřování atentátu. Tím by však Srbové prakticky uznali svou odpovědnost za atentát, a navíc se tento požadavek neslučoval se srbskou státní svrchovaností.⁴¹ Navíc Srbsko mělo v té době zajištěnou podporu od Ruska, i když se dlouho nevěřilo, že by se carská velmoc pustila do války kvůli malému balkánskému státu. Dne 28. července 1914 rakousko-uherský císař František Josef I. prohlášením *Mým národům* oficiálně vyhlásil válku Srbsku. Zahájení války bylo s velkým nadšením přivítáno zejména v Německu, které již dříve velmi vytrvale podporovalo Rakousko-Uhersko v jeho protisrbském zaměření. Německo se obávalo především toho, že by promrhlo svou vojenskou i hospodářskou převahu, kterou v té době mělo v porovnání s dohodovými státy.⁴² Na základě provázanosti jednotlivých států spojeneckými smlouvami se v krátké době ocitl ve válce téměř celý svět.

Itálie byla jedním z mála států, který fakticky byl členem jednoho z mocenských bloků, ale po vypuknutí prvních válečných střetnutí zůstal neutrální. Rakousko-Uhersko ignorovalo svého trojspolkového spojence již při formulaci požadavků srbského ultimáta, při které se radilo hlavně s Německem. Tím byl porušen VII. článek trojspolkové smlouvy. Ve Vídni nepovažovali italský souhlas s požadavky ultimáta za důležitý, protože si byli vědomi dobrých vztahů mezi Římem a Petrohradem, tudíž se rakousko-uherská vládní představitelé obávali, že by se informace mohly předčasně dostat do Ruska nebo Srbska.⁴³ Dobré vztahy Itálie a Ruska vyplývaly z podobných zájmů v balkánské politice, kde se oba snažily oslabit vliv Rakousko-Uherska. Před samotným

podporováno Ruskem (pasovalo se do role ochránce pravoslavných křesťanů na Balkánském poloostrově), však bylo nuceno ustoupit.

⁴⁰ Atentát na následníka trůnu a jeho ženu Žofii Chotkovu spáchal bosenský student Gavrilo Princip, člen bosenské teroristické skupiny Mladá Bosna. František Ferdinand d'Este byl v Sarajevu na vojenských manýrech, i když rakousko-uherský vládní dvůr byl několikrát upozorňován na možné hrozby atentátu. Princip byl za svůj čin odsouzen na 20 let v Tereziánské věznici, kde ale v roce 1918 zemřel na tuberkulózu.

⁴¹ CLARK, Christopher: *Náměsíčníci, jak Evropa v roce 1914 dospěla k válce*. Praha 2016, s. 460–461.

⁴² NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce, 1. díl. Mým národům*. Praha 2014, s. 42.

⁴³ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 19.

zahájením války se v italské politice projevovala snaha o domluvu s Ruskem. Na Apeninském poloostrově se obávali toho, že by habsburská monarchie v případě rozšíření svého území nemusela brát ohled na italské nároky vůči Tyrolsku, proto měla být italská politika zaměřena proti jakémukoliv zisku území Habsburky bez odpovídající územní kompenzace pro Itálii.⁴⁴ Italské vystoupení z Trojspolku se jevilo jako velmi pravděpodobné, ale po vypuknutí války se objevily hlasy italských nacionalistů, kteří prohlašovali, že je italskou povinností zachovat se podle smlouvy Trojspolku a vstoupit do války po boku svých spojenců, tedy Rakousko-Uherska a Německa. V případě válečného úspěchu totiž slibovala smlouva Italům zisky na Balkáně.⁴⁵

Itálie v posledních červencových dnech roku 1914 dodržela své sliby vůči trojspolkovým spojencům a italský generální štáb v čele s generálem Luigim Cadornou začal chystat jízdní divize pro přesun k Rýnu. Transport italské armády do Německa byl nakonec zastaven až 3. srpna 1914, v den, kdy vládní kruhy již dávno rozhodly o vyhlášení italské neutrality.⁴⁶ Italská vláda Antonia Salandry⁴⁷ zasedala již v den vyhlášení ruské mobilizace, 31. července 1914. Na zasedání provedli její představitelé analýzu mezinárodní situace a rozhodli, že nemají povinnost pomoci Rakousku-Uhersku ani Německu. Zároveň se italská vláda rozhodla alespoň pro částečnou mobilizaci, ne proto, že by plánovali v budoucnu přece jen pomoci svým trojspolkovým spojencům, ale spíše proto, aby nebyla její neutralita považována za slabost.⁴⁸ Cadorna ani ostatní generálové o tomto rozhodnutí nevěděli, italští diplomaté totiž tradičně drželi armádu stranou od důležitých vyjednávání. Neutralitu vyhlásila italská vláda oficiálně 3. srpna 1914, v den, kdy Německo vypovědělo válku Francii. Důležitým podkladem pro toto rozhodnutí byla dříve uzavřená tajná smlouva mezi Itálií a Francií, tzv. Prinetti – Barrére z roku 1902, kde se Itálie a Francie zavázaly k vyhlášení neutrality, pokud by jedna z nich musela bojovat se třetí stranou.⁴⁹ Italská vláda se na obranu svého rozhodnutí o neutralitě odvolávala na fakt, že Rakousko-Uhersko, podle dodatkového článku číslo VII. trojspolkové smlouvy, porušilo defenzivní charakter spojenectví, když vyvolalo agresivní válku v Srbsku. Řím odrazovaly ke vstupu do války zejména mocenské plány Berlína a Vídně, které byly namířeny proti italským zájmům. Itálie se snažila provádět

⁴⁴ PROKŠ, Petr: *Balkánská politika Ruska a vstup Itálie do „Velké války“ (červenec 1914–květen 1915)*. In: *Slovanský přehled*, r. 99, č. 5, Praha 2013, s. 421.

⁴⁵ PROCACCI, Giuliano: *Dějiny Itálie*. Praha 1997, s. 323.

⁴⁶ MATĚJČEK, Petr: *1915: vstup Itálie do války, začátky bojů s Rakušany*. In: <http://www.vhu.cz/1915-vstup-italie-do-valky-zacatky-boju-s-rakusany> [cit. 22. 2. 2017].

⁴⁷ Antonio Salandra = italský předseda rady ministrů v letech 1914–1916, do funkce se dostal po pádu Giolittiho vlády, na počátku se rozhodl zachovat neutralitu, později byl zastáncem vstupu Itálie do války na straně Dohody.

⁴⁸ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 19.

⁴⁹ HLAVAČKA, M., PEČENKA, M.: *Trojspolek. Německá, rakousko-uherská a italská politika před první světovou válkou*. Praha 1999, s. 185–187.

vlastní mocenskou politiku na Balkáně, jež by jí zajistila kontrolu nad jaderským pobřežím a severní Afrikou, kam směřovaly její koloniální ambice.

Italská neutralita znamenala pro Vídeň a Berlín značný zásah. Habsburská monarchie musela ponechat některá svá vojska na italských hranicích a ta pak scházela v bojích na srbské i haličské frontě. Rakousko-Uhersko a Německo se snažily Itálii přesvědčit k zahájení válečného konfliktu podle původního plánu. Ta však kladla příliš velké požadavky. Za své setrvání v neutralitě požadovala odstoupení rozsáhlých jižních území habsburské říše, prohlášení Terstu svobodným městem, uznání italské svrchovanosti nad albánskou Valonou a příslib francouzských kolonií.⁵⁰ Ve stejné době se italské vládě otevírala výhodná možnost vyjednávat s dohodovými velmocemi. Italská diplomacie tak zahájila hru na obě strany a dlouholeté italské lavírování mezi Trojspolkem a Dohodou dosáhlo svého vrcholu.

1.3. Vstup Itálie do války

O tom, že Itálie dříve či později vystoupí ze své neutrality a zahájí válku po boku jedné či druhé strany, se nepochybovalo. Měsíce od vyhlášení neutrality do otevření italské fronty v květnu 1915 byly vyplněny vyjednáváním jak s Rakousko-Uherskem a Německem, tak s dohodovými velmocemi.

O italských záměrech hovoří i ministr zahraničí Di San Guliano ve svém tajném poselství zasláném premiéru Salandroví 9. srpna 1914. Píše zde, že je velmi pravděpodobné vystoupení Itálie z neutrality a vyhlášení války Rakousko-Uhersku.⁵¹ O dva dny později San Guliani se souhlasem italského krále Viktora Emanuela III. sestavil instrukce pro zahraniční velvyslance v Londýně, podle kterých měla být zahájena jednání s Dohodou. Itálie poukazovala na fakt, že se stupňuje nenávisť Rakousko-Uherska a Německa vůči ní a proto je nucena uvažovat o účasti ve válce na straně Velké Británie, Francie a Ruska. Dohodové státy ji slibovaly za účast ve válce získání přístavů Terstu a Valony, Tyrolska a příslib ovládnutí Jaderského moře.⁵² Italský předseda vlády Salandra trval na zachování neutrality, ale zároveň ujistil britské i francouzské diplomaty, že se Itálie nikdy nepřipojí k Centrálním mocnostem.

Události na poli mezinárodní politiky nabraly rychlý spád poté, co se do války zapojila Osmanská říše na straně Rakousko-Uherska a Německa. To posílilo italské prodohodové vazby,

⁵⁰ NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce, 2. díl. Na frontách Velké války*. Praha 2014, s. 256.

⁵¹ KLÍPA, Bohumil: *Od neutrality k válce (Itálie 1914–1915)*, In: *Historie a vojenství*, r. 41, č. 3, Praha 1992, s. 10.

⁵² PROKŠ, Petr: *Balkánská politika Ruska a vstup Itálie do „Velké války“ (červenec 1914–květen 1915)*. In: *Slovanský přehled*, r. 99, č. 5, Praha 2013, s. 428.

protože Osmanská říše byla silným konkurentem Itálie nejen v oblasti Balkánského poloostrova, ale také v Tripolsku a Kyrenaice. Na druhou stranu pořád doufala v zisk Terstu a Tyrolska od habsburské říše. Itálie proto zvolila vyčkávací taktiku, dokud nebude jasné, která strana ve válce zvítězí.⁵³

Na počátku roku 1915 vystupňovala italská vláda své požadavky vůči Rakousku-Uhersku. Habsburská monarchie si v té době nemohla dovolit otevření nové fronty, proto byla velmi ochotná přistoupit na italské požadavky ohledně území Tyrol a Terstu. V březnu ke svým nárokům Itálie přidala i Bolzano, Goricu, Gradišku a důležité ostrovy Jadranu, navíc Terst i s okolním územím měl nabýt statutu svobodného města. Na tyto italské návrhy již nemohla Vídeň přistoupit z politických, strategických i hospodářských důvodů. Je pravděpodobné, že italská vláda vystupňovala své nároky proto, aby je Vídeň nebyla ochotna přijmout.⁵⁴ Současně však italští diplomaté jednali v Londýně o případném vstupu Itálie do války proti Německu a Rakousku-Uhersku. Na základě těchto smluv měly Itálii připadnout Jižní Tyroly až k Brenneru, Terst, Gorica, Gradiška, část Istriie, střední Dalmácie a ostrovy Jadranu.⁵⁵ Itálie se definitivně rozhodla pro válku. Dne 26. dubna 1915 se sešli ministr zahraničí Velké Británie Edward Grey, ruský velvyslanec Alexander K. Benkendorff, francouzský velvyslanec Paul Cambon a italský velvyslanec Guglielmo Imperiali di Francavilla a podepsali tzv. londýnskou dohodu, podle které se Itálie měla nejpozději do 26. května 1915 vzdát své neutrality a následně vyhlásit válku Rakousku-Uhersku. Dohoda zaručovala Itálii zisk Tridentu, Terstu, Tyrolska, hrabství Gradiška a Gorice, celou Istrii, Dalmácii, ostrov Saseno s přilehlou zátokou a přístavem Valona a uznání práv Itálie v Etiopii, Eritreji, Somálsku a Libyi. Britové současně přislíbili Italům válečnou půjčku v hodnotě 50 miliónů liber.⁵⁶ I přesto nadále pokračovala jednání s habsburskou monarchií, která o italské dohodě s nepřítelem neměla ani tušení. Vzájemné schůzky s rakouskými představiteli měly sloužit k tomu, aby si italská vláda u svého obyvatelstva obhájila své rozhodnutí o vstupu do války na straně Dohody. Převážná část Italů byla proti válečnému konfliktu.

Dne 4. května 1915 Itálie vypověděla trojspolkovou smlouvu. Jako důvod italská vláda uvedla, že rakousko-uherským útokem na Srbsko byl porušen výslovně defenzivní charakter vzájemné dohody.⁵⁷ Habsburská monarchie se do poslední chvíle snažila zachovat italskou neutralitu,

⁵³ Tamtéž, s. 440.

⁵⁴ Tamtéž, s. 446.

⁵⁵ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 20.

⁵⁶ PROKŠ, Petr: *Balkánská politika Ruska a vstup Itálie do „Velké války“ (červenec 1914–květen 1915)*. In: *Slovanský přehled*, r. 99, č. 5, Praha 2013, s. 449.

⁵⁷ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 21.

a ještě jednou předložila své rozšířené návrhy o územní kompenzaci, ale italská vláda byla již rozhodnuta. Italský král Viktor Emanuel III. 22. května 1915 vyhlásil všeobecnou mobilizaci a 23. května 1915 vypověděl válku Rakousko-Uhersku.⁵⁸ Císař František Josef I. vypovězení nové války s bývalým spojencem oznámil národům habsburské monarchie těmito slovy: *„Italský král Mi vyhlásil válku. Taková zrada, kterou historie nezná, byla spáchána Itálií na obou jejích spojencích. Po 30 let trvajícím svazku nás Itálie v hodině nebezpečí opustila a přešla k táboru našich nepřátel. Itálie není žádným novým nepřítelem, při vzpomínkách na Navaru, Custoza, na Radeckého a vévodu Albrechta, ručíme za to, že budeme také směrem na jih úspěšně bránit hranice monarchie.“*⁵⁹

Vyhlášení války Německu proběhlo až o více jak rok později – 28. června 1916.

⁵⁸ Tamtéž, s. 22.

⁵⁹ WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918*, 2. díl. *Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918*. Wien 1936, s. 81.

2. ITALSKÁ FRONTA

Vstup Itálie do války proti svému bývalému spojenci byl v celé habsburské monarchii vnímán jako zrada a Italové samotní jako zákešní a nečestní útočníci.⁶⁰ Císař František Josef I. věnoval nově vzniklé italské frontě velkou pozornost. Porážkou Itálie by se mu dostalo jakéhosi zadostiučinění, kterým by se do určité míry zapomnělo na jeho vojenský neúspěch z mládí v bitvách u Magenty a Solferina a na následnou ztrátu panství Lombardie a Benátska.⁶¹

Na hranicích Rakousko-Uherska a Itálie se nacházely již před vyhlášením války rakouské obranné oddíly, ale jen ve velmi malém počtu. Proto bylo otevření nové fronty pro habsburskou monarchii obrovským problémem, protože musela přesunout své jednotky z východu nebo z tehdy klidnějšího prostředí srbského válčičtěstě. Již na přelomu května a června zaútočila italská armáda v Tyrolsku a Dolomitech, ale navzdory své převaze nedokázala rakousko-uherské jednotky zcela vytlačit. Od června 1915 se rozhořely boje v okolí řeky Soče, kde se nakonec uskutečnilo v průběhu celé první světové války celkem 11 krvelačných bitev bez významnějších územních zisků.

V květnu 1916 zahájila rakousko-uherská armáda protiofenzivu na tyrolské frontě a získala zpět část ztraceného území z prvního roku války. Poprvé se také habsburské vojsko dostalo na italské hranice. Po dobytí náhorní planiny Sedmi obcí se v červnu 1916 proboujvali rakouští vojáci až k Benátské nížině, ale poté se nečekaně museli stáhnout kvůli rozsáhlé protiofenzivě v Haliči (Brusilova ofenziva). Důležitým rakouským průlomem italské fronty bylo vítězství v bitvě u městečka Caporetto (Kobarid) v říjnu 1917. Po této porážce se vzdal své funkce dlouholetý italský generál Cadorna, místo něj do funkce náčelníka italského generálního štábu byl povolán Armando Diaz.⁶² Následně se podařilo rakousko-uherské armádě překročit řeku Soču a obsadit Benátsko. Italská armáda se stáhla až na řeku Piavu.

Na počátku roku 1918 využilo Rakousko-Uhersko zhroucení Ruska a ukončení bojů na haličské frontě k tomu, aby přesunulo zbývající jednotky z východu k závěrečným bojům proti Italům. V červnu 1918 byla zahájena mohutná ofenziva na třech místech – v průsmyku Tonale v západním Tyrolsku, na planině Sedmi obcí a na Piavě. Útok v oblasti Tonale byl sice neúspěšný, ale hlavní úkol, odlákání nepřítele, se podařilo splnit. Ofenzivu na planině Sedmi obcí zastavily u města Asiaga britské a francouzské jednotky. Na Piavě zaznamenali rakouští vojáci zpočátku

⁶⁰ NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce, 2. díl. Na frontách Velké války*. Praha 2014, s. 257.

⁶¹ Tamtéž, s. 258.

⁶² JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Praha 2007, s. 62.

úspěch, ale po zhroutilí svého týlového zabezpečení a také kvůli deštívému počasí, které zvedlo hladinu řeky, se museli stáhnout zpátky na levý břeh. K neúspěchu celé akce přispěl také totální rozklad v zásobování habsburské monarchie, která neměla dostatek hospodářských ani muničních zásob.⁶³ Navíc v říjnu 1918 došlo k politickému rozpadu dříve mnohonárodnostní monarchie na jednotlivé tzv. nástupnické státy a někteří vojáci se stahovali z italské fronty domů bránit nové hranice vznikajících států. Dne 24. října 1918 dohodové státy zahájily poslední ofenzivu proti oslabenému nepříteli na řece Piavě v oblasti Monte Grappa. Pro zbývající pluky Rakousko-Uherska, mezi kterými byly rakouské, české, chorvatské a z části i bosenské jednotky, se jednalo spíš o ústupovou akci.⁶⁴ Dne 30. října 1918 se rakouská armáda zhroutila úplně, 3. listopadu 1918 bylo podepsáno příměří, které mělo vstoupit v platnost následujícího dne. Zatímco se rakouské jednotky vydávaly na ústup, Italové na ně do poslední chvíle útočili a podařilo se jim zajmout zhruba 300 000 nepřátelských zcela demoralizovaných vojáků. Do dějin pak vešla tato bitva jako slavné italské vítězství u Vittorio Veneto.⁶⁵

Po rozpadu habsburské monarchie a ukončení první světové války připadlo Itálii území Jižních Tyrol až k Brenneru.⁶⁶ Dřívější nadvláda habsburské monarchie je v některých částech Tyrol spatřována dodnes, například z jazykového hlediska si silný vliv vedle úřední italštiny i po sto letech udržela němčina. Oba jazyky jsou zastoupeny během jednání na úřadech. Zhruba desetina populace Tyrolska se stále hlásí k němčině jako svému rodnému jazyku.

2.1. Geografické vymezení italské fronty

Celé bojiště se rozprostíralo po státní hranici Rakouska, Itálie, Švýcarska a Slovinska. Válečná linie se táhla do délky 600 km⁶⁷ a velkým problémem zde byla členitost jednotlivých úseků, kde se střídala údolí s několika tisícovými vrcholy Alp. Fronta začínala na Štilfském sedle⁶⁸ v italských východních Alpách, vzdáleném 75 km od Bolzana. Severně od Štilfského průsmyku se nachází hora Dreisprachenspitze⁶⁹, na které se protínají hranice Švýcarska, Lombardie a Provincie Bolzano. Jižním směrem od tohoto vrcholu začíná horský masiv Ortler, jeden z nejvyšších bohatě

⁶³ Průběh 1. světové války v Itálii (1915–1918). valka.cz [online]. Praha: Karel Oktábec, 2010 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: https://www.valka.cz/13924-Prubeh-1-svetove-valky-v-italii-1915-1918?utm_source=valka_cz&utm_medium=article&utm_campaign=autor

⁶⁴ JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Praha 2007, s. 63.

⁶⁵ Průběh 1. světové války v Itálii (1915–1918). Valka.cz [online]. Praha: Karel Oktábec, 2010 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: https://www.valka.cz/13924-Prubeh-1-svetove-valky-v-italii-1915-1918?utm_source=valka_cz&utm_medium=article&utm_campaign=autor

⁶⁶ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 262.

⁶⁷ Tamtéž, s. 30.

⁶⁸ Italsky Passo Stelvio, německy Stilfser Joch, 2757 m n. m.

⁶⁹ Italsky Punta Garibaldi, 2843 m n. m.

zaledněných celků Východních Alp, odtud se fronta táhla do Tonalského průsmyku.⁷⁰ Následně se jižně stáčela přes pohoří Adamello ke Gardským horám s horským masivem Monte Baldo či Monte Brento čnicích nad Gardským jezerem. Na východě tvořila hranici řeka Adiže. Z údolí Adiže pak fronta přecházela k horskému masivu Monte Pasubio, ležící ve Vicentinských Alpách v provinciích Verona, Vicenza a Treviso. Válečná linie se táhla až k okraji Vysočiny Sedmi Obcí⁷¹, přes údolí Valsugana do Dolomit.⁷² Fronta postupovala přes Julské Alpy k řece Soči v okolí Benátské nížiny, kde definitivně ztrácela horský charakter a vytvořila souvislou linii, která se táhla dále k Přímoří až k pobřeží Jaderského moře.

Italská fronta, jinak taky nazývána jako jihozápadní, se dělila na tři úseky – tyrolskou, korutanskou a sočskou (viz obrázek 1). První dvě části, tyrolská a korutanská, byly charakteristické svým vysokohorským terénem a boje se zde odehrávaly za velmi obtížných podmínek. Na rozdíl od tyrolské fronty, byla ta korutanská jednou z neklidnějších úseků celého jihozápadního bojiště, navzdory tomu, že se podle své polohy mohla jevit strategicky nejdůležitější.⁷³ Nejkrvavější boje s největšími ztrátami probíhaly kolem řeky Soči (Isonzo), kde se odehrálo celkem 11 ofenziv s minimálními územními zisky. Sočská fronta měla pro obě armády prvořadý strategický význam, v případě italského úspěchu by hrozil průnik protivníka do vnitrozemí říše a na dalmatské pobřeží, čímž by válka v této části byla prakticky rozhodnuta.⁷⁴

2.2. Srovnání rakousko-uherské a italské armády

Veškeré boje na italské frontě podléhaly vedení arcivévody Evžena. V oblasti Tyrolska působily jednotky tyrolských zemských střelců pod vedením generála Viktora Dankla, na hranicích Korutanska vedl útočné akce generál jezdeckva Franz von Rohr. Okolí řeky Soči bránila nově vytvořená 5. armáda generála Svetozara Boroeviče von Bojna.⁷⁵

Na italské frontě se v průběhu třech válečných let, 1915 – 1918, odehrálo celkem 15 velkých bitev, 12 z nich začali Italové a ve třech případech se o ofenzivu postarala rakousko-uherská armáda.⁷⁶ Podle údajů Milana Čepelky poslala italská vláda do boje v prvních dnech války celkem 35 divizí (578 praporů), v porovnání s tím stálo na rakouské straně na konci května 1915 pouze

⁷⁰ Italsky Passo Tonale, 1883 m n. m.

⁷¹ Italsky Sette Comuni, německy Sieben Gemeinden

⁷² ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 27–29.

⁷³ Tamtéž, s. 24.

⁷⁴ NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce, 2. díl. Na frontách Velké války*. Praha 2014, s. 260.

⁷⁵ Tamtéž, s. 259.

⁷⁶ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 30.

20 divizí (320 praporů).⁷⁷ Menší počet rakouských jednotek byl důsledkem pokračujících bojů na východní i srbské frontě, kterých se armáda habsburského soustátí účastnila v plné síle. Vojíci posláni do bojů na italské bojiště byli často narychlo vycvičení členové domobrany. Rakouská armáda byla na válku lépe připravena po technické stránce. Lepší vybavenost v zásobách střeliva, počtu funkčních kulometů nebo kanonů větší ráže lze přisoudit tomu, že Rakousko-Uhersko bojovalo v první světové válce od jejího počátku, mělo tak s vedením bojů značné zkušenosti oproti nezkušenému nepříteli. Průmysl v habsburské monarchii byl při italském opožděném zapojení do války již plně přeorientován na válečnou výrobu. Rakousko-Uhersko by se pravděpodobně dokázalo s Itálií rychle vypořádat, ale ta měla podporu v dohodových mocnostech, které ji po celou dobu válčení materiálně zabezpečovaly a ke konci války dokonce nasadily také část svých jednotek do válečných střetnutí. Itálie však měla výhodu v tom, že do bojů mohla nasadit dostatek vojáků v produktivním mladém věku. Tito muži často na rakouské straně po ročních bojích na srbské či haličské frontě už scházeli, proto musely být povolávány na frontu i starší ročníky.⁷⁸ Podle Libora Nedorosta měla rakousko-uherská armáda pod velením arcivévody Evžena na konci května 1915 k dispozici zhruba 225 000 pěšáků, 3000 jezdců a 690 děl. Soupeř pod velením generálplukovníka Luigiho Cadorny mohl nasadit 210 000 pěšáků a 820 děl na sočské frontě, 70 000 pěšáků a 280 děl na korutanské frontě a 180 000 pěšáků se 710 děly na tyrolské frontě.⁷⁹

⁷⁷ Tamtéž, s. 30.

⁷⁸ Podle prvních povolávacích rozkazů po vyhlášení války Srbsku byli ke svým útvarům povoláváni muži sloužících ročníků a nováčci ročníku 1893, také záložníci a náhradní záložníci ročníků 1882–1889 a příslušníci domobrany ročníků 1872–1881. V následujících letech války byla věková hranice snížena, takže nebylo překvapením, že se v uniformě objevovali i muži starší 50 let. (viz též NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce, 1. díl. Mým národům*. Praha 2014, s. 177.)

⁷⁹ NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce. 2. díl. Na frontách Velké války*. Praha 2014, s. 260.

3. FRONTA V JIŽNÍM TYROLSKU

Tyrolská fronta ležela na hranicích Rakousko-Uherska a Itálie. K opěrným bodům v habsburské monarchii patřila města jako Innsbruck, Brixen, nebo Bolzano (viz obrázek 2). Fronta se nacházela v horské oblasti Dolomit v severní části Itálie na východ od Bolzana. Na jihu směřovala směrem k Trentu. Na severu vedla přes sedlo Passo le Selle, kde se bojovalo na hoře Costabelle a později také na ledovcích horského masivu Marmolady, jednou z nejvyšších částí celé tyrolské fronty s nadmořskou výškou 3343 m n. m. K nejvýše položeným místům patřila hora Ortler ve východní oblasti Alp, která byla se svou nadmořskou výškou 3905 m n. m. zároveň nejvýše položeným vrcholem Rakouska-Uherska. Zde byl nejvýše umístěný zákop v první světové válce.⁸⁰ Dále bojiště procházelo přes vrcholky pohoří Fedaja, vrcholky Arabby, ke Col di Laně a Monte Siefu. Od hory Sasso di Stria začínal nejtěžší úsek celé fronty, kde následovaly horské oblasti Lagazuoi, Castelletto, údolí Travenanzes, Tofany, na východě pak Monte Cristallo, Monte Piano a další vrcholky tzv. Sextenských Dolomit. Příkladem těchto vysokohorských míst ležících v Sextenských Dolomitech jsou Paternkofel či Drei Zinnen. Na severovýchodě Dolomit dosáhlo bojiště sedla Kreuzbergsattel, odtud pak bojiště přecházelo na Monte Rosso a na vrcholku Eisenreich dosáhlo centrální hřeben Karnských Alp. Východním směrem vedlo přes Pfannspitze (viz obrázek 3), kde končila tyrolská fronta.⁸¹ Na jihu zacházela až k městům Rovereto a Trident, následně pokračovala ke Gardskému jezeru.

3.1. Rakousko-uherské a italské jednotky na tyrolské frontě

Tyrolská fronta byla speciální v tom, že boje se odehrávaly ve vysokých nadmořských výškách a často se spíše jednalo o odstřelování vrcholků hor. Byly zde nasazeny speciální vysokohorské jednotky, které však v průběhu války mohly být doplňovány i mnohými útvary jiných vojsk. Nejzuřivější boje zde probíhaly od května 1915 do konce listopadu 1917, kdy rakousko-uherská vojenská síla přesunula velkou část svých bojeschopných jednotek z horského pásma do rozhodujících bojů na řeku Soči.

Základem rakousko – uherské armády v jižním Tyrolsku bylo deset praporů tyrolských zemských střelců – tzv. Landeschützen, se sídly v Terstu, Bolzanu a Innichenu. Tyto jednotky byly složeny z jedné třetiny obyvatel Tyrolska, zbytek pak tvořili Češi, Slovinci a obyvatelé Štýrska a Dolních i Horních Rakous. V roce 1917 obdrželo toto vojsko od císaře Karla I. čestný titul

⁸⁰ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 35.

⁸¹ Tamtéž, s. 29.

Kaiserschützen. Pod pojmem Landeschützen a Kaiserschützen se tedy rozumí stejné vojsko. Tento prapor existoval již od roku 1863, ale teprve v roce 1871 se stal regulérní jednotkou císařsko-královské zeměbrany – tzv. Landwehr.⁸² Před vstupem Itálie do války bojovaly tyto jednotky na srbské i východní frontě. Od roku 1915 byla jejich hlavním působištěm tyrolská oblast, ale některé prapory tyrolských zemských střelců se zapojily také do posledních sočských bitev.

Velmi prestižní bojovou jednotkou na tyrolské frontě byli také tyrolští císařští myslivci – tzv. Tiroler Kaiserjäger. Tento pluk byl vytvořen na rozkaz Františka I. v roce 1815. Od roku 1895 se rozrostl na 16 praporů, které byly dále rozděleny do 4 pluků (regimentů).⁸³ Ve stejném roce se tyrolští císařští myslivci stali součástí císařsko-královské armády habsburské monarchie. Mezi Kaiserjäger nebyli přijímáni pouze příslušníci oblasti Tyrolska, jak by se podle názvu mohlo zdát, ale obyvatelé z celé monarchie. Během první světové války bojovali v tomto mužstvu také někteří čeští vojáci, i když jejich počet byl, v porovnání s nasazením Čechů například na srbské či haličské frontě, nízký. V průměru každý ze čtyř pluků přišel za den o 15–20 mužů.⁸⁴ Hlavní síla tyrolských císařských myslivců bojovala od vypuknutí války s Ruskem na východní frontě, proto po otevření italského bojiště nastoupila na tyrolskou frontu zpočátku jen jejich záloha. Navíc 1., 2. a 4. regiment císařských myslivců se měl zapojit do bojů na řece Isonzo. Na začátku října 1915 však byly tyto pluky náhle přeloženy do Jižního Tyrolska. Kvůli tomu v prvních dnech války s Itálií bránily hranice habsburské říše v okolí Brennerského průsmyku jednotky stavovských střelců – tzv. Standschützen.⁸⁵ Stavovští střelci měli dlouholetou tradici, již v roce 1511 tuto formaci založil císař Maxmilián. Na italské frontě se účastnili například bojů v okolí Štilfského sedla a horského masivu Ortler a některé bataliony také obrany hor Monte Sief a Drei Zinnen.

Dalším mužstvem nasazeným na frontě v jižním Tyrolsku byl pěší pluk č. 59 arcivévodů Rainera, lidově označovaném jako „*devětapadesátníci*“ nebo „*Rainer*“. Jednalo se o elitní domovský pluk města Salcburk, který vznikl již v polovině 19. století. Vojáci bojující v tomto regimentu byli obyvatelé Salcburska a Horního Rakouska. Zpočátku Velké války byl nasazen na frontě v Rusku, ale po vypuknutí války s Itálií byl jeho 10. prapor nasazen v horských bojích v jižních Tyrolech.⁸⁶

⁸² Tamtéž, s. 31.

⁸³ WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918, 1. díl. Vom Kriegsausbruch bis zum Frühjahr 1915*. Wien 1936, s. 6.

⁸⁴ Tamtéž, s. 36.

⁸⁵ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 31.

⁸⁶ Tamtéž, s. 32.

Částečně do bojů v horských podmínkách zasahoval také německý alpský sbor (Deutsches Alpenkorps), který byl vytvořen v časové tísně v květnu 1915 jako výpomoc rakouskému vojsku při obraně hranic Tyrolska. Jeho hlavním úkolem bylo zabránit proniknutí italského nepřítele na jih Německa.⁸⁷ V průběhu bojů byly vytvářeny i speciální vysokohorské jednotky, jejichž hlavním úkolem bylo provádění průzkumů při zřizování vojenských cest, při stavbě příbytků nebo sloužily jako záchranná služba.

Italská strana vyslala do bojů na tyrolské frontě své dvě tradiční vojenské jednotky vycvičené k bitvám ve vysokohorském terénu. Jednou z nich byli tzv. Bersaglieri – horští myslivci, jejichž založení se datuje do roku 1836 podle návrhu Alessandra Lamarmory. Mladší jednotkou, vytvořenou v roce 1872 z podnětu kapitána Giuseppe Perucchettiho, byli tzv. Alpini, obdobná jednotka jako byli na rakousko-uherské straně tyrolští císařští myslivci nebo zemští střelci. Jednalo se o velmi populární italskou jednotku, která v roce 1905 obsahovala již 78 rot.⁸⁸ Alpíni byli muži speciálně vycvičení pro boj ve vysokohorském terénu, součástí výcviku byly také lyžařské dovednosti. Často do těchto pluků rukovali muži z velehorského prostředí. Proto se stali hlavní opěrnou silou při ochraně hranic a pro střetnutí v obtížném horském terénu. Alpíni se střetli s rakouskými Landeschützen, Kaiserjäger či Standschützen v bojích na vrcholcích Col di Lano, Lagazuoi nebo na ledovci Marmolada.

3.2. Boje v jižním Tyrolsku

Tyrolská fronta nebyla tou nejstrategičtější a nejdůležitější částí jihozápadního bojiště, ale přesto boje probíhající ve vysokohorském prostředí měly svůj význam. Střetnutí obou armád mělo většinou ráz místních akcí a často jediným úkolem bylo zabezpečení pozic v určitém úseku. Válečná linie se nacházela v rakousko-uherské oblasti, kterou se Itálie již léta snažila zahrnout pod svou samosprávu. Avšak bitvy vedené na několikatisícových vrcholcích v takřka nelidských podmínkách také ukazovaly, kam až jsou vojenští velitelé ve válčení schopní dojít. Celková únava a tělesná námaha však nebyla o tolik rozdílnější jako na východní frontě, kde vojáci museli podnikat několikahodinové a několikakilometrové pochody. Italská fronta, a tyrolská část obzvláště, měla hrozivější poziční boj. Bylo docela obyčejným jevem podkopávání se a vyhazování protivníka do vzduchu.⁸⁹

⁸⁷ Tamtéž, s. 32.

⁸⁸ Tamtéž, s. 33.

⁸⁹ HUTEČKA, Jiří: *Muži proti ohni: Motivace, morálka a mužnost českých vojáků Velké války 1914–1918*. Praha 2014, s. 58.

K prvním válečným střetům došlo již na počátku války s Itálií v květnu 1915. Tehdy však docházelo ještě k boji muže proti muži a italská armáda navzdory své velké převaze obsadila jen nepatrná území, která slabé rakouské jednotky dobrovolně vyklidily. Brzy se ale boje ve velehorách proměnily v poziční válku, při které byl v hojné míře využit vysokohorský charakter celé fronty. Vrcholky hor se tak změnil v promyšleně vystavené pevnosti, a čím více nabývala válka poziční povahy, tím bylo urputnější válčení o strategicky výhodné hřebeny hor. Vysokohorské skalní věže představovaly výhodnější pozici pro obránce než pro útočícího nepřítele, který byl z výšky lépe zpozorovatelný.

Velmi náročnou disciplínou na tyrolské frontě byla doprava válečného materiálu, jak dělostřelectva, munice, tak zásob potravin či transport raněných. Kanony, některé vyráběné i v českých závodech Škoda Plzeň, byly rozebírány na jednotlivé části a jejich dopravu na vrchol zajišťovalo několik stovek vojáků v několika metrových sněhových závěších po příkrých svazích. Slovy jednoho z pamětníků Františka Pavla účastníčího se dopravy děl na horský masiv Marmolady: „*Obtíže s dopravou děl byly hrozné. Zapadajíce a pod jejich tíhou hluboko do sněhu klesající, zápasili jsme s tímto proradným a každou vteřinu na životě nás ohrožujícím živlem o každý krok dopředu. Čtyři dny to trvalo, než dopravili jsme děla na určené nám místo ledovce, byvše přivítání italskými granáty a šrapnely. První a několik dalších nocí jsme strávili v jámě ve sněhu, než nám přinesli z vesnice hoblovačky – naše lože. S pocitem úzkosti zalézali jsme se šerícím se večerem do jámy, kde schouleni v jeden chomáč, drkotali jsme zuby až do prvního, radostně vždy uvítaného zábřesku jitra. A jen tehdy, když únava dostoupila nejvyššího vrcholu, na chvíli jsme usnuli.*“⁹⁰ Nahoře bylo dělostřelectvo zakopané do ledových ploch. Jednou z nejobtížnějších byla doprava horského děla pomocí upoutaného lana na způsob kladky na vrchol Kreilspitze (Punta Graglia, 3392 m n. m.) ve skupině Ortler severní stěnou, při kterém byl poprvé v historii skutečně průstup touto částí hor člověkem. Dva horští vůdci za tuto práci tehdy málem zaplatili životem, když uklouzli na zledovatělých svazích.⁹¹ Na dopravu střeliva i děl byla využívána také zvířata, nejvíce koně. Například dopravu rakouského kanonu M 99, největší opory horského dělostřelectva na počátku války, prováděla tři zvířata, přičemž kanon byl rozložen na hlaveň o 114 kg, podvozek vážící 200 kg a každý dělostřelecký náboj o 5 kg.⁹² V letech 1916–1917 však byl pociťován výrazný nedostatek tažných zvířat. Ta byla v některých případech nahrazena výstavbou lanovek, které však za hustého sněžení přestávaly fungovat. Účinek dělostřeleckého odstřelování byl ve vysokohorském prostředí o to větší, že jednotlivé střely

⁹⁰ ŽIPEK, Alois: *Domov za války (svědectví účastníků) III*. Praha 1930, s. 192.

⁹¹ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 35.

⁹² Tamtéž, s. 38.

od skal odlamovaly kousky hornin, nebo uvolňovaly laviny. Typickým prvkem byla tzv. minová válka, kdy vojáci obou stran razili v horách dlouhé štoly až do míst stanoviště protivníka, kam ukládali nálož s trhavinou a pak ji odpalovali. Tyto chodby byly často hloubeny jednoduchým nářadím, výjimečně sbíječkami. V některých úsecích vytvářelo velké množství štol složitý systém chodeb. Některé skály tak byly provrtány skrz na skrz, nejednou se stalo, že stěna skály takový zásah nevydržela a zřítla se na bojující muže. Kromě štol se hloubily také kaverny, které sloužily jako úkryty. Nebylo žádnou výjimkou, že kaverny byly vrtány i do ledovcových ploch.

V průběhu válečných let na tyrolské frontě se kromě dělostřelecké techniky a způsobu její dopravy zlepšovalo i dorozumívání mezi jednotlivými hlídkami. Zpočátku se dorozumívaly jednoduchými optickými či akustickými signály, ale od roku 1916 zde byla zavedena hustá síť dálkových telefonů používaná na rakouské i italské straně. Ve své době to bylo nejdokonalejší a nejhustší spojení, které zasahovalo i do nejvyšších pozic. Jak ze strany Rakušanů, tak Italů docházelo k odposlechům informací.⁹³

Zdravotní služba byla na tyrolské frontě velmi skromná. Na jeden pluk se čtyřmi prapory (4000–4500 vojáků) připadalo 7 lékařů, 16 poddůstojníků – zdravotníků, 64 nosiči raněných k dopravě v nižších polohách a 128 nosičů raněných ve vyšších pozicích.⁹⁴ Transport raněných se prováděl na lyžích nebo na saních a byl velmi složitý, za špatného počasí se často nemohl ani uskutečnit. Na jednotlivých stanovištích existovaly ošetrovací stanice pro lehce zraněné nebo pro poskytnutí první pomoci, těžce ranění museli být transportováni do lazaretů v údolí.

Velkým nepřítelem vojáků na obou stranách byly také laviny. Zvláště během první zimy v horách pády lavin způsobily obrovské ztráty na životech, protože jak Rakušané, tak Italové z neznalosti prostředí, stavěli své přístřešky v místech, která byla extrémně ohrožená sesuvy lavin. Druhá válečná zima v Itálii se ukázala jako velmi krutá, první sníh napadl již na konci srpna a s výjimkou mírného oteplení ve druhé polovině října, zůstal ležet v nejvyšších polohách i na počátku června následujícího roku.⁹⁵ V průběhu sněhových bouří bylo přerušeno spojení s horskými hlídkami a často se nevědělo, zda lidé strážící nejvyšší pozice vůbec ještě žijí. Kromě toho bylo složitější také zásobování municí a potravinami.

Podle odhadů na základě archivních materiálů Milana Čepelky zahynulo během válečných let 1915–1917 na horské frontě v jižním Tyrolsku dvě třetiny bojujících v důsledku nepříznivých podmínek (laviny, zima...) a na jejich následky (nemoci, strádání, vyčerpání), zatímco jedna

⁹³ Tamtéž, s. 51.

⁹⁴ Tamtéž, s. 51.

⁹⁵ Tamtéž, s. 44.

třetina vojáků přišla o život ve válečných akcích. Na obou stranách fronty zahynulo v lavinách zhruba 60 000 vojáků, pokud však k tomu připočteme i úmrtí na následky hladu, nemocí, vyčerpání a strádání, dostaneme se až na 100 000 obětí. Podle různých domněnek přišlo o život 150 000 – 180 000 mužů ve válce na tyrolské frontě.⁹⁶ Zpočátku války byli mrtví spouštěni na lanech do údolí, kde byli pohřbíváni. Jak boje přibývaly na intenzitě, zvyšoval se také počet obětí a nikdo jim už nevěnoval pozornost. Mrtvá těla zapadala sněhem a do dalšího jara se už na ně zapomnělo.

Kromě bojů na jednotlivých vrcholcích se Rakušané v roce 1916 pokusili o tzv. Strafexpedition⁹⁷. Jednalo se o rozsáhlý útok, který měl být proveden z jižních Tyrol směrem k Benátsku. Tím by byla zcela odříznuta italská 2., 3. a 4. armáda. Útočné akce měly být zahájeny v březnu 1916, ale kvůli špatnému počasí musely být odloženy na 15. května 1916. Zpočátku se rakousko-uherské armádě podařilo ovládnout velké množství horských vrcholů, ale útok v údolí ztroskotat a 16. června byly bojové akce přerušeny kvůli zahájení rozsáhlé ofenzivy ruským generálem Brusilovem na východní frontě, kam musely být přesunuty rakousko-uherské zálohy.⁹⁸

Boje na tomto frontovém úseku probíhaly až do posledních chvil Velké války. V roce 1917 byla sice většina vojenských jednotek stažena z nejvyšších vrcholů a přesunuta k rozhodujícím bojům na řeku Isonzo. Některé hlídky však zůstaly na tyrolské frontě až do roku 1918, aby bránily hranice Rakousko-Uherska a Itálie. Docházelo zde už ale jen k menším potyčkám, tak velké střety a úporné obléhání jako v letech 1915–1917 už zde k vidění nebyly.

3.2.1. Col di Lana – Monte Sief

Col di Lana a Monte Sief jsou dvě sousední hory, nacházející se na frontovém úseku jižní tyrolské fronty v Dolomitech v provincii Belluno, nedaleko údolí Cordevole. Col di Lana se svou nadmořskou výškou 2462 m se kvůli těžkým bojům za nepředstavitelných podmínek a vysokému počtu padlých vojáků zapsala do historie jako „*Krvavá hora*“.⁹⁹ Monte Sief, s nadmořskou výškou 2424 m, je druhým vrcholem v tomto horském masivu, nacházející se nalevo od Col di Lana. Obě hory jsou od sebe odděleny sedlem Siefsattel (viz obrázek 4). Nedaleko od tohoto pohoří leží masiv Marmolady.

⁹⁶ Tamtéž, s. 55–56.

⁹⁷ Ofenziva známá pod názvem Trestná výprava, v italštině označována jako Battaglia degli Altipiani, německé pojmenování Frühjahrs offensive.

⁹⁸ JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Praha 2007, s. 14–16.

⁹⁹ V němčině označováno jako Blutberg, v italštině Col di Sangue

První střety se na těchto vrcholcích rozhořely již v červnu 1915. Rakušané měli ve svém držení Col di Lanu a Italové se jí marně pokoušeli dobýt. Později byly italské útoky vedeny severně přes sedlo Siefsattel k vrcholu Monte Sief, kde se hlavní bojové střety rozhořely od října do listopadu 1915. Obrana tohoto území příslušela jednotlivým jednotkám 1., 2. a 3. regimentu císařských myslivců. Příchod zimy zastavil na nějaký čas útočné akce v této části frontového úseku.¹⁰⁰ V nejtěžších ofenzivních akcích roku 1916 se při obraně Monte Sief vyznamenal zejména 2. pluk 5. batalion císařských myslivců, kterému velel Max Rabatsch. Jedním z příslušníků této jednotky byl i bítouchovský rodák Rudolf Šmíd.

Do konce října 1915 si ofenzivní pokusy na dobytí Col di Lana vyžádaly 6400 mrtvých vojáků na italské straně a 1800 padlých Rakušanů. V oblasti frontového úseku Col di Lana – Monte Sief měli Italové rozmístěn vůbec největší počet svých děl. Na rakouské obránce se tak mohly valit mohutné střely až ze 140 italských kanonů.¹⁰¹ Přesto italské snažení o dobytí Col di Lana pokračovalo i na počátku zimy, kdy ofenziva nepřítele byla stěžována několikametrovou sněhovou pokrývkou a vyžádala si obrovské ztráty. Do bojů bylo nasazeno 12 italských pěchot a 14 alpských kompanií¹⁰². Právě kvůli vysokým ztrátám došlo italské vojenské velitelství k závěru, že hora je normálním způsobem nedobytná. Dalším velkým nepřítelem pro italské útočníky byly také laviny, které se v zimě začaly uvolňovat z vrcholu. Během necelých dvou měsíců v důsledku pádu lavin zahynulo 278 italských vojáků, dalších 97 jich bylo zraněno a 63 vojáků zůstali pohřešováni.¹⁰³

Jeden z italských velitelů poručík Caetani, kterému byla svěřena výstavba bojových úkrytů a systémů přístupových chodeb, navrhl, aby v průběhu zimních a jarních měsíců byla skrz horu hloubena štola až pod vrchol hory a na jaře, že by bylo možné horu i s rakouskými obránci vyhodit do povětří. Jeho návrh byl italským velitelstvím přijat z obavy, že by Rakušané během zimního klidu mohli zdokonalit své obranné pozice na vrcholu Col di Lana. A tak již v průběhu prosince 1915 byla zahájena ražba štoly. Veškeré přípravy a práce musely zůstat v utajení a pokroky v hloubení se italskému velitelství hlásily pomocí speciálních kódů. Jinak by hrozilo prozrazení celého ofenzivního plánu a Rakušané by měli čas provést důležitá opatření. Hloubení štoly se provádělo ručními vrtačkami, protože Italové se obávali, že by hluk vydávaný

¹⁰⁰ WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918., 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918.* Wien 1936, s. 135–136.

¹⁰¹ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917.* Praha 2014, s. 219.

¹⁰² Kompanie, někdy používán název kumpanie, jiné označení rota, je vojenský útvar složený z 75–200 vojáků, počet se liší podle států

¹⁰³ LANGES, Gunther: *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge.* Bozen 1933, s. 6, dostupné online: <https://www.wintersonnenwende.com/scriptorium/deutsch/archiv/felsundeis/ffe03.html> [cit. 17. 3. 2017].

z technických přístrojů mohl upoutat pozornost rakouských strážních hlídek. V úzkém prostoru mohli pracovat vždy jen dva muži. Práce probíhaly ve dne i v noci a jedinou motivací pracujících vojáků byla vyhlídka na úspěšné odpálení hory i s nepřítelem. Hloubení průchodu skrz horu bylo velmi náročné, denní postup činil jeden metr.¹⁰⁴ Každé odpálení náloží ve vyvrtaných dírách bylo maskováno tvrdou italskou dělostřeleckou palbou a házením ručních granátů na rakouské pozice nahoře, aby obránci přeslechli odpálení nálože uvnitř hory. Brzy však i Rakušanům bylo jasné, že italští vojáci chystají něco mimořádného. Již začátkem ledna 1916 začaly rakouské strážní hlídky ze sedla Pordoi, kde měly dobrý výhled na italské bojové pozice, hlásit vedení, že v italských pozicích jsou k vidění obrovské hromady nakupené horniny, která byla na bíle zasněženém prostranství lehce viditelná. Rakouskému velení bylo jasné, že Italové se chystají horu vyhodit do vzduchu. Ihned byly zahájeny telefonické odposlechy i důkladné pozorování ze strážních hlídek. Rakušané občas také zaslechli zvuk připomínající slabé vrtání, i když to nemuselo nutně pocházet z vrtání štoly, ale třeba z budování skalních úkrytů.

V průběhu března 1916 byl zvuk vrtání čím dál hlasitější. V téže době došlo ke stažení značné síly rakouských vojsk do nižších pozic na úseku Col di Lana – Monte Sief. Na vrcholku hory zůstala jen část 2. a 3. pluku císařských myslivců. Počátek následujícího měsíce byl naplněn nedůležitými střety v přední části fronty v okolí údolí Pustertal. Izolovaní Rakušané na vrcholku hory se rozhodli v rychlosti vykopat protištolu. Protivník zaslechl vrtání na rakouské straně a bylo mu jasné, že jeho plán byl odhalen. Italové již nedbali na případné odhalení a spěšně dokončovali své práce. Italské dělostřelectvo denně odstřelovalo vrchol Col di Lana, aby tím narušilo rakouské vrtání. Dne 5. dubna byla rakouská protištola dokončena. Rakušané do ní uložili nálož a odpálili, ale celá akce nevyvolala patřičný účinek, italské doly nebyly téměř vůbec poškozeny. Italové nedbali snah protivníka a dál pokračovali v usilovném hloubení. Jejich práce byla dokončena 12. dubna.¹⁰⁵ Hlavní štola byla dlouhá 52 metrů a celková délka štoly se všemi různými odbočkami měřila 105 metrů. Na vnějším konci byly vyvrtány dvě větve ve tvaru písmene U, které směřovaly k oběma vrcholům Col di Lana.¹⁰⁶ Když vrtání utichlo, nastala pro rakouské obránce zoufalá situace. Dokud bylo slyšet italské hloubení, měli alespoň nějakou šanci na záchranu, mohli doufat, že se stane něco neočekávatelného, zásah osudu, který je nakonec dostane z italského obklíčení. Ale nastalé ticho přinášelo do jejich hlav ty nejtragičtější představy.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 7–8.

¹⁰⁵ WILBHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918., 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918.* Wien 1936, s. 149.

¹⁰⁶ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917.* Praha 2014, s. 211.

Výsledkem několikaměsíční italské námahy byly dvě minové komory, do kterých se uložilo 5020 kg nitroglycerinu. K dolu byla navíc přemístěna italská pěchotní jednotka o síle 9 kompanií, která podle plánu měla co nejrychleji dobýt vrchol Col di Lana a bez zastavení postupovat na Monte Sief. Od 15. dubna rozpoutalo italské dělostřelectvo, o síle 84 lehkých a 25 těžkých děl, zničující palbu.¹⁰⁷ Během třech dnů létalo denně na rakouské zákopy přes 2000 střel těžkého kalibru. Většina bojových pozic byla zničena, zákopy zasypány úlomky skal. Posádky obránců se střídaly po 6 hodinách v práci na obnově zařízení. Většinou jim opravy zákopů byly umožněny jen v noci, když na čas utichly střely z italských děl.¹⁰⁸

V noci z 16. dubna na 17. dubna došlo k výměně jedné z rakouských hlídek na vrcholu Col di Lana. Vyčerpaní vojáci z 5. roty 2. pluku císařských myslivců pod vedením kapitána Adalberta Homy byli nahrazeni 6. rotou 2. pluku císařských myslivců kapitána Antona von Tschurtschenthalera¹⁰⁹. Krátce na to bylo spojení s Tschurtschenthalerovou posádkou na vrcholu Col di Lana pod náparem italské dělostřelecké palby, která se rozezvučela již od ranních hodin, přerušeno. Až pozdě večer, 17. dubna 1916, přinesl jeden raněný voják z 6. roty 2. pluku císařských myslivců zprávu od kapitána Tschurtschenthalera na velitelství. Ve zprávě se psalo: „*Pozice je totálně zničena..., cesta k tunelu je jen hromada sutin. Pobyt v kavernách bude brzy nemožný, pozice strašná. Víím, že nemáte žádnou radu. V pasti nepřátelského útoku se pokusíme udělat co možná nejvíce, ale veškeré únikové cesty jsou téměř neschůdné...*“¹¹⁰

Zatímco rakouští vojáci, uvěznění v zákopech na vrcholu Col di Lana, očekávali další tvrdý útok nepřítel, bylo v italské armádě rozhodnuto o odpálení nálože. Večer 17. dubna dostalo italské vojenské velitelství zprávu, že trhavina je nachystána. Začaly přípravy na její odpálení. Dva italské

¹⁰⁷ WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkrieg 1914–1918., 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918.* Wien 1936, s. 149.

¹⁰⁸ LANGES, Gunther: *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge.* Bozen 1933, s. 11, dostupné online: <https://www.wintersonnenwende.com/scriptorium/deutsch/archiv/felsundeis/ffe03.html> [cit. 17. 3. 2017].

¹⁰⁹ Anton von Tschurtschenthaler (1888–1967) byl kapitánem císařských myslivců v bojích o Col di Lana. Jeho rodina, živící se bankovníctvím a prodejem vína, pocházela ze Sextenských Dolomit. Anton byl nejmladší z 11 dětí. Poté, co byl propuštěn z válečného zajetí, odešel do Dominikánské republiky za svými příbuznými. Poté působil v bankovních službách v Innsbrucku a Mnichově, kde získal německé občanství. Za druhé světové války sloužil jako podplukovník vojenské správy v Mnichově. V roce 1944 byl povolán do Bologně. O rok později byl zajat a měl být odsouzen k trestu smrti zastřelením. Než se stihl trest vykonat, byl převezen Američany do zajetí a odtud po pár měsících propuštěn. Po druhé světové válce se vrátil do Jižního Tyrolska a stal se ředitelem Asociace jihotyrolských vinařství. Z bojů na Col di Laně se zachoval jeho deník, vydaný v Innsbrucku 1957 pod názvem *Col di Lana 1916. Erinnerungen des letzten Verteidigers.*

¹¹⁰ WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkrieg 1914–1918., Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918.* Wien 1936, s. 150.

prapory byly shromážděny v krycích chodbách na okraji hlavní štoly. Kolem 22. hodiny odstartoval přesun jednotek z nejpřednějších pozic do skalních úkrytů. Vzduchem létaly světlomety, aby odvedly pozornost obránců čekajících v zákopech na nový italský útok, na další dělostřeleckou smršť, na něco, co by přerušilo nervy drásající ticho. A pak se to stalo. Bylo přesně 23:30 hodin¹¹¹, když ruka poručíka Caetaniho stiskla elektrické tlačítko k odpálení nálože.¹¹² Hora vyletěla do povětří a její vrchol se úplně rozštěpil. Všude kolem létala lidská těla rakouských obránců a skalní bloky rozpolcené skály. Italské dělostřelectvo zbytky hory neustále zasypávalo granáty. Z východní části se malá skupina přeživších rakouských vojáků snažila na útočníka střílet, ale nakonec byla silnějším nepřítelem poražena. Všechny hlídky, které přicházely na pomoc ze sousedních přístupových cest Rotschanze, Bergsappe nebo ze sousední hory Monte Sief, byly italskými vojáky přinuceny k ústupu.¹¹³ Italové postupovali vpřed až ke zbytkům rakouských zákopů s posledními přeživšími. Vyzvali je, aby se vzdali. Následně byli poslední obránci Col di Lana odvedeni do zajetí. V oné noci ze 17. na 18. dubna po odpálení nálože našlo smrt na „Krvavé hoře“ přes 200 mužů rakousko-uherské armády.¹¹⁴

Po obsazení Col di Lana Italy boje na tomto frontovém úseku pokračovaly. Přesunuly se však do sedla Siefsattel a na horu Monte Sief. Ještě v dubnových dnech provedli Italové řadu útoků, při kterých ztratili více jak 2000 mužů. Menší střety se odehrály na Monte Sief i v květnu, kdy se Italové vrhli do rakouských zákopů s cílem obsadit vrchol této hory, ale neúspěšně. Po tomto nezdaru přesunul protivník svou pozornost na jiné frontové úseky v jižním Tyrolsku, zejména na okolí Monte Piana.¹¹⁵ Poslední větší bojová operace v tomto bojovém pásu proběhla 6. března 1917, kdy Italové odpálili jednu minu na Monte Siefu. Ta však nezpůsobila Rakušanům žádné územní ztráty ani oběti na životech.¹¹⁶

Dnes se na vrcholu Col di Lana nachází malá dřevěná kaplička s pomníčkem, který připomíná oběti těžkých bojů v tomto horském prostředí. Na vrcholu Monte Sief stojí malá pamětní deska,

¹¹¹ Čas odpálení nálože se v různých publikacích mírně liší. Ernst Wißhaupt ve svém díle *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkrieg 1914–1918* používá 23:40 hodin. Podle Gunthera Langese v díle *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge*, a rovněž Milana Čepelky v knize *Fronta v Dolomitech 1915–1917*, byla nálož odpálena ve 23:30 hodin.

^{112 112} LANGES, Gunther: *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge*. Bozen 1933, s. 14, dostupné online: <https://www.wintersonnenwende.com/scriptorium/deutsch/archiv/felsundeis/ffe03.html> [cit. 21. 3. 2017].

¹¹³ WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918., 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918*. Wien 1936, s. 150.

¹¹⁴ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 219.

¹¹⁵ WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918., 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918*. Wien 1936, s. 188–190.

¹¹⁶ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 220.

jejíž nápis upozorňuje na to, že tato pozice byla po celou dobu války v rakouských rukou. V těchto místech byly také obnoveny rakouské zákopy, které jsou přístupny veřejnosti.

3.2.2. Marmolada

Marmolada¹¹⁷, s nadmořskou výškou 3343 m n. m., patří k nejvýše položeným pohořím v Dolomitech (viz obrázek 5). Fronta zde probíhala z údolí Contrintal směrem nahoru do štěrbiny Marmolatascharte.¹¹⁸ Na západním hřebenu se nacházely dva významné vrcholy Punta di Penia a Punta di Rocca. V průběhu války byla Punta di Penia obsazena Rakušany, na vrcholku Punta di Rocca měli zase své pozice Italové. Dále bojiště pokračovalo přes vrcholky Fedaja a Padon.¹¹⁹ Část hory tvořil ledovcový masiv. Od vypuknutí války s Itálií v květnu 1915 nebyl tento masiv obsazen žádným vojskem, nacházel se v zemi nikoho. S nástupem jara 1916 nastal zvrat a Marmoladu dobyly rakouské horské hlídky. Italské jednotky se začaly obávat o svůj úsek fronty před Col di Lanou, kam Rakušané mohli po obsazení Marmolady proniknout. Jedna z italských hlídek se vyšplhala až na vrchol, kde přemohla v boji zblízka slabou rakouskou obranu, a Italové tak obsadili hřeben celého ledovcového masivu.¹²⁰

Od července do října 1916 drželi Rakušané pevné postavení na důležité pozici Serauta (označované krycím názvem jako „S“ - Südpol), která se nacházela na jižní stěně Marmolady. Rakouské jednotky zde byly neustále pod italskou dělostřeleckou palbou. V pozici „S“ setrvaly až do 21. září 1917, kdy Italové po 79 dnech práce na tunelu prorazili poslední část a nečekaně přepadli rakouské patroly.¹²¹ Zásobování rakouských hlídek do pozice „S“ bylo velmi obtížné, protože ve dne měl nepřítel dobrý výhled na nepřátelské postavení. Nosiči proto chodili se zásobami potravin a munice jen v noci. Pro lepší ochranu před italským dělostřelectvem začali Rakušané budovat kaverny v ledovci směrem nahoru i dolu, později z tohoto hloubení úkrytů vzniklo celé ledovcové městečko. Kaverny sloužily nejen jako drobné příbytky pro vojáky, ale také jako vhodné umístění pro kanony, které do výšky byly vytahovány po jednotlivých částech. Práce v ledu byla velmi náročná, každé dvě hodiny se hlídka střídala. Délka ražení činila přibližně 6 metrů za 24 hodin.¹²²

¹¹⁷ V němčině se používá název Marmolata

¹¹⁸ V italském označení jako Forcella Marmolada

¹¹⁹ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 238–239.

¹²⁰ Tamtéž, s. 228.

¹²¹ WİßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918., 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918*. Wien 1936, s. 410.

¹²² ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 231.

Boje v této části tyrolské fronty probíhaly formou dělostřeleckého odstřelování z jednoho vrcholku na sousední nepřátelské pozice. Často tyto bojové akce připomínaly přetahování o výhodnější, ale vcelku bezvýznamná místa na celém ledovci. K takovým střetům patří i ty, které se uskutečnily v průběhu dubna 1916 v sedle Forcella Serauta. Tuto pozici na počátku bojů drželi Rakušané, ale již 8. dubna 1916 ji dobyli Italové. O pět dnů později už patřila zase Rakušanům. Na konci dubna však italské jednotky podnikly rychlý výpad přes vrcholky Punta Serauta a Piz Serauta a s konečnou platností obsadily celé sedlo Forcella Serauta. Boje v masivu Marmolady probíhaly až do konce října 1917, kdy italské alpské hlídky dobyly jeden z vrcholků na hřebeni, označovaný jako kóta 3153. Bezprostředně poté byli Italové z této pozice přeloženi do údolí. Zbytek rakouských jednotek byl převelen na pohoří Ortler. Boje v ledovcovém prostředí tím definitivně skončily.¹²³

Marmolada se nezapsala do historie svými krvavými střety s velkým množstvím ztrát na životech, ale něčím, co bylo pro přírodní podmínky fronty v jižním Tyrolsku tak typické – pád lavin. Největší lavinová katastrofa se datuje na 13. prosinec 1916. Ačkoliv tento den připadl na středu, je v mnoha německých publikacích označován jako „*Bílý pátek*“, v italských zdrojích se pak píše o „*černém svátku sv. Lucie*“¹²⁴. Začátek prosince 1916 byl na masivu Marmolady velmi krutý, leželo zde 8–12 metrů sněhu. Celých devět dnů před osudnou středou 13. prosince nepřetržitě sněžilo. Pak se ale počasí rázem změnilo. Teplý vzduch ze středomořského prostředí s sebou přinesl dešťové srážky i do vyšších pozic, kde hrozilo uvolnění sněhové pokrývky a následný pád lavin. Před tímto nebezpečím byl varován i 3. regiment císařských střelců, který ten den strážil rakouské pozice na Gran Poz v západní stěně Marmolady. Velitel tábora byl upozorněn na možný pád lavin a navrhoval stažení celé kolony. Z taktických důvodů však jeho návrhu nebylo vyhověno, a dokonce mu za vyvolanou paniku hrozilo předvolání k válečnému soudu. Dne 13. prosince 1916 v 5:30 hodin pak skutečně došlo k neštěstí, před kterým byly hlídky dříve varovány. Obrovská lavina se zřítily na rakousko-uherské pozice a zasypala několik chatek s přítomnými vojáky. Některé dokonce odvalila až 500 metrů daleko, kde záchranáři ještě během května příštího roku nacházeli omrzlá těla. Ušetřena zůstala osada východně od Gran Poz, kde 45 přítomných horských vůdců přispěchalo na pomoc svým zavaleným přátelům. Podle vzpomínek několika málo přeživších byli z obrovské haldy sněhu postupně vyhrabáváni mrtví vojáci, kteří měli na prstech ruky seškrabané maso až ke kostem z toho, jak se usilovně

¹²³ Tamtéž, s. 239.

¹²⁴ FEUSI, Alois: *Lawinendrama von 1916 in den Südstalpen: Der Tag, an dem Lawinen Tausende von Soldaten in den Tod rissen*. In: *Neu Zürcher Zeitung*, 12. 12. 2016, [cit. 10. 3. 2017], Dostupné online: <https://www.nzz.ch/panorama/lawinenkatastrophe-von-1916-in-den-suedostalpen-der-weisse-freitag-der-ein-mittwoch-war-ld.133262>

snažili dostat ven.¹²⁵ První batalion 3. regimentu císařských střelců pak býval nazýván jako „*Marmolatabattalion*“.

O tom, že o životě vojáka ve válce rozhodovala ve velké míře náhoda, svědčí i následující příběh několika zasypaných mužů. Po pádu laviny zůstalo půl tuctu vojáků uvězněno v jedné z chatek, kde se díky jejímu umístění přímo u skály vytvořila po pádu laviny dutina. Uvěznění neměli vůbec ponětí o tom, zda od katastrofy uběhly dny, týdny, či měsíce. Sami si pak připadali jako zbabělci, kteří se zde schovávají před svou povinností vojáka. Nakonec se jeden ze zasypaných pomocí železného skalpelu dokázal vyhrabat na povrch a zavolal pomoc. Všichni byli po pěti dnech zachráněni.¹²⁶

Počet obětí pádu laviny na Marmoladě se odhaduje na 270–332 mužů, ale celkové množství rakouských i italských vojáků pohřbených pod tunami sněhu v tento den v celém prostoru Dolomit se vyšplhal na 5000.¹²⁷ V osudný den na masivu Marmolady byli i dva čeští vojáci z Poniklé. Hynek Kraška byl tím šťastnějším z celé dvojice, po pádu laviny skončil v nemocnici. Karel Kotrba se zařadil mezi ty, kteří v těchto horách našli smrt.¹²⁸ Jeho osud bude detailněji přiblížen ve čtvrté kapitole.

3.2.3. Lagazuoi

Pohoří Lagazuoi se nachází v italské provincii Belluno, jen pár metrů od provincie Südtirol, ale během první světové války patřilo toto území pod tyrolskou frontu. Celé pohoří Lagazuoi je složeno ze dvou hlavních vrcholů – Kleiner Lagazuoi (2778 m n. m.) a Großer Lagazuoi (2835 m n. m.).¹²⁹ Lagazuoi mělo na frontovém úseku velký význam v přístupu na sousední horu Falzarego a k úseku Col di Lana – Monte Sief. Rakušané v průsmyku postavili pevnost Tra i Sassi¹³⁰, která měla zabránit případnému italskému napadení ze severu od nedalekého horského sedla Passo Falzarego (viz obrázek 6).

¹²⁵ Tamtéž, s. 235–236.

¹²⁶ SCHMID, Rudolf: *Das Gipfelbuch der Punta di Penia (Marmolata)*. 1994, [cit. 10. 3. 2017], Dostupné online: http://www.dolomitenfreunde.at/verein/artikel/df04_d.htm

¹²⁷ FEUSI, Alois: *Lawinendrama von 1916 in den Südostalpen: Der Tag, an dem Lawinen Tausende von Soldaten in den Tod rissen*. In: *Neu Zürcher Zeitung*, 12. 12. 2016, [cit. 10. 3. 2017], Dostupné online: <https://www.nzz.ch/panorama/lawinenkatastrophe-von-1916-in-den-suedostalpen-der-weisse-freitag-der-ein-mittwoch-war-ld.133262>

¹²⁸ HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli, otisk 1. světové války na Jilemnicku*. Jilemnice 2014, s. 123.

¹²⁹ Italské pojmenování Grande Lagazuoi a Piccolo Lagazuoi

¹³⁰ Někdy pod názvem Tre Sassi, v překladu „*Mezi kameny*“, byla hraniční pevnost v průsmyku Valparola mezi vrcholy Hexenstein a Kleiner Lagazuoi, pevnost byla vystavena v posledních letech 19. století a za první světové války byla již zastaralá, ale přesto se v prvním roce válčení využívala. Posádka umístěná zde se skládala z jednoho důstojníka a 36 mužů.

Od začátku války patřily oba vrcholky pohoří Lagazuoi Rakušanům, kteří zde rozmístili 1. batalion 3. regimentu císařských myslivců pod vedením majora Grafa a zpočátku také zástupce domobrany. Od 15. října 1915 byly oba vrcholy Lagazuoi pod těžkou dělostřeleckou palbou Italů. V noci 18. října se jedna z italských alpských patrol pod vedením kapitána Ettore Martiniho přiblížila k hoře, ale rakouské pozice na vrcholu nedokázala ohrozit. Italové vystavěli pod rakouskými hlídkami na skalním pásu, který byl na počest kapitána Martiniho nazván „*Cengia Martini*“, úkryty pro své jednotky i pro své kulometry a poté zahájili odstřelování rakouských pozic nad nimi.¹³¹ Rakušané při těchto útocích utrpěli značné ztráty. Na italské straně bylo padlých méně, protože Italové byli před přímým útokem dobře chráněni skalnatými převisy „*Strebenstein*“ a „*Tätovierte Stein*“.¹³² Italské hlídky i nadále pokračovaly v budování kaveren a jedna ze stráží se dokonce dostala do vzdálenosti přibližně 40 metrů pod rakouskou pozici na vrcholu. Ohrožené rakouské jednotky se pokusily o útok, když 17. prosince 1915 vyslaly zástupce svých horských jednotek, aby se slanili po lanech do blízkosti italských pozic a zmapovali situaci. Následně na okraji hřebenu Kleiner Lagazuoi vyhrabali minovou komoru, do které ukryli 300 kg trhaviny. V prvních dnech nového roku ji odpálili a celá stěna se vlivem exploze zřítila dolů a způsobila velké ztráty v italském táboře.¹³³

V létě 1916 se rakouské velení rozhodlo přejít k minové válce (Minenkrieg). V červenci se začalo s ražením první štoly. Vzápětí odpověděli Italové ražením protištoly. První pořádnou minu odpálili Rakušané 14. ledna 1917. Výbuch zničil italské útočné štoly a přerušil na dlouhou dobu nebezpečí minového útoku nepřítele. Rakouské práce na štolách však nepřestaly a brzy byla vybudována nová, vysoká 1,80 m a široká 60 cm. Až do počátku března 1917 se razilo ručně a docílilo se délky 33 m. Od této doby byla práce urychlena používáním vrtné soupravy se sbíječkou. Při použití techniky bylo denně proraženo 1,75 m nové štoly, při ručním ražení jen 30 cm. Často však docházelo k poruchám vrtné soustavy a než byly závady odstraněny, docházelo ke značným časovým ztrátám. Večer 20. května 1917 byly práce na štole i minové komoře dokončeny. K odpálení miny byl určen 22. květen. Při této akci bylo využito 24 000 kg trhaviny. Transport takového množství nálože byl velmi obtížný, lanovky byly porušeny pádem lavin a dělostřeleckým odstřelováním. K vytahování trhaviny do vysokohorského prostředí byly určeny speciální oddíly císařských myslivců, kterým se podařilo zvládnout dopravit během šesti dnů 1003 beden nálože. Po shromáždění materiálu byla minová komora pečlivě zahrazena až do délky 37 m, suť využitá pro tuto akci odpovídala obsahu sedmi železničních vagonů. Uložení

¹³¹ WİßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918.*, 2. díl. *Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918.* Wien 1936, s. 128.

¹³³ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917.* Praha 2014, s. 179–180.

nálože a zahrazení trvalo celkem 36 hodin a pracovalo na něm 50 lidí. Jako čas odpálení byla určena 10. hodina večerní 22. května 1917. Rakouské hlídky totiž vyzozorovaly, že v tuto dobu pochodují k italským pozicím ve skalním pásu nosiči se zásobami munice a potravin. Celá akce byla zašifrována, aby nebyla odhalena italskými telefonními odposlechy, které v tu dobu byly na vysoké úrovni. Vše proběhlo podle plánu a odpálená mina zničila všechny italské pozice ve stěně Kleiner Lagazuoi.¹³⁴

Na italské straně se zjara 1917 také razila štola. Celková délka tunelu byla 1 100 m a připravovaná nálož obsahovala 33 000 kg trhaviny. Rakouské úsekové komando pod vedením kapitána von Ratschina však stihlo včas vyklidit pozice na vrcholu Großer Lagazuoi. Rozkaz k ústupu byl vydán na základě informací získaných z odposlechů. Rakušané do svých kaveren ve stěnách Großer Lagazuoi přitáhli dělo a namířili ho směrem na italské hlídky. Mina byla odpálena Italy 20. června 1917. Italští vojáci, prolézající odpálenou štolou, se však ocitli přímo pod dělostřeleckou palbou svého nepřítele.¹³⁵

Poslední rakouská mina byla odpálena 16. září 1917, ale nepříteli již nezpůsobila takové ztráty. Boje v pohoří Lagazuoi však probíhaly v menší míře až do listopadových dnů 1917, kdy válka v Dolomitech skončila. Některé jednotky byly přesunuty na sočskou frontu.

Na vrcholcích Lagazuoi se vedla minová válka od ledna 1916 až do září 1917 a během ní došlo k odpálení celkem pěti min – čtyři rakouské a jedna italská. První rakouská mina odpálená na přelomu let 1915/1916 měla hmotnost pouhých 300 kg. Druhá vážila již 4 300 kg, třetí dokonce 24 000 kg, ale váha čtvrté rakouské miny klesla na 5000 kg. Jediná italská nálož měla hmotnost zhruba 33 000 kg. Celkem pak bylo ve skalách Lagazuoi vystříleno 11 štol, osm rakouských a tři italské. Některé jsou dodnes průchodné. V těchto místech se také nachází muzeum války pod širým nebem, které odhaluje systém zákopů i pozůstatky z válečného materiálu.¹³⁶

3.2.4. Tofana

Frontový úsek v pohoří vrcholů Tofana se nachází nad městem Cortina d'Ampezzo v provincii Belluno. Okolí města Cortina d'Ampezzo spadalo až do roku 1923 k provincii Südtirol, poté bylo

¹³⁴ LANGES, Gunther: *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge*. Bozen 1933, s. 121–123, dostupné online: <https://www.wintersonnenwende.com/scriptorium/deutsch/archiv/felsundeis/ffe11.html>, [cit. 14. 3. 2017]

¹³⁵ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 183.

¹³⁶ Tamtéž, s. 184–185.

přesunuto do provincie Belluno. Na západní straně je pak skupina Tofana oddělena od hory Lavarella údolím Travenanzes. Skládá se ze tří vrcholů: Tofana di Rozes s nadmořskou výškou 3225 m (označována jako Tofana I), Tofana di Dentro (Tofana III) - 3238 m n. m., a nejvyšším místem je Tofana di Mezzo (Tofana II) - 3244 m n. m. Mezi Tofanou II a Tofanou I se nacházelo sedlo Forcella Fontana Negra (2545 m n. m.), kde neustále probíhaly menší potyčky mezi oběma armádami. V tomto frontovém úseku také leží vrcholy Col dei Bos s nadmořskou výškou 2559 metrů. Ze všech vrcholů se během první světové války střídalo. Útočné akce ve velké míře končily bez větších územních zisků, zato ale s velkým množstvím zbytečně padlých nebo raněných vojáků na obou stranách.

Brzy po rozpoutání bojů v horském masivu Tofany se v italských rukou ocitly všechny tři vrcholky, Tofana I, II i III. Vrchol Tofana I zpočátku bránil malý počet německých alpských jednotek, které byly pod neustálým nebezpečím nepřítele. V září 1915 se Italové pokusili o rozhodující útok vedený z přístupové cesty od Punta Marrietta. Ofenziva byla s velkou dávkou štěstí odražena. Obráncům docházela munice i zásoby potravin, navíc neměli žádné spojení s velitelstvím. S blížící se zimou byla jejich pozice čím dál zoufalejší. Nakonec byli nuceni z vrcholu ustoupit. Nastalá zima nedovolila ani Italům trvalý pobyt na vrcholu Tofany I, tak ho i oni museli na zimu opustit. Na jaře však byl vrch opět obsazen italskými jednotkami.¹³⁷

Rakušané měli své pozice v sedle Forcella Fontana Negra a ovládali také přístupové cesty do údolí Travenanzes.¹³⁸ Rakouská místa zde byla téměř ze všech stran obklíčena nepřítelem, který zaujal vrchní pozice na všech horách. Nepřítel hrozil z převýšení 100–1000 metrů.¹³⁹ Z vyšších pozic mohli Italové svého nepřítele dobře pozorovat, jakmile uviděli jakýkoliv nepatrný pohyb, ihned spustili palbu z děl. Rakušané tak na svých obranných úkrytech ve skalách mohli pracovat jen v noci. V zimě pak byl v tomto údolí mezi jednotlivými vrcholy Tofan velkým nebezpečím pád lavin. Pod vrcholkem Tofany II byla umístěna rakouská strážní hlídka s názvem Nemesis¹⁴⁰, směrem na sever od Tofany I pak strážní hlídka s názvem Dickschädel¹⁴¹. Příslušníci těchto hlídek měli v případě rozhodujícího útoku Italů pouze tři možnosti: smrt na strážním stanovišti, pád ze skal dolů, nebo zajetí. Rakouské pozice v sedle byly zásobovány pomocí svislé

¹³⁷ LANGES, Gunther: *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge*. Bozen 1933, s. 55–57.

¹³⁸ *Österreich – Ungarn letzter Krieg 1914–1918*, 4. díl *Das Kriegsjahr – 1. část*, Wien 1933, s. 694–695. Dostupné online: <http://digi.landesbibliothek.at/viewer/toc/AC01039112/0/>

¹³⁹ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 120.

¹⁴⁰ Pojmenováno podle řecké bohyně pomsty a odplaty, která podle zásluh obdarovává lidi štěstím, nebo neštěstím. Pro Rakušany představovala bohyni spravedlivé odplaty.

¹⁴¹ Italsky Tre Dita, v českém překladu umíněnc/paličák.

skalní stěny nacházející se za zákopy, která vedla do údolí Travenanzes. Odtud také během bojů přicházely vojenské posily.

Silné odstřelování nepřítele probíhalo například na konci listopadu 1915, po kterém zůstalo mnoho padlých příslušníků 7. kompanie císařských myslivců pod vedením kapitána Emanuela von Baborka.¹⁴² Emanuel Baborka byl plzeňským rodákem a jedním z hlavních rakouských úsekových velitelů. Přišel o život během italského obsazení Dickschädel.

Současně s odstřelováním vrcholů Tofan a sedla Fontana Negra probíhaly boje také na druhé straně horského masivu, na Monte Castelletu. Italské jednotky se od roku 1916 snažily oba vrchy propojit pomocí štol a vyhodit do povětří do té doby nedobytné rakouské pozice na Fontana Negra. V červenci 1916 začalo silné odstřelování z vrcholu Tofana II proti rakouským pozicím níže. Nepřítelovi se podařilo obsadit levou stěnu sedla a pronikal dopředu. Rakouským hlídkám se podařilo část pronikajících vojáků zastavit vhozenými granáty. V průběhu několikahodinových střetů docházela rakouským vojákům munice a narůstaly počty padlých. Nakonec posledním přeživším obráncům nezbylo nic jiného než vyklidit své pozice na Fontana Negra. Zbylí rakouští vojáci byli odvedeni do italského zajetí.

3.2.5. Monte Castelletto

Monte Castelletto sahá do výšky 2657 metrů a dříve se nazývalo Punta de Bois. Výrazu Castelletto začali používat jako první Italové až v průběhu války. Rakušané ji oficiálně nazývali jako Schreckenstein („*Hrozný kámen*“). Pojmenování Castelletto a Schreckenstein byly původně krycí názvy. Vrchol Monte Castelletta leží v oblasti Tofan a průsmyku Falzarego. Za války představoval strategicky důležitý bod, neznamenal jen přístupovou cestu k Travenanzeskému údolí z jihu, ale také dával tyrolským odstřelovačům příležitost udržovat pod kontrolou tzv. Dolomitenstraße.¹⁴³

Od vypuknutí války vrchol ovládali rakouští horští myslivci, zejména 6. rota tyrolských císařských myslivců pod vedením hejtmana von Ratschina, dále zeměbranecké pluky. Po neúspěšném italském dobývání ostatních vrcholů na tomto frontovém úseku, se velitelství rozhodlo zaútočit na Monte Castelletto. Pro dobytí této hory měli Italové praktické důvody,

¹⁴² WİßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918., 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918.* Wien 1936, s. 112

¹⁴³ Tamtéž, s. 411. (viz též: ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917.* Praha 2014, s. 306.) – Dolomitenstraße vedla z Toblachu do Bolzana v celkové délce 148 km. Prostupovala přes horská sedla Tre Croci, Falzarego, Costalunga a Pordoi, kde také dosahuje nejvyššího místa s výškou 2239 m. Byla vybudována v několika etapách, dokončena v roce 1909.

znemožnili by tak svému nepříteli pozorovat italské pozice v průsmyku Falzarego. Veškeré ofenzivní pokusy na dobytí této hory se těšily velké popularitě. Dokonce i císař František Josef I. si krátce před svou smrtí v listopadu 1916 dával předkládat zprávy o probíhajících střetech v tomto pásmu. A italský král Viktor Emanuel dokonce 11. července 1916 pozoroval postup úderných praporů při jednom z rozhodujících útoků.¹⁴⁴

Již v srpnu 1915 se Italům podařilo realizovat ofenzivní pokus na dobytí hory. Jedna z jejich alpských hlídek postoupila přes jihozápadní hřeben Tofany I a zřídila pod vrcholem Castelletta polní stráž. V této pozici, která byla nazvána jako „August“, se střídali italští vojáci a útočili odsud na nepřítele. Další přímý pokus o obsazení hory se odehrál 24. září 1915, kdy Italové zaútočili ve třech směrech. Podle plánu měla první hlídka zůstat v pozici „August“ a odstřelovat nepřítele, druhá měla odtud úžlabinou proniknout do rakouských obranných zákopů a třetí měla zaútočit zezadu od sedla, aby obráncům odřízla ústupové cesty. Plán se nezdařil, první hlídka začala s odstřelováním pozdě a třetí oddíl byl zastaven obránci ještě v počátku celé akce. Další pokusy o dobytí překazil příchod zimy. Po všech marných snahách o dobytí vrcholu se italské velitelství rozhodlo horu vyhodit do povětří. Ostatně tento postup tzv. minové války nebyl na frontě v jižním Tyrolsku, kde se boje odehrávaly ve vysokohorském prostředí, ničím nevídaným. S nápadem na ražení štoly pod rakouskými místy přišel italský poručík Eugenio Tissy. Ten ještě před samotným začátkem prací pečlivě vyměřoval směr a pozoroval rakouské pozice. Dokonce v jednom okamžiku nedaleko rakouských míst nepozorovaně umístil odposlouchávací zařízení. Odposlouchávací systém měli Italové propracovaný natolik, že mezi vojáky byli vybráni jedinci, kteří rozuměli jazykům, jimiž se mluvilo v Rakousku-Uhersku, aby tak Italové získali co nejpřesnější informace o svém nepříteli. Práce na hloubení štoly začaly 3. ledna 1916. Z počátku byla štola ražena ručně, až od března se začaly využívat technické stroje, které byly dotaženy na saních. Na ražení štoly se podílelo 120 horníků v několika směnách, kteří byli schopni denně postoupit až o 8 metrů vpřed.¹⁴⁵ V průběhu ražení štoly se pokusil poručík Tissy vystoupit komínem do příkré skalní stěny Tofany I a proniknout tak do vzdálenosti 50 metrů od Rakušanů. V komínu umístil také lana a žebříky. Později, když tudy prolézali vojáci, se často stávalo, že kvůli úzkému prostoru ztráceli své čepice, proto komín dostal název „*Camino dei Cappelli*“ – česky Komín klobouků.¹⁴⁶ Touto cestou také lezli italští útočníci, kteří se snažili ohrozit rakouské vrcholové postavení. Rakouští obránci na vrcholu měli v těchto

¹⁴⁴ NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce. 2. díl. Na frontách Velké války*. Praha 2014, s. 282.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 283-284.

¹⁴⁶ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 146–147.

případech lehkou pozici. Italové se soustředili na lezení a nemohli mít připravenou zbraň k boji. A než vystrčili hlavu z komína, již na ně číhaly rakouské pušky.

Rakouští obránci brzy vytušili záměr nepřítele a začali s velkou zuřivostí odstřelovat italské pozice, čímž italské armádě přivodili velké ztráty. Práce na štole měly být ukončeny podle původních výpočtů poručíka Malvezziho 29. května. Skutečně se tak podařilo, hotová štola měřila 507 metrů. Nyní ale nastaly problémy s dodávkou trhaviny. Italské velení požadovalo dodávku 35 000 kg trhaviny, ale v té době byla měsíční produkce italského průmyslu jen 80 tun, nebylo tak možné na jeden odpal vypotřebovat téměř polovinu měsíční dávky.¹⁴⁷

Prodlužováním doby pro odpálení nálože mohla být veškerá předchozí práce ztracena, zvlášť když z rakouských telefonátů bylo odposlechnuto, že Rakušané něco chystají na začátek července 1916. Již o měsíc dříve začalo silné dělostřelecké odstřelování italských zákopů a při jednom z průzkumů byla odhalena pozice „August“. V průběhu dalších bojů toto postavení Rakušané dobyli, ale bylo natolik poškozeno, že brzy zůstalo opět neutrální jako na počátku války. V tomto zápase se vyznamenal kapitán 4. regimentu císařských myslivců Hans Schneeberger, který za tento čin dostal medaili za statečnost.¹⁴⁸ Ve stejné době se italské velitelství rozhodlo, že kvůli zpoždění dodávky materiálu pro odpálení hlavní štoly, se bude razit ještě jedna vedlejší chodba směrem z Tofany I na zadní část Monte Castelletta. Italové chtěli tímto krokem oklamat Rakušany, aby si mysleli, že na italské straně jsou budovány pouze úkryty, a ne štoly pro minové nálože. Po několika dnech kopání vedlejší chodby se překvapení italští kopáči prokopali až k okraji skalní stěny Tofany I. Ihned se na ně začala spouštět prudká palba od obránců. Nebylo pochyb, že veškeré italské záměry byly Rakušanům dobře známy.

Italové urychlili dopravu materiálu a od 9. července byla nálož připravena uvnitř Monte Castelletta k odpálení. Čas, kdy mělo Monte Castelletto vzlétnout do vzduchu byl určen na 11. července 3:30 hodin ráno. Mezi přípravou nálože a samotným odpálením miny probíhalo dělostřelecké odstřelování z vedlejších pozic vrcholů Tofan. Ve stanovený čas odpálil poručík Malvezzi minu. S hmotností 35 000 kg se jednalo vůbec o největší minu, kterou Italové v první světové válce odpálili.¹⁴⁹ Castelletto se otřásalo jako při zemětřesení a doslova se rozlomilo. Následoval útok italských hlídek, který ale nedosáhl předpokládaného úspěchu. Většina vojáků byla zasypána uvolněným kamením a skalními úlomky, které se na ně seshora řítily. Druhý útočný oddíl vnikl do minové komory, ale byl zastaven zplodinami z odpálené miny.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 146–147.

¹⁴⁸ WİßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918., 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918.* Wien 1936, s. 412.

¹⁴⁹ ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917.* Praha 2014, s. 161.

Z tří cimbuřovitého Monte Castelletta zbyla jen dvě, první bylo úplně zničeno a s ním i rakouské obranné zákopy. Zbylé dvě pozice se však i nadále nacházely v rukou Rakušanů. Znovu byl učiněn pokus o průstup skalní stěnou mezi Castellettem a Tofanou I. V následujících hodinách se zde rozhořely tvrdé boje. Dne 13. července 1916 bylo Monte Castelletto dobyto.¹⁵⁰ Italové dopravili na vrchol hory dvě horská děla. Rakouské velitelství vydalo rozkaz dobýt Castelletto zpět, ale později od tohoto nařízení ustoupilo pro neproveditelnost této akce. Monte Castelletto nakonec bylo od vojska vyklizeno na počátku listopadu 1917, kdy se italská armáda přesunula na jih.

3.2.6. Monte Piano

Monte Piano¹⁵¹ je nevýrazná hora nacházející se v Sextenských Dolomitech na hranicích provincií Südtirol a Belluno. Je složena ze dvou vrcholů – severní, označovaném jako Monte Piano – Cima Nord, s nadmořskou výškou 2305 m, a jižní, známý pod názvem Monte Piano – Cima Süd, s výškou 2324 m. Oba vrcholy jsou odděleny úzkou šíjí Forcella dei Castrati. V okolí Monte Piana ční další vrcholy jako Drei Zinnen, horská skupina Cadini, Monte Cristallo či masiv Hohe Gaisl (viz obrázek 7).

Brzy po začátku války mezi Rakousko-Uherskem a Itálií byly oba vrcholy Monte Piana obsazeny díky své strategické pozici nad údolím Höhlensteintal. Severní vrchol patřil Rakušanům, na jižním zaujali své pozice Italové. Obě vojska se ze svých pozic snažila ohrožit protivníka především odstřelováním, ražením štol a zákopů, které se v mnohých případech nacházely jen několik metrů od sebe. Boje zde probíhaly po celou dobu války v Dolomitech, tedy až do listopadu 1917. Tyto střety měly většinou za následek minimální územní zisky, ale zato velmi vysoké ztráty na životech. Udává se, že na Monte Piano zemřelo během války 10 000 – 14 000 vojáků z obou válčících stran.¹⁵²

V červnu 1915 se rakouským jednotkám z řad Kaiserjäger a Kaiserschützen podařilo obsadit jižní vrchol, ale vzápětí byl bez boje opět vyklizen. K opuštění tohoto místa vedla rakouské hlídky především skutečnost, že všechny přístupové cesty pro zásobování na jižní vrchol se i nadále nacházely pod italskou dělostřeleckou palbou. Rakušané si tedy ponechali jen své původní postavení na severním vrcholu. Na počátku července 1915 byla zahájena mohutná italská palba

¹⁵⁰ LANGES, Gunther: *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge*. Bozen 1933, s. 97–100, dostupné online: <https://www.wintersonnenwende.com/scriptorium/deutsch/archiv/felsundeis/ffe03.html> [cit. 22. 3. 2017].

¹⁵¹ Lze používat názvy Monte Piano i Monte Piana

¹⁵² ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014, s. 87.

směrem na rakouské pozice na severní části, která měla za následek obrovské ztráty na životech. Po této bitvě musely rakouské hlídky vyklidit bojová postavení a stáhnout se zpět. Italové pokračovali v odstřelování rakouských zákopů, čímž znemožnili účast v bojích dalším rakouským vojákům. Vypadalo to, že severní vrchol se Italům podařilo dobýt. Ale poslední rakouští vojáci přispěchali k dělům umístěným na levém i pravém okraji vrcholu a italský postup vpřed se jim podařilo zastavit. Celý severní vrchol se opět ocitl v rukou Rakušanů, kteří se snažili vylepšit své pozice. Například vybudovali lanovku, která ulehčila transport zásob s vodou.¹⁵³

Mnoho životů si vyžádala krutá zima 1916–1917, kdy se sníh na vrcholcích Monte Piana nakupil do výšky 6-8 metrů a teploty dosahovaly k minus 40 stupňům Celsia. Při pozdějším oteplování hrozil i pád lavin. Jeden takový si vyžádal 150 obětí během polní bohoslužby. Je zajímavé, že Italové při vyprošťování rakouských vojáků po pádu laviny, nezahájili palbu, ačkoliv tento prostor se nacházel přímo v jejich palebné pozici.¹⁵⁴ Na podzim 1917 chystali rakouští velitelé velkou ofenzivu proti italským pozicím na jižním vrcholu. Tento útok měl odvrátit pozornost italského velení od bojových akcí na řece Soče. Ofenziva byla zahájena dělostřeleckou palbou Rakušanů za velmi chladného počasí 22. října 1917 v 5 hodin ráno. Italové, včas varování dvěma rakouskými dezertéry, byli připraveni a odpověděli rovněž silnou palbou. Rakouské dělostřelectvo bylo početně slabší a nemohlo proti nepříteli účinně zasáhnout. Po desetiminutovém odstřelování měl podle plánu rakouského velení nastat útok ztečí, ale kvůli čerstvě napadanému sněhu postupovali vojáci velmi pomalu. Na základě ohromných ztrát zastavilo rakouské velení veškeré bojové akce a celé vojsko se nepozorovaně stáhlo do výchozího postavení. Na počátku listopadu byly rakouské pozice na Monte Pianu vyklizeny a zbylé vojenské jednotky přesunuty na řeku Soči.¹⁵⁵

Dnes v místě bojů stojí muzeum, které vybudoval spolek Přátel Dolomit¹⁵⁶ za pomoci obce Toblach, Nadace Monte Piana a alpínů z Bolzana. Muzeum v přírodě ukazuje frontové cesty, jednotlivé bojové pozice, zákopy a vyražené štoly. Dokonce se zde nachází kanon používaný rakouskou armádou, který vyrobila plzeňská Škodovka. V místě nejtěžších bojů byl pak vystaven Zvon přátelství.¹⁵⁷

¹⁵³ Tamtéž, s. 90–93.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 94–95.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 96.

¹⁵⁶ Německy Dolomitenfreunde, italsky Amici delle Dolomiti

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 97.

4. ČEŠTÍ VOJÁCI NA ITALSKÉ FRONTĚ

Do první světové války, probíhající v letech 1914–1918, bylo do rakousko-uherské armády povoláno zhruba 1 200 000 českých vojáků, z nichž asi 250 000 padlo a 400 000 bylo zajato.¹⁵⁸ Společná armáda Rakousko-Uherska byla tvořena 102 pěšími pluky, 4 pluky tyrolských císařských a královských myslivců, 4 bosenskohercegovinskými pluky, 32 prapory polních myslivců, 1 praporem bosenskohercegovinských myslivců, 15 dragounskými, 16 husarskými a 13 hulánskými pluky. Do zeměbrany spadalo 37 pěších pluků, 3 pluky zemských střelců, 6 hulánských pluků a 2 divize tyrolských a dalmatských zemských střelců. Kromě těchto jednotek měla rakousko-uherská armáda k dispozici i řadu technických a dělostřeleckých útvarů.¹⁵⁹ V mnoha těchto vojenských jednotkách bychom našli i české vojáky.

V Čechách byl před válkou dislokován VIII. pražský sbor a IX. litoměřický, Morava, společně se Slezskem, spadala pod I. krakovský a II. vídeňský sbor. V prvních mobilizačních dnech odcházeli muži na srbskou frontu, po otevření haličské fronty byli odváděni v hojném počtu také sem. Po vstupu Itálie do války proti Rakousko-Uhersku v roce 1915 se čeští vojáci účastnili bojů také na této tzv. jihozápadní frontě, i když v daleko menším počtu než na dvou zmiňovaných úsecích.

Na nástup proti Italům vzpomíná ve svých vzpomínkách český voják Bohumil Pazderka z Chrudimy, který byl převelen na italskou frontu ze srbského bojiště krátce po zahájení bojových operací v roce 1915. „*Tentokrát se dělo přijetí vypovězené války bez veškerých oslav a průvodů, a ne jako tomu bylo při vyhlášení války Srbsku.*“¹⁶⁰ V této krátké větě je vidět jasný posun vnímání války, v jejím počátku si totiž každý myslel, že hned skončí, ale postupem času se u vojáků i nově narukovaných objevovala notná dávka pesimismu. Deník Bohumila Pazderky skýtá i další velmi zajímavé postřehy z války, například o prvních dnech bojů v Srbsku, ale tyto informace již přesahují téma zadání této práce.

Největší počet českých vojáků v Itálii působil na sočské frontě, kam byl již krátce před zahájením první bitvy na Soči jako první český útvar přesunut z balkánské fronty I. prapor 21. pěšího pluku. Později se do bojů na Soči připojily i české prapory z Plzně, Chebu či Písku.¹⁶¹ Přesné počty českých vojáků se však nedají na sočské frontě určit detailněji, v mnoha

¹⁵⁸ Český voják za první světové války: *Sapér Vodička, nadporučík Lukáš a další archetypy.*

In: www.vhu.cz [online]. Praha: Jindřich Marek, 2014 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z:

<http://www.vhu.cz/cesky-vojak-za-prvni-valky-saper-vodicka-kapral-hoferik-a-dalsi-archetypy/>

¹⁵⁹ ŠEDIVÝ, Ivan: *Češi, České země a Velká válka 1914–1918.* Praha 2001, s. 64.

¹⁶⁰ VŮJA, PAZDERKA, Bohumil: *Moje vzpomínky,* s. 49.

¹⁶¹ ŠEDIVÝ, Ivan: *Češi, České země a Velká válka 1914–1918.* Praha 2001, s. 127.

případech byla skupina českých vojáků součástí nějakého mnohonárodnostního pluku. V 11. krvavých střetech na řece Isonzo byli přítomni také někteří čeští umělci, jejichž válečné zkušenosti se promítly do řady jejich děl. Takovými vojáky byli například malíř Josef Váchal, či spisovatel Fráňa Šrámek.

V menším množství se čeští vojáci vyskytovali na dalších dvou úsecích italské fronty, na korutanské a tyrolské. Zde žádný vyloženě český pluk nepůsobil. Bojovali zde jen jedinci, kteří byli přiřazeni díky svým schopnostem nebo spíše náhodě k rakouským jednotkám válčícím ve vysokohorském prostředí.

Čeští vojáci na italském bojišti měli větší bojovou morálku než ti na východní frontě. Itálie byla totiž tradičním nepřítelem pro celé Rakousko-Uhersko, kdežto k Rusku měla většina Čechů s ohledem na své rusofilské zaměření blíže. V bojích v Haliči proto někdy čeští vojáci odmítali bojovat proti „slovanským bratrům“. Vyskytovaly se i případy dobrovolného odchodu do zajetí. Na italské frontě se bojovalo v mnohem těžších podmínkách, proto i náročnost terénu přinutila české vojáky podávat v bojích hrdinské výkony a přeběhnutí na druhou stranu bylo k vidění jen velmi zřídka.

I v prostoru italského válčiště vznikaly legionářské útvary Čechů a Slováků. První však začaly vznikat až na přelomu let 1917–1918, v době, kdy už habsburská monarchie pomalu dožívala. Nejznámější zapojení československých legií do bojů na italské frontě je bitva na Piavě v roce 1918, ve které v mnoha případech proti sobě stanuli čeští vojáci bojující v rakousko-uherské uniformě a legionáři. Osud československých legionářů v Itálii je spjatý s jejich nešťastným koncem v září 1918, kdy byli někteří z nich oběšeni na větvích olivovníku v Arcu za zradu císaře.

Celkově se však dá říci, že čeští vojáci ve válečných letech 1915–1918 bojovali na italské frontě velmi statečně. Svými odvážnými výkony mnohdy patřili k oporám armády až do jejího naprostého rozkladu.¹⁶² Tento fakt vyvrací zavedené mýty o bojové morálce českého vojáka, v českém prostředí ovlivněna především legendární postavou Josefa Švejka z humoristické knihy *Osudy dobrého vojáka Švejka od Jaroslava Haška*. Český voják však zdaleka nebyl nějakým ulejšákem, který by se nejradyji zřekl své povinnosti vůči císaři pánu.

4.1. Osudy jednotlivých vojáků ze Semilska

Region Semilska leží na severovýchodě Čech a od roku 2000 správně spadá pod Liberecký kraj. I do měst a obcí nacházející se v krajině Podkrkonoší vstoupila první světová válka

¹⁶² Tamtéž, s. 150.

a zásadním způsobem ovlivnila život místních obyvatel, jejichž život nebyl v nehostinné oblasti lehký ani za mírových časů. Snad v každé rodině v průběhu válečných let někoho postrádali. V prvním roce války odcházeli narukovaní bojovat na srbskou frontu, později byli v hojném počtu posíláni na východní bojiště. Od roku 1915 se někteří jedinci dostali do bojů na italské frontě. Odvodovým místem rukujících vojáků z okresu Semily bylo město Jičín, kde měly svá stanoviště 74. pěší pluk a 11. zeměbranecký pěší pluk.

Osudy čtyř vybraných mužů – Rudolfa Šmída, Emila Myslivce, Karla Kotrby a Františka Grofa – bojujících v jižním Tyrolsku jsou podrobněji rozepsány na následujících stránkách. Všichni čtyři byli během války součástí prestižních rakouských vojenských jednotek. Kromě Karla Kotrby, který byl vojákem u zemských střelců, bojovali zbývající tři muži v plucích 2. regimentu císařských tyrolských myslivců. Tvořili tak nepatrnou část ze 4 % vojáků české národnosti v těchto praporech. Jak je možné, že z takového malého množství českých vojáků hned tři ze sledovaných mužů ze Semilsku byli posláni do těchto tyrolských vojenských útvarů? Velký podíl na jejich přeřazení ke 2. regimentu tyrolských císařských myslivců sehrála náhoda, která rozhodovala o osudech miliónů válečných mužů. Dalším faktorem mohla být také skutečnost, že v pozdějších letech války, kdy vybraní muži museli narukovat na frontu, tomuto pluku scházeli zdatní vojáci. V neposlední řadě o jejich osudu mohl rozhodnout také jejich původ, protože pocházeli z obcí ležících v Podkrkonoší, byli tak zvyklí na kruté zimy a jejich adaptace do prostoru tyrolské fronty s několikasícovými vrcholy mohla být lepší a daleko rychlejší. Vůči těžkým podmínkám mohli být daleko odolnější než vojáci z jiných částí Čech. Pravděpodobně jejich přeřazení do těchto prestižních jednotek nemělo co dočinění s jejich původním povoláním.

O válečném „dobrodružství“ vojáků se dozvídáme i z jejich korespondence. Právě válečná korespondence se za první světové války stala nesmírně populární a až masovou záležitostí. Každý voják chtěl podat informaci o svém válečném životě, o svém zdravotním stavu. Stávalo se, že domů opožděně přišel dopis, ve kterém si příbuzní mohli přečíst poslední novinky o válečném strádání odesílatele, a na straně pohledu bylo velitelstvím dopsáno, že daný muž už je po smrti. Korespondence představovala jediné pojítko mezi frontou a zázemím, proto v mnoha dopisech stojí přání o co nejčastější psaní. Objem korespondence, o který se musela poštovní služba postarat, byl obrovský. Rakousko-uherská armáda zaměstnávala celkem 2800 poštovních zřízců, kteří obsluhovali přes 500 poštovních stanovišť pošty. Denně dokázali doručit až devět miliónů pohledů psaných do všech koutů habsburské monarchie.¹⁶³ Vojáci měli zakázáno psát o pohybech svých útvarů nebo o kritice válečného vedení, na vše dohlížela válečná cenzura. V těžkých časech

¹⁶³ HUTEČKA, Jiří: *Muži proti ohni: Motivace, morálka a mužnost českých vojáků Velké války 1914–1918*. Praha 2014, s. 143.

velkých ofenziv směli vojáci posílat alespoň kartičku s předem předtištěným textem: „*Jsem zdrav, daří se mi dobře*“ ve všech jazycích monarchie. Vojáci nesměli na lístek připsat nic jiného.¹⁶⁴

4.1.1. Rudolf Šmíd

Rudolf Šmíd se narodil 18. dubna 1885 v Bítouchově¹⁶⁵, v domě čp. 72. Pocházel z katolické rodiny domkáře Františka Šmída a Josefy Šmídové (rozené Buriánkové) z okresu Lomnice.¹⁶⁶ Rudolf se vyučil truhlářským dělníkem. A 27. května 1909 se oženil s tehdy osmnáctiletou Vilemínou Nadějovou, která bydlela rovněž v Bítouchově v domě čp. 30.¹⁶⁷ V tomto stavení pak také rodina žila. Vilemína byla v době uzavření manželství ještě nezletilá, hranice plnoletosti byla v habsburské monarchii stanovena na 24. rok, proto musel dát svolení k sňatku její otec Vilém Naděje. Manželství bylo šťastné a již 1. října 1909 přišel na svět syn Miloslav. O necelých pět let později, 21. února 1914 přibyla do rodiny dcera Miluška.

Jako všichni muži ve věku 19–42 let patřil Rudolf do domobrany, která byla v případě války povolána do zbraně. Domobranci zde byli podle svého ročníku narození rozděleni do 24 skupin od nejmladších po nejstarších. Když na konci července 1914 vypukla válka, tehdy devětadvacetiletý Rudolf ještě nebyl mezi ročníky, které by musely narukovat v první mobilizační vlně. I když podle údajů Libora Nedorosta byla domobrana rozdělena na dvě výzvy. Do první výzvy byli zařazeni muži, kteří v běžném roce dosáhli věku mezi 19–37 lety, v době vypuknutí války to byly ročníky 1877–1895. Ve druhé výzvě byli zařazeni ostatní do 42 let, v době vypuknutí války ročníky 1872–1876. Vždy ale odcházely na frontu ty ročníky, které byly vyvěšeny na svolávacích vyhláškách ve všech městech i obcích. Na počátku války dostávali přednost mladší vojáci, především ti, jejichž ročník narození se pohyboval kolem let 1892–1895, a také ti, kteří byli fyzicky i psychicky zdatní k bojům na frontě. Tyto tělesné předpoklady pak kontrolovala odvodová komise.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 144.

¹⁶⁵ Podle tehdejšího pravopisu lze použít název Bytuchov. Dnešní název Bítouchov se začal používat od roku 1921. Dříve samostatná obec, od roku 1964 součástí města Semil. Podle statistických údajů z roku 1910 zde žilo 1141 obyvatel ve 127 domech. Válečné oběti se podepsaly i na dalším sčítání obyvatelstva, kdy v roce 1921 bylo napočítáno 1028 lidí ve 141 domě. Uvedená čísla čerpána z: HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Semilsku*. Jilemnice 2016, s. 42.

¹⁶⁶ SOA Zámorsk. Matrika narozených 1885–1900. ukn 406, sign. 5689, fol. 194, ČERNÍNOVÁ J. – DUBOVÁ Z. – KUBA J. – NOVOTNÝ M. – PAUKRT M.: *Sbírka matrik Východočeského kraje 1587–1949. evidenční list č. 190, archivní pomůcka č. 8700. (stav k 13. 3. 2017).*

¹⁶⁷ SOA Zámorsk. *Matrika oddaných 1885–1918*. ukn 410, sign. 6791, fol. 269, ČERNÍNOVÁ J. – DUBOVÁ Z. – KUBA J. – NOVOTNÝ M. – PAUKRT M.: *Sbírka matrik Východočeského kraje 1587–1949. evidenční list č. 190, archivní pomůcka č. 8700. (stav k 13. 3. 2017).*

¹⁶⁸ NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce, 1. díl. Mým národům*. Praha 2014, s. 48. – 49.

I do života rodiny Šmídových však nakonec světová válka promluvila. Konec bojů byl po ročním válčení stále ještě v nedohlednu a schopných mužů ubývalo, proto byly postupně povolávány do zbraně i starší ročníky. Navíc v květnu 1915 se otevřela nová fronta v Itálii. Rudolf musel narukovat 17. srpna 1915 k odvodové komisi do Jičína, kde se nacházelo sídlo plukovního odvodního okresu 74. jičínského pěšího pluku svobodného pána von Schönaicha. Muži ze Semilska a okolí patřili do odvodového obvodu Jičín, proto jejich první válečnou stanicí byl 74. pěší pluk. Zde byl Rudolf jako voják přidělen k III. ersatzbatalionu.¹⁶⁹ Již po pár dnech strávených v Jičíně cestoval do Kadaně. Právě do tohoto severozápadního města nad Ohří po celou dobu války odcházeli muži povolání do zbraně ze severovýchodní oblasti Čech. Tehdejší okres Jičín byl tzv. doplňovacím okresem pro 74. pěší pluk dislokovaný právě v Kadani. Velitelství rakouské armády nechtělo, aby se narukovaní vojáci cvičili poblíž svých domovů, proto se vojáci 74. pěšího pluku dostávali až do Kadaně. Každá setnina příchozích byla ubytována v jiné části města. První v provizorních barácích u Ohře pod františkánským klášterem, druhá v budově měšťanské školy, třetí v barácích u kaolinové továrny a čtvrtá v hlavních kasárnách na Kadaňském hradě. Celkem v Kadani sloužilo vždy zhruba 700 mužů. Nedaleko kasáren v okolí františkánského kláštera probíhal výcvik. Po náležitém vojenském drilu byli jednotliví muži z určité setniny zformováni do tzv. marškumpanie, která potom putovala vlakem z Kadaně na frontu.¹⁷⁰ V provizorních barácích u Ohře pod františkánským klášterem byl tehdy ubytován i třicetiletý Rudolf Šmíd.

Jak píše Rudolf v jednom ze svých prvních dopisů dne 20. srpna 1915 své ženě Vilemíně právě z Kadaně: „*Šťastnou náhodou jsme dnes nejmladší ročníky 85 a 86 přišli ku prohlídce... prozatím dopadla dobře.*“¹⁷¹ (viz obrázek 17). Nezapomíná se zmínit o situaci, která pro něj byla po odchodu z domu naprosto nová, když píše, že obědvá kousek chleba u silnice na hromádce kamení jako nějaký žebrák.

Z dalších záznamů vyplývá, že poslední srpnové dny strávil v Litoměřicích spolu s dalšími 75 muži z jeho jednotky. V Litoměřicích se nacházelo sídlo vojenského velitelství IX. sboru, který byl nadřazenou jednotkou pro 58. pěší brigádu, do jejichž řad spadal také 74. jičínský pěší pluk.¹⁷² Poté se bitouchovský rodák vrátil zpátky do Kadaně a odtud již na počátku září 1915 odjížděl k Vídni. Společně s dalšími třemi muži ze 7. kumpanie byl zapojen do výroby granátů poblíž rakouského hlavního města. Po měsíčním vyrábění granátů, píše 5. října 1915 domů:

¹⁶⁹ Vojenský ústřední archiv, *kmenový list vojáka Rudolfa Šmída*.

¹⁷⁰ HLAVÁČEK, Petr: *Kadaň a Velká válka 1914–1918*. Kadaň 2016, s. 7-8.

¹⁷¹ Osobní archiv, *korespondence vojáka Rudolfa Šmída*, z 20. 5. 1915.

¹⁷² JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Praha 2007, s. 39.

„Moji drazí! Oznamuji Vám, že dnes dopoledne od našeho pluku bylo 25 mužů přeloženo k císařským myslivcům. Jsem také mezi nimi a odejdeme odsud, co nejdříve. Celkem je nás od 7. kumpanie 108. Jak jsem slyšel, přijdeme do Benešova u Prahy.“¹⁷³ (viz obrázek 18). V Benešově u Prahy byl dislokován náhradní prapor 2. pluku tyrolských císařských myslivců, odkud pak vybraní vojáci odjížděli bojovat na italskou frontu. „Vše, co je v osudě našem souzeno, musíme přijímati, a kdož ví, zdali není to k něčemu dobré,“¹⁷⁴ těmito smířlivými slovy ukončuje svůj dopis.

Benešov u Prahy opustili noví vojáci 2. pluku císařských myslivců před 26. říjnem 1915. Díky pohledu, který Rudolf zaslal z cesty své ženě, víme, že jednotka projížděla městem Saalfelden am Steinernen Meer, ležícím východně zhruba 130 km od Innsbrucku. A 27. října 1915 vojáci dorazili na místo. Jejich novým působištěm se stala obec Zirl u Innsbrucku, slovy Rudolfa Šmída *„městečko jako v pohádce“¹⁷⁵*. (viz obrázek 19). Rudolf byl zařazen do 4. pěšího pluku XVI. kumpanie 2. pluku tyrolských císařských myslivců, jehož velitelem byl Max Rabatsch. Tento prapor byl do bojů nasazován v případě velkých ztrát a vojáci z této jednotky měli tyto ztráty nahradit. Pro Rudolfa Šmída tak začal opravdový strastiplný válečný život. Již na počátku listopadu 1915 se vydal se svou jednotkou do hor nad Innsbruckem, kde pravděpodobně strávil svoji první válečnou zimu. O tom, jak prožil první Vánoce, daleko od rodiny, někde v alpských horách, se Rudolf ve své korespondenci nezmiňuje.

Následující pohlednice z prvních měsíců roku 1916 patrně nejsou dochovány. Není pravděpodobné, že by se Rudolf na téměř půl roku úplně odmlčel a nezaslal domů aspoň nějakou vzpomínku. Dne 20. dubna 1916 obdržela Vilemína Šmídová dopis se zprávou, že její muž leží v rezervním špitále rakousko-uherské armády v Innsbrucku (k.u.k. Rezerverspital „Neuhaus“ II. Abteilung). *„Není mi o nic lepší..., jaká to je dlouhá doba, stále nečinně ležet a jinak to nejde,“¹⁷⁶* dodává Rudolf o svém zdravotním stavu (viz obrázek 20).

Jaký byl osud Rudolfa Šmída od listopadu 1915 do dubna 1916, se můžeme jen domnívat. S největší pravděpodobností jako člen 4. pěšího pluku XVI. kumpanie 2. pluku tyrolských císařských myslivců pod vedením kapitána Maxe Rabatsche se v těchto měsících zúčastnil obrany hory Monte Sief, přes kterou útočili Italové s cílem dobýt sousední vrchol Col di Lana. V průběhu těchto defenzivních střetů byl patrně raněn a převezen do vojenského špitálu

¹⁷³ Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 5. 10. 1915.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 27. 10. 1915.

¹⁷⁶ Tamtéž, z 20. 4. 1916.

v Innsbrucku. Rudolf byl zasažen roztříštěným šrapnelem do zad. Následky z tohoto poranění si nesl celý život.

Po nějaké době, kterou strávil ve špitále v Innsbrucku, byl převezen do rezervního špitálu ve Vídni (Vereins – Reserve – Spital, No. IV.). V dopise odeslaném z vídeňského špitálu doufá, že dostane brzo dovolenou a těší se, že by se mohl konečně podívat na nějaký čas domů. *„Ohledně té žádosti, jak nyní vidím, nemám mnoho naděje, že to dopadne. Jakáž však pomoc, v nejhorším se dostanu ku kádru,“*¹⁷⁷ dodává později (viz obrázek 21). Místo domů na dovolenou se Rudolf v květnu 1916 přemístil do lázní v Badenu, do města ležícího zhruba 25 km jižně od Vídně. V Badenu se nacházely sirné lázně a od roku 1916 zde působilo také velitelství rakousko-uherské armády. V Badenu strávil následujících 16 neděl. Z lázní píše Rudolf domů často, ale jeho pohledy jsou jednotvárné. Stále je mu stejně, jindy jde na procházku, zajímá se o počasí a také rád s pracemi ohledně hospodářství, jako například štěpení planěk, sušení sena. V mnoha dopisech se také objevují starosti, že už brzy půjde zpět ke kádru – 31. července 1916 píše: *„Nadešel mi poslední týden mého pobytu zde. Tak to uteklo. Odsud půjdu asi zase na 2 dny do Vídně a pak ku kádru.“*¹⁷⁸ (viz obrázek 22). V Badenu si nakonec ještě nějakou dobu pobyl. A s přibývajícím časem se v jeho popisech všedních dnů začínají čím dál více objevovat myšlenky na domov, a nakonec i jeho emoce nad stále probíhající válkou. Za vše mluví lístek z 15. srpna 1916: *„... Také já jsem často netrpělivý, že nemohu se domů podívat. Zítřka to bude již celý rok, co odešel jsem z domů. Jaká dlouhá doba. Co vše mám za sebou a co mě ještě očekává? Někdy šel bych raději hned, jindy zase počítám, jak každý den dobrý je, zvláště nyní. Mám zase naději, že 14 dnů tu ještě zůstanu. Včera večer byl jsem na koncertě v Kurtparku. Bylo to krásné. Hrály dvě vojenské kapely. Přitom mne přece docela nic netěšilo a kolikrát raději bych byl v naší klidné vesnici. Je mi vše tak cizí a ta nádhera a sláva je mi protivná. Miliony lidí trpí a ti zde mají samé radovánky a zábavy. Tak do pole je poslat, ono by je to přešlo...“*¹⁷⁹ (viz obrázek 23).

Baden definitivně opustil 6. září 1916, po 16 nedělích strávených v lázních odjel do Vídně. Dovolenu, o kterou několikrát žádal, ani tentokrát nedostal. V kmenovém listě tohoto vojáka se nenachází žádná zmínka o tom, že by byl po svém dlouhém pobytu v Badenu převelen k jiné vojenské jednotce, takže i nadále působil u 2. pluku tyrolských císařských myslivců. Válečnou zimu 1916 Rudolf strávil v horách v okolí městečka Zell am See a na vrcholu Kitzsteinhorn s nadmořskou výškou 3102 m, jak dokládá jeho pozdrav z cesty zasláný 28. prosince 1916. Tento pozdrav je na dlouhou dobu jedinou dochovanou zmínkou o Rudolfově putování válečnou

¹⁷⁷ Tamtéž, z 30. 4. 1916

¹⁷⁸ Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 31. 7. 1916.

¹⁷⁹ Tamtéž, z 15. 8. 1916.

frontou. V letních měsících 1917 se podle korespondence nacházel v okolí Innsbrucku. Dokazuje to pohlednice s fotografií typické načervenalé hory Rosengarten zaslané v září 1917. Tím korespondence z předposledního roku války končí. Podle kmenového listu byl Rudolf Šmíd 19. prosince 1917 převelen k 74. pěšímu pluku. Ještě předtím byl podruhé ve válce raněn, tentokrát do hlavy. Zranění vojáci se po zotavení téměř nikdy nevraceli ke stejné jednotce, v jaké sloužili před svým poraněním. Typickým jevem bylo, že tito vojáci byli posíláni do vojenských rozřazovacích středisek a odtud byli následně posláni k úplně jiné jednotce, než v jaké působili doposud.¹⁸⁰ To byl případ i českého vojáka Rudolfa Šmída.

Na počátku roku 1918 se nacházel v Kadani, kterou opustil až 19. dubna 1918. „... *V pondělí ve 12 hodin odjedeme z Kadaně. Bránil jsem se tomu dost, ale žádná pomoc. Málem bych to byl již vyhrál. Do poslední chvíle mne doktor uznával...*“¹⁸¹ (viz obrázek 24). Rudolf se opět ocitl daleko od domova na rakousko-italských hranicích ve městečku Sterzing. „*Stále kuchařím a jsem od rána do večera zaměstnán,*“¹⁸² píše 2. května 1918 (viz obrázek 25). Do konce války se Rudolf musel zúčastnit nějakých bojů, protože v červenci 1918 napsal, že jejich jednotka bude odvedena tam, kam se nikomu valně nechce. Podle záznamů v kmenovém listě (viz obrázek 26) byl pak 28. srpna 1918 odměněn stříbrnou medailí 2. třídy za statečný boj proti nepříteli. Podle této informace by se mohlo zdát, že se z války navracel domů jako hrdina. Jako válečný hrdina se však domů opravdu nevracel. Po zhroutilí rakousko-uherské monarchie se italská armáda dostala až do Innsbrucku a do zajetí padlo i mnoho rakousko-uherských vojáků. Rudolf Šmíd mezi nimi nebyl. Návrat domů pak popisuje jako strastiplnou a dobrodružnou cestu. Na přeplněných vlacích, které jezdily velmi nepravidelně, se tísnilo mnoho navrátilců z různých front. Rudolf Šmíd popisuje, že se k lokomotivě jednoho vlaku musel přivázat provazem, aby nespádl, což se některým jeho druhům stalo.

Svůj život dožil v rodném Bítouchově, kde se věnoval truhlářské práci a své rodině. Postavil rodinný dům, který stojí dodnes, a jako vzor mu při stavbě sloužily tyrolské domy z městečka Zell am See, kam se v poválečné době vrátil. Do konce života si nesl pozůstatky z válečných zranění. Například při lékařských vyšetření byl na rentgenovém snímku vždy k vidění pozůstatek od šrapnelu, který tehdy ve válce jen těsně minul páteř. Rudolf Šmíd se dožil 80 let, zemřel 21. prosince 1965.

¹⁸⁰ HUTEČKA, Jiří: *Muži proti ohni: Motivace, morálka a mužnost českých vojáků Velké války 1914–1918*. Praha 2014, s. 105.

¹⁸¹ *Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 19. 4. 1918.*

¹⁸² *Tamtéž, z 2. 5. 1918.*

4.1.2. Emil Myslivec

Emil Myslivec se narodil 8. března 1885 v Příkrém¹⁸³ do domu čp. 3 rodičům Františkovi a Marii Myslivcové (rozené Chlumové). Pocházel z katolické rodiny. Jeho otec František Myslivec se živil jako domkař a tovární dělník. Rovněž Emil se po vystudování obecné školy stal továrním dělníkem ve zdejší tkalcovně.¹⁸⁴ Tato továrna měla nejen pro příkerské obyvatele, ale i lidi z okolních obcí (Bozkov, Nouzov, Cimbál, Bítouchov) velký význam. Přitom její založení se váže teprve k roku 1896, kdy byla tehdejší místní brusírna změněna na tkalcovnu. Od roku 1911 patřila továrna Dr. Josefu Horákovi a během první světové války se zde vyráběly papírové pytle využívané na obleky zajatců.¹⁸⁵

Emil Myslivec byl zaměstnaný jako tkadlec v této fabrice do roku 1915, kdy i do jeho života zasáhla první světová válka. Tehdy ještě stále svobodný třicátník Emil byl odveden 16. srpna 1915 k III. kádru ersatzbatalionu 74. pěšího pluku do Jičína.¹⁸⁶ Z domova do války odešel o den dříve než Rudolf Šmíd, ale v Jičíně byli zařazeni do stejné vojenské jednotky. Společně také putovali na výcvik do Kadaně, kam od roku 1915 byl přeložen 74. pěší pluk z Jičína. Jako Rudolf Šmíd byl i Emil Myslivec vybrán ke 2. pluku tyrolských císařských myslivců. Dokonce podle záznamů v kmenovém listu vojáka Emila Myslivce (viz obrázek 27,28) oba dva vojáci museli být ve stejném transportu, který odjížděl 6. října 1915 z Kadaně nejdříve do Benešova u Prahy. Následně oba vojáci putovali na italskou frontu, kam podle údajů z korespondence Rudolfa Šmída dorazili 27. října 1915. Ovšem v dochované korespondenci Rudolfa Šmída není zmíněno, že by se oba krajané setkali. Píše jen o 25 mužích z jeho jednotky. Tady se cesty obou rodáků ze Semilská rozdělily. Zatímco Rudolf byl zařazen do 4. pěšího pluku XVI. kumpanie 2. pluku tyrolských císařských myslivců, Emila Myslivce přidělili k III. Marschkompanii 2. regimentu tyrolských císařských myslivců. Ze záznamů v kmenovém listě vojína Myslivce vyplývá, že 31. března 1916 byl převelen k 5. Streifkompanii 2. pluku tyrolských císařských myslivců.¹⁸⁷ V poznámce u vojenské kariéry je napsáno, že se příkerský rodák v roce 1916 účastnil polního tažení proti Italům. Při absenci podrobnějších informací však nemůžeme určit místo, kde se pohyboval,

¹⁸³ Příkrý je obec ležící v okrese Semily, necelých 6 km od města Semily. Při sčítání obyvatelstva v roce 1910 zde žilo 668 lidí ve 134 domech. V první poválečné statistice se nachází údaj s 659 občany a 131 domem. Dnes, podle posledního sčítání obyvatel z roku 2011, zde žije 245 lidí. (viz HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Semilsku*. Jilemnice 2016, s. 150.)

¹⁸⁴ SOKA Semily, Archiv obce Příkrý. *Kniha evidence domovských příslušníků 1901–1935*, inv. č. 7, kn. 5 (též AO Příkrý. *Seznam odvodem povinných 1877–1938*, inv. č. 12, kn. 10)

¹⁸⁵ HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Semilsku*. Jilemnice 2016, s. 150.

¹⁸⁶ VÚA, *kmenový list vojáka Emila Myslivce*.

¹⁸⁷ Tamtéž.

případně, v jaké bitvě bojoval. Snad se mohlo jednat o tzv. Strafexpedition, kterou Rakušané zahájili se zpožděním v květnu 1916. Byl to pokus o mohutnou ofenzivu prováděnou z oblastí jižních Tyrol směrem k Benátsku, jenž nakonec skončil neúspěšně kvůli nepříznivému vývoji na východní frontě spojeném s Brusilovou ofenzivou.

Emil Myslivec se konce války ve zdraví nedožil. Osudným se mu stal střet s Italy na Passo di Breguzzo, v oblasti pohoří Adamello na jihovýchodě tyrolské fronty, v okrese Tione. Dne 6. října 1916, přesně jeden rok poté, co byl přeložen ke 2. regimentu tyrolských císařských myslivců, zemřel na zlomeninu lebky.¹⁸⁸ Datum jeho úmrtí je uvedeno v registru ztrát 2. pluku tyrolských císařských myslivců.¹⁸⁹ Jeho tělo zůstalo pohřbeno v krajině zvané Judiakrien, nacházející se v severoitalských Alpách severozápadně od Gardského jezera, mezi Gardskými horami a masivem Adamello. Na pomníku k památce padlým ve Velké válce v obci Příkrý je uvedeno chybně jméno František Myslivec, ale nikdo takový se v tomto časovém období v Příkrém nevyskytoval a ani nepadl v první světové válce. Památka tak zřejmě patří Emilu Myslivcovi, jehož ostatky však leží na jednom z italských hřbitovů. Jméno Emila Myslivce se však nachází na památníku ve vedlejší vsi v Benešově u Semil, kde je uvedeno společně se jménem Františka Grofa (viz obrázek 30).

4.1.3. Karel Kotrba

Karel Kotrba se narodil 14. července (16. července) 1874¹⁹⁰ v Horním Hamru čp. 3 do katolické rodiny chalupníka Jáchyma Kotrby.¹⁹¹ Dětství strávil v Horním Hamru¹⁹², ve vesnici nacházející se na severu Čech, v jihovýchodní části Jizerských hor. Později jako holičský tovaryš přišel do obce Poniklé.¹⁹³ Zde se oženil s o čtyři roky mladší Emílií, původem z Jilemnice. Mezi léty 1902–1912 se do rodiny Kotrbových narodilo celkem šest dětí, pět dcer – Blažena (narozena v roce 1902), Marie (*1904), Jarmila (*1908), Miloslava (*1910), Julie (*1912) a jeden chlapec Karel (*1906).¹⁹⁴

¹⁸⁸ VÚA, *kmenový list vojáka Emila Myslivce*.

¹⁸⁹ WİßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkrieg 1914–1918*, 2. díl. *Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918*. Wien 1936, s. 450.

¹⁹⁰ V zápise matriky v: SOKA Semily, Archiv obce Poniklá. *Soupis lidu obce Poniklá*, inv. č. 2, kn. 2., je uvedeno datum narození 14. července 1870, ale v záznamech o vojákově Karlu Kotrbovi uloženém ve vídeňském Kriegsarchivu je uvedeno datum narození 16. července 1870.

¹⁹¹ HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Jilemnicku*. Jilemnice 2014, s. 123.

¹⁹² Do roku 1914 se používalo rozdělení obce na Horní (Hoření) Hamr a Dolení Hamr. V roce 1914 sloučeny obě osady pod jednu obec s dnešním názvem Velké Hamry.

¹⁹³ Poniklá původně patřila pod okres Jilemnice, ale od roku 2001 se řadí k obcím v okrese Semily. Podle předválečného sčítání obyvatelstva z roku 1910 zde žilo 1915 lidí v 238 domech. V prvním poválečném sčítání, prováděném v roce 1921, klesl počet obyvatel v Poniklé na 1647 osob ve 241 domě. Údaje převzaty z knihy: HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Jilemnicku*. Jilemnice 2014, s. 119.

¹⁹⁴ SOKA Semily, Archiv obce Poniklá. *Soupis lidu obce Poniklá*, inv. č. 2, kn. 2.

V Poniklé si pronajal holírnu a obchod se smíšeným zbožím, ve kterém mu pomáhala také jeho žena Emílie. Kromě toho si Karel také postavil rodinný domek čp. 11, při kterém si zařídil pražírnu na obilí.

Jelikož Karel Kotrba patřil mezi starší ročníky, v době vypuknutí války mu bylo již 40 let, tak se mu odvodová povinnost v letech 1914–1915 vyhýbala. Avšak, jak válka stále pokračovala, její konec byl v nedohlednu a milióny mladých mužů v ní pravidelně nacházelo smrt, byli povolávání čím dál starší vojáci. Tato odvodová povinnost se nakonec nevyhnula ani Karlu Kotrbovi z Poniklé. Dne 17. ledna 1916 narukoval k 11. zeměbraneckému pluku velitele Emila Stangla¹⁹⁵ do Jičína. Tento vojenský útvar sloužil mimo další doplňovací okresy v okolí také pro okres Semily. Zeměbranecký pluk č. 11 se nacházel pod 51. zeměbraneckou pěší brigádou s velitelstvím ve Vysokém Mýtě, jehož nadřízenou jednotkou byla 26. zeměbranecká pěší divize se sídlem v Litoměřicích. Nade všemi těmito vojenskými útvary měl dohled IX. sbor z Litoměřic.¹⁹⁶

Později byl voják Kotrba z 11. zeměbraneckého pluku poslán do Šoproně.¹⁹⁷ Rakousko-uherské velitelství se v té době snažilo rozesílat narukované vojáky do cizích míst, co nejdál od jejich původního domova. Důvodem byly narůstající nacionalistické tendence v jednotlivých plucích, proto bylo běžné, že v Čechách byly dislokovány maďarské vojenské útvary, a naopak české pluky sloužily v Uhrách. Právě toto velké přemísťování pluků nastalo v roce 1915, záměrně, aby pluky nesloužily v národnostně stejnorodém prostředí. V rámci tohoto opatření byl i 11. zeměbranecký pluk odeslán do Šoproně. Naopak do Jičína byl přeložen maďarsko-rumunský zeměbranecký pěší pluk č. 43 z Uher a po něm od roku 1917 jaroslavský polsko-rusínský pluk č. 90. Nově příchozí vojáci z tohoto původně šoproňského pluku byli většinou Maďaři, Rumuni, Němci, ale také Srbové, Chorvati a jednotlivci z Českých zemí.¹⁹⁸

Po nějaké době byl Karel Kotrba ze Šoproně převelen k 1. batalionu 3. regimentu tyrolských zemských střelců (Tiroler Landeschützen). Kvůli velkým ztrátám v bojích byly tyto jednotky doplňovány vojáky z různých částí monarchie. Tento pluk byl dislokován v okolí Brixenu a později

¹⁹⁵ Landwehr – Infanterie – Regiment Nr. 11, pod tímto názvem se vyskytuje od roku 1894, kdy se sloučily dosavadní zeměbranecké prapory č. 43 (Jičín), č. 44 (Trutnov) a č. 29 (Hradec Králové). Tyto pluky se staly 1., 2. a 3. polním praporem. Po vypuknutí první světové války se celá vojenská jednotka přesunula na východní frontu a v Jičíně zůstal jen náhradní prapor. V roce 1917 byl pak přejmenován na střelecký pluk č. 11 (Schützenregiment Nr. 11), ale z bojišť se jako organizovaný celek už nevrátil. (viz Zeměbranecký pěší pluk č. 11 Jičín (LIR11). *Kk8lir.com* [online]. Praha: Tradiční c. k. zeměbranecký pěší pluk č. 8 Praha, 2011 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <http://www.kk8lir.com/ceska-zemebanecka-telesa-/lir-nr-11-jicin-jicin-/>)

¹⁹⁶ JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Praha 2007, s. 39.

¹⁹⁷ HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Jilemnicku*. Jilemnice 2014, s. 123.

¹⁹⁸ SOKA Jičín: *Pamětní kniha (kronika) města Jičína. Díl I. 1918–1924.*, inv. č. 6, kn. 256, s. 21–22.

byl přemístěn k obraně hory Marmolady. V prosinci 1916 se Kotrba nacházel se svým praporem v západní stěně Marmolady. Zde střežil spolu s dalšími vojáky, mezi kterými byl i vojín Hynek Kraška z Poniklé čp. 112, rakouské pozice v oblasti Gran Poz. Středa 13. prosince 1916 se pro tyto muže stala osudnou. Došlo totiž k neštěstí, před kterým byly hlídky v minulosti několikrát varovány. Ráno, přesně v 5:30 hodin se utrhla obrovská lavina, která pod sebou navždy ukryla 270–332 mužů.¹⁹⁹ Mezi nimi byl i Karel Kotrba, který se v době neštěstí nacházel ukrytý v provizorně vytvořené chalupě. Celý dům byl zavalen a následně zcela rozdrčen ohromnou masou sněhu. Všichni muži, kteří se v té době nacházeli v tomhle vojenském ubytování, zhruba 20 vojáků, byli buď mrtví, nebo těžce zranění. U jména Karel Kotrba se nachází jen krátká poznámka o tom, že byl zavalen lavinou na Marmoladě 13. prosince 1916.²⁰⁰ Podle pozdějšího vyprávění Hynka Krašky, jenž s těžkým zraněním skončil v nemocnici, ale pád laviny přežil, se Karel Kotrba v posledních dnech před sesuvem těšil, že dostane dovolenou a pojedje domů.²⁰¹ Svou ženu a šest dětí však už nikdy nespátřil. Přitom nejmladší dceři Julii byly pouhé čtyři roky. Jméno Karla Kotrby nechybí na pomníku obětem první světové války 1914–1918 v Poniklé. V současnosti však pomník prochází rekonstrukcí.

4.1.4. František Grof

Původem rodák z Levínské Olešnice²⁰² čp. 105 František Grof se narodil 9. ledna 1870. Byl synem katolických manželů Františka Grofa, který se živil jako tkadlec, a jeho ženy původem z Bukoviny u Čisté, vzdálené zhruba 6 km od Levínské Olešnice v okrese Semily. Syn František se po vyučení stal rovněž tkalcem, ale později se živil jako tovární dělník. František se oženil s Marií, narozenou 7. července 1868. Na konci května 1902 se jim narodil syn František.²⁰³ O rok později se všichni tři Grofovi přestěhovali do obce Benešov u Semil, ležící zhruba 25 km od jejich původního místa bydliště.²⁰⁴

¹⁹⁹ FEUSI, Alois: *Lawinendrama von 1916 in den Südostalpen: Der Tag, an dem Lawinen Tausende von Soldaten in den Tod rissen*. In: *Neu Zürcher Zeitung*, 12. 12. 2016, [cit. 10. 3. 2017], Dostupné online: <https://www.nzz.ch/panorama/lawinenkatastrophe-von-1916-in-den-suedostalpen-der-weisse-freitag-der-ein-mittwoch-war-ld.133262>

²⁰⁰ SOKA Semily, Archiv obce Poniklá. *Kniha odvodem povinných 1877–1938*, inv. č. 12, kn. 2.

²⁰¹ HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Jilemnicku*. Jilemnice 2014, s. 123.

²⁰² Obec Levínská Olešnice patřila v roce 1910 pod okres Nová Paka, ale od roku 2001 spadá již do okresu Semily. Jedná se o malou vísku, kde v roce 1910 při sčítání obyvatel žilo 867 lidí v 158 domech. V poválečném sčítání obyvatelstva bylo napočítáno 814 lidí v 160 domech. Údaje pochází z knihy: HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Otisk 1. světové války na Jilemnicku*. Jilemnice 2014, s. 216.

²⁰³ HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Semilsku*. Jilemnice 2016, s. 24.

²⁰⁴ Podle sčítání obyvatelstva z roku 1910 zde žilo 1652 lidí v celkovém počtu 187 domů. V následujícím sčítání provedeném v roce 1921 zde bydlelo 1459 obyvatel ve 193 domech. Údaje převzaty z: HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Semilsku*. Jilemnice 2016, s. 20.

Jako ročník narození 1870 je František Grof vůbec nejstarším z představovaných vojáků. V době vypuknutí první světové války mu bylo již 44 let a nepatřil tak mezi muže, kteří by museli narukovat ihned. Odvodová povinnost platila do 42 let. Nakonec se ale ani on odchodu na frontu nevyhnul, protože v roce 1916 byla rozšířena povinnost k válečným úkonům z dosavadních 50 let na 55 let.²⁰⁵

Podle údajů ve vojenském kmenovém listě Františka Grofa prodělal zmíněný v 90. letech vojenskou službu, ze které byl propuštěn až na konci roku 1902. Dne 17. ledna 1916, ve stejný den jako Karel Kotrba z Poniklé, byl ve svých 46 letech při vojenské prohlídce uznán za schopného a přidělen k 74. pěšímu pluku do Jičína. Byl zařazen do prvního kádru tzv. ersatzbatalionu.²⁰⁶ Jako voják 74. jičínského pěšího pluku prodělal krátký výcvik v Kadani, ale již 11. února 1916 byl převelen ke 2. pluku tyrolských císařských myslivců na italskou frontu. Bohužel se v jeho vojenském listě (viz obrázek 29) nenachází přesnější informace o konkrétní pěší jednotce, do které byl přiřazen. Nemůžeme tak spolehlivě určit, v jakých místech tyrolské fronty se František Grof přesně pohyboval. Z války byl nakonec po roční zkušenosti s boji propuštěn, patrně kvůli nějakému blíže nespécifikovanému zranění. Následně se neúspěšně léčil v nemocnici v Praze, kde 30. června 1918 zemřel.²⁰⁷ Ačkoliv nepadl na válečném poli, je jeho smrt poznamenána v registru ztrát 2. pluku tyrolských císařských myslivců.²⁰⁸ Jméno Františka Grofa je také vytesáno na pomníku obětem světové války 1914–1918 v obci Benešov u Semil (viz obrázek 30).

²⁰⁵ SOKA Jičín: *Pamětní kniha (kronika) města Jičína. Díl I. 1918–1924.*, inv. č. 6, kn. 256, s. 31.

²⁰⁶ VÚA, *kmenový list vojáka Františka Grofa*.

²⁰⁷ HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Hrobům v dáli. Otisk 1. světové války na Semilsku*. Jilemnice 2016, s. 24.

²⁰⁸ WIPHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918.*, 2. díl. *Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918*. Wien 1936, s. 446.

ZÁVĚR

Vztahy Rakousko-Uherska a Itálie byly již po mnoho staletí komplikované. Hlavním důvodem tohoto tradičního nepřátelství byly územní spory, především o oblast Tyrolska, na kterou si Italové dělali nároky již od poloviny 19. století. Vzájemná rivalita se projevovala i během jejich spolupráce v rámci Trojspolku. Brzy totiž Italové rozehráli hru na obě strany a za zády svých trojspolkových partnerů se domlouvali s dohodovými státy. Z těchto příčin se nelze tedy divit, že Itálie po rozpoutání první světové války zůstala neutrální, a nakonec v roce 1915 vstoupila do válečného konfliktu na straně Dohody.

Po vstupu Itálie do první světové války se otevřela nová fronta – tzv. jihozápadní, která se dělila na několik úseků. Jedním z nejtěžších částí byla tyrolská, kde muži, často příslušníci elitních rakouských vojenských praporů Kaiserjäger a Kaiserschützen, bojovali v nelidských podmínkách, ve velkých nadmořských výškách. Boje zde měly formu odstřelování nepřítele na vrcholcích hor, nebo odpálení min uložených ve skrytu vyhloubených štol. Velkým nepřítelem byly pro vojáky také přírodní podmínky, zejména laviny, které si podle údajů Milana Čepelky vyžádaly až 2/3 z celkového počtu obětí. Boje na tyrolské frontě zároveň svým způsobem odhalily vzrůstající mocenské zájmy hlavních protagonistů války a nesmyslnost jejich řešení. Vždyť v této části italských Dolomit se bojovalo o jednotlivé vrcholky, které sice mohly představovat jakýsi důležitý obranný faktor, ale ve většině případů byla těžce vybojovaná pohoří zase rychle ztracena.

Poněkud překvapivým může být zjištění, že v praporech císařských tyrolských myslivců a střelců bojovali také někteří čeští vojáci. Jejich zastoupení bylo však menšinové. Z okresu Semily narukovalo takových jednotlivců hned několik. Hojnější zastoupení vojáků z oblasti Podkrkonoší v tradičních rakouských horských jednotkách může být jen otázkou náhody, ale hlavně chybějících lidských zdrojů. Do střetů na tyrolské frontě v probíhající válce byly posílány čím dál starší ročníky. Například jednomu z nejstarších vojáků ze Semilského Františka Grofovi bylo v době narukování do tyrolských hor už 46 let. Jejich zapojení do bojů v tisícimetrových výškách mohlo pramenit také z toho, že pocházeli z oblasti nejvyšších hor Českých zemí. Předpokládalo se tedy, že na podmínky budou lépe fyzicky připraveni než vojáci z nížinných oblastí habsburské monarchie. Kolik přesně takových vojáků ze Semilského působil na tyrolské frontě, a jaké byly jejich osudy, není přesně známo, nicméně může to být předmětem dalších studií. Osudy čtyř náhodně vybraných vojáků – Rudolfa Šmída, Emila Myslivce, Karla Kotrby a Františka Grofa, byly v práci přiblíženy detailněji. Tyto postavy zažily různorodé válečné strasti a jediným, kdo se z války vrátil domů, byl Rudolf Šmíd. O svých zážitcích se však již později příliš nezmiňoval.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 20. 5. 1915.

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 5. 10. 1915.

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 27. 10. 1915.

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 20. 4. 1916.

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 30. 4. 1916.

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, 31. 7. 1916.

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, 15. 8. 1916.

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 19. 4. 1918.

Osobní archiv, korespondence vojáka Rudolfa Šmída, z 2. 5. 1918.

SOKA Jičín: *Pamětní kniha (kronika) města Jičína. Díl I. 1918–1924.*, inv. č. 6, kn. 256, s. 3–187.

SOKA Semily, Archiv obce Poniklá. *Kniha odvodem povinných 1877–1938*, inv. č. 12, kn. 2.

SOKA Semily, Archiv obce Poniklá. *Soupis lidu obce Poniklá*, inv. č. 2, kn. 2.

SOKA Semily, Archiv obce Příkrý. *Kniha evidence domovských příslušníků 1901–1935*, inv. č. 7, kn. 5.

SOKA Semily, Archiv obce Příkrý. *Seznam odvodem povinných 1877–1938*, inv. č. 12, kn. 10.

Státní oblastní archiv Zámorsk. *Matrika narozených 1885–1900*. ukn 406, sign. 5689, fol. 194, ČERNÍNOVÁ J. – DUBOVÁ Z. – KUBA J. – NOVOTNÝ M. – PAUKRT M.: *Sbírka matrik Východočeského kraje 1587–1949*. evidenční list č. 190, archivní pomůcka č. 8700. (stav k 13. 3. 2017).

SOA Zámorsk. *Matrika oddaných 1885–1918*. ukn 410, sign. 6791, fol. 269, ČERNÍNOVÁ J. – DUBOVÁ Z. – KUBA J. – NOVOTNÝ M. – PAUKRT M.: *Sbírka matrik Východočeského kraje 1587–1949*. evidenční list č. 190, archivní pomůcka č. 8700. (stav k 13. 3. 2017).

VÚA, kmenový list vojáka Emila Myslivce.

VÚA, kmenový list vojáka Rudolfa Šmída.

VÚA, kmenový list vojáka Františka Grofa.

VÚA, PAZDERKA, Bohumil: *Moje vzpomínky, válečný deník*.

Literatura

CLARK, Christopher: *Náměsíčníci, jak Evropa v roce 1914 dospěla k válce*. Praha 2016.

ČEPELKA, Milan: *Fronta v Dolomitech 1915–1917*. Praha 2014.

GLAISE VON HORSTENAU, Edmund: *Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914–1918*. Wien 1931–1938. (online: <http://digi.landesbibliothek.at/viewer/toc/AC01039112/0/>), 7. svazků

HAVEL, Petr, ROMAŇÁK, Andrej: *Maršál Radecký, vojevůdce pěti císařů*. Praha 2000.

HLAVÁČEK, Petr: *Kadaň a Velká válka 1914–1918*. Kadaň 2016.

HLAVAČKA, Milan, PEČENKA, Marek.: *Trojspolek. Německá, rakousko-uherská a italská politika před první světovou válkou*. Praha 1999.

HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Otisk 1. světové války na Jilemnicku*. Jilemnice 2014.

HOLUBIČKOVÁ, Lenka: *Otisk 1. světové války na Semilsku*. Jilemnice 2016.

HUTEČKA, Jiří: *Muži proti ohni: Motivace, morálka a mužnost českých vojáků Velké války 1914–1918*. Praha 2014.

JUNG, Peter: *Rakousko-uherská armáda za první světové války*. Praha 2007.

LANGES, Gunther: *Die Front in Fels und Eis. Der Weltkrieg im Hochgebirge*. Bozen 1933.

NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce, 1. díl. Mým národům*. Praha 2014.

NEDOROST, Libor: *Češi v 1. světové válce, 2. díl. Na frontách Velké války*. Praha 2014.

PROCACCI, Giuliano: *Dějiny Itálie*. Praha 1997.

ŠEDIVÝ, Ivan: *Češi, České země a Velká válka 1914–1918*. Praha 2001.

VACULÍK, Jaroslav: *Obecné dějiny novověku IV (1789–1918)*. Brno: 1999.

WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918, 1. díl. Vom Kriegsausbruch bis zum Frühjahr 1915*. Wien 1936.

WIßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918, 2. díl. Vom Frühjahr 1915 bis zum Kriegsende 1918*. Wien 1936.

ŽIPEK, Alois: *Domov za války (svědectví účastníků) III*. Praha 1930.

Články z časopisů

KLÍPA, Bohumil: *Od neutrality k válce (Itálie 1914–1915)*, In: *Historie a vojenství*, r. 41, č. 3, Praha 1992, s. 3–29.

PROKŠ, Petr: *Balkánská politika Ruska a vstup Itálie do „Velké války“ (červenec 1914 – květen 1915)*. In: *Slovanský přehled*, r. 99, č. 5, Praha 2013, s. 417–455.

Internetové zdroje

Český voják za první světové války: *Sapér Vodička, nadporučík Lukáš a další archetypy*.

In: [Www.vhu.cz](http://www.vhu.cz) [online]. Praha: Jindřich Marek, 2014 [cit. 2017-04-05]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/cesky-vojak-za-prvni-valky-saper-vodicka-kapral-hoferik-a-dalsi-archetypy/>

FEUSI, Alois: *Lawinendrama von 1916 in den Südostalpen: Der Tag, an dem Lawinen Tausende von Soldaten in den Tod rissen*. In: *Neu Zürcher Zeitung*, 12. 12. 2016, [cit. 10. 3. 2017], Dostupné online: <https://www.nzz.ch/panorama/lawinenkatastrophe-von-1916-in-den-suedostalpen-der-weisse-freitag-der-ein-mittwoch-war-ld.133262>

MATĚJČEK, Petr: *1915: vstup Itálie do války, začátky bojů s Rakusy*. In: <http://www.vhu.cz/1915-vstup-italie-do-valky-zacatky-boju-s-rakusy> [cit. 17. 2. 2017].

Průběh 1. světové války v Itálii (1915–1918). [valka.cz](http://www.valka.cz) [online]. Praha: Karel Oktábec, 2010 [cit. 2017-04-02]. Dostupné z: https://www.valka.cz/13924-Prubeh-1-svetove-valky-v-Italii-1915-1918?utm_source=valka_cz&utm_medium=article&utm_campaign=autor

SCHMID, Rudolf: *Das Gipfelbuch der Punta di Penia (Marmolata)*. 1994, [cit. 10. 3. 2017], Dostupné online: http://www.dolomitenfreunde.at/verein/artikel/df04_d.htm

Zeměbranecký pěší pluk č. 11 Jičín (LIR11). [Kk8lir.com](http://www.kk8lir.com) [online]. Praha: Tradiční c. k. zeměbranecký pěší pluk č. 8 Praha, 2011 [cit. 2017-04-04]. Dostupné z: <http://www.kk8lir.com/ceska-zemebranecka-telesa-/lir-nr-11-jicin-jicin-/>

Další zdroje

Tiroler Kaiserjägermuseum in Innsbruck
<http://www.kaiserjaegermuseum.org/>

Muzeum války v Roveretu
<http://www.fondazioneoperacampana.it/>

RESUMÉ

The main object of this thesis is to create more detailed description about the fights in South Tirol during the first World War, with participation of four czech soldiers from Semily region. This thesis is divided into four chapters. At first there is description of international relation between the Austro-Hungarian Empire and Italy during the 19. and 20. century. There was always some kind of rivalry between these states, especially rivalry about South Tirol territory. The second and the third chapters are about Italian front and about the fights in South Tirol, one of the hardest part of Italian front. The fights in South Tirol, took place in hard natural conditions, in several metres high mountains – for example in Monte Piano - 2305 m, Col di Lana - 2462 m, and Monte Sief – 2424 m, or Tofana - 3244 m. Many czech soldiers from Semily region fought in these fights. The last chapter of this thesis narrates four stories of these soldiers. The first representative soldier is Rudolf Šmíd, who was injured twice during the fights on Monte Sief and during other fights in Italian front, fortunately he survived the whole war. The second soldier was Emil Myslivec, who died during the fight against Italians on Mount Passo di Breguzzo. František Grof died in hospital and Karel Kotrba was buried on Mount Marmolada during avalanche disaster on 13th of December 1916.

PŘÍLOHY

Přehled názvů:

Italsky:	Německy:	Česky:
Isonzo	Sontig (zastaralejší výraz)	Soča
Passo Stelvio	Stilfser Joch	Štílfské sedlo
Punta/ Cima Garibaldi	Dreisprachenspitze	-
Passo Tonale	Tonalepass	Tonalský průsmyk
Sette Comuni	Sieben Gemeinden	Vysočina Sedmi obcí
Battaglia degli Altipiani	Strafexpedition (Frühjahrsoffensive)	Trestná výprava
Col di Sangue (Col di Lana)	Blutberg (Col di Lana)	Krvavá hora (Col di Lana)
Marmolada	Marmolata	Marmolada
Forcella Marmolada	Marmolatascharte	Marmoladské sedlo
Piccolo Lagazuoi	Kleiner Lagazuoi	-
Grande Lagazuoi	Großer Lagazuoi	-
Tre Dita	Dickschädel	Umínětec/paličák
Amici delle Dolomiti	Dolomitenfreunde	Spolek přátel Dolomit

Rozdělení pluků tyrolských císařských myslivců (Kaiserjäger) z roku 1895:²⁰⁹

Regiment:	Velitel:	Doplňovací okres:	Národnostní složení:
1. k.u.k. ²¹⁰ Tiroler Kaiserjäger Regiment	Oberst Karl Hollan	Innsbruck, Brixen, Trient, Reichenberg ²¹¹	Němci – 58 %, Italogé – 38 %, Jiní ²¹² – 4 %
2. k.u.k. Tiroler Kaiserjäger Regiment	Oberst Alexander Brosch Edler von Aarenau	Innsbruck, Brixen, Trient, Eger	Němci – 55 %, Italogé – 41 %, Jiní – 4 %
3. k.u.k.Tiroler Kaiserjäger Regiment	Oberst Heinrich Vonbank	Bozen, Brixen, Trient, Terst	Němci – 56 %, Italogé – 38 %, Jiní – 6 %
4. k.u.k. Tiroler Kaiserjäger Regiment	Oberst Gustav Rubritius	Cavalese, Bozen, Trient, Wien	Němci – 59 %, Italogé – 38 %, Jiní – 3 %

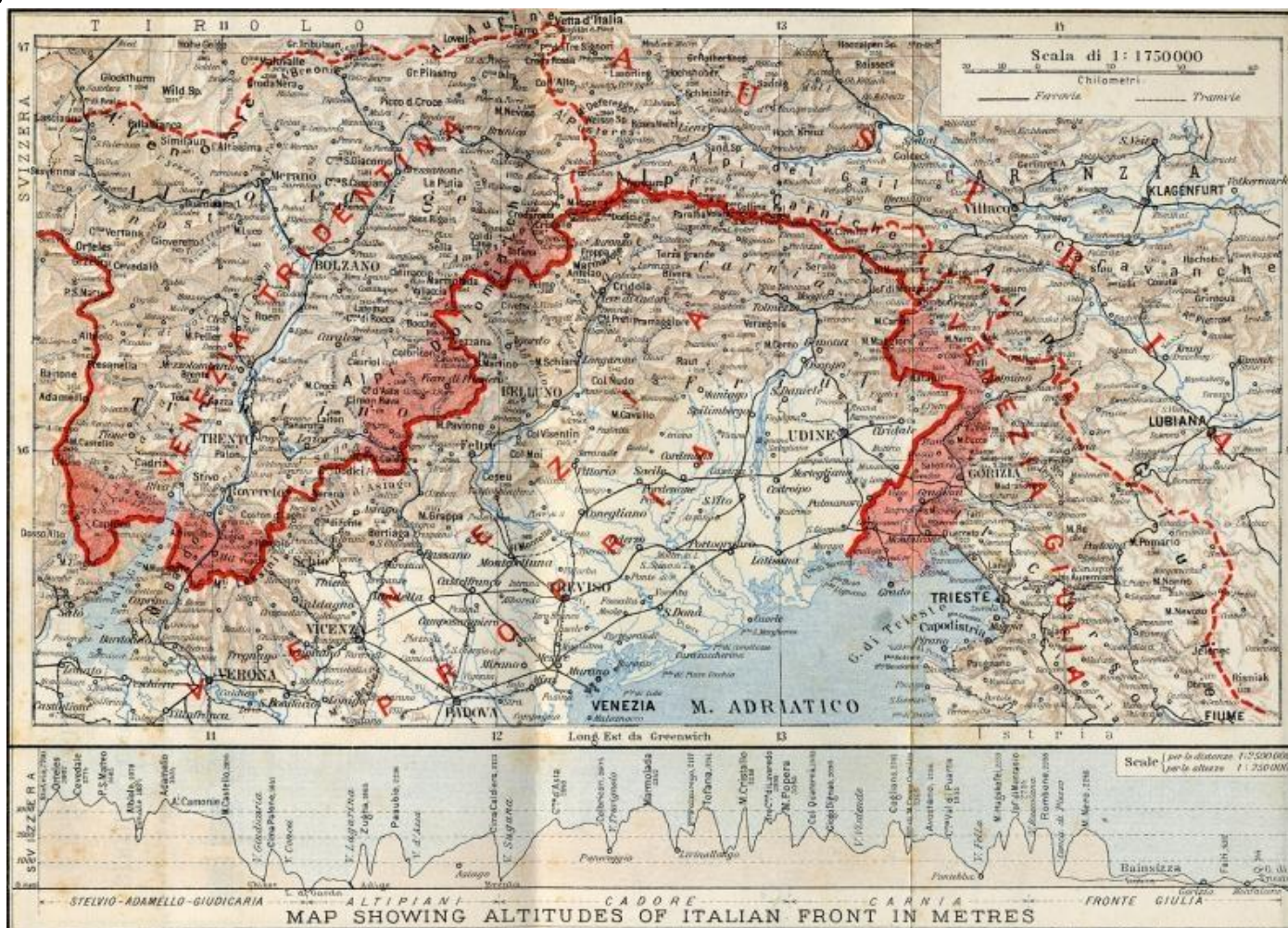
²⁰⁹ Údaje převzaty z: WİßHAUPT, Ernst: *Die Tiroler Kaiserjäger im Weltkriege 1914–1918, 1. díl. Vom Kriegsausbruch bis zum Frühjahr 1915.* Wien 1936, s. 9.

²¹⁰ K.u.k. = kaiserlich und königlich – označení pro společnou císařsko-královskou armádu Rakousko-Uherska

²¹¹ Liberec

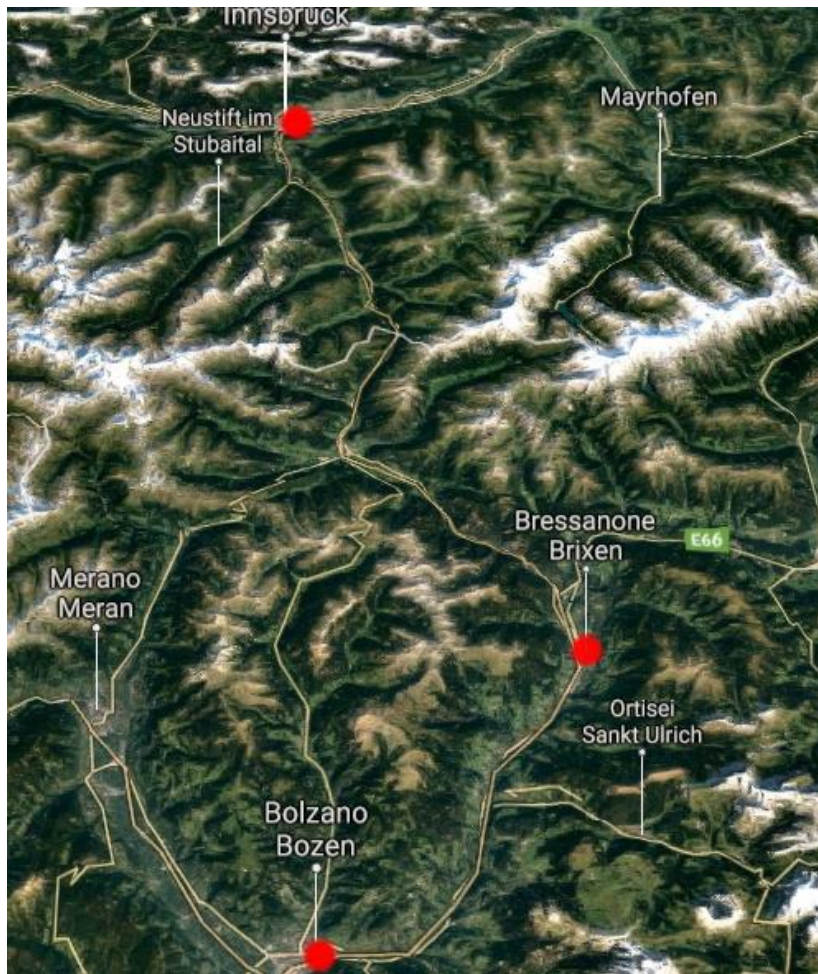
²¹² Rakousko-Uhersko bylo mnohonárodnostní říší a v těchto plucích bojovali také v menší míře i Češi

Obrazové přílohy

Obrázek 1 - Mapa italské fronty v letech 1915–1918

Zdroj: https://www.valka.cz/clanek_13924.html#ixzz1GvwCM4H2 [cit. 15. 4. 2017]

Obrázek 2 - Opěrné body Rakousko – Uherska v jižních Tyrolech

Zdroj: <https://www.google.cz/maps/@46.8384263,11.8057934,98732m/data=!3m1!1e3> [cit. 15. 4. 2017]

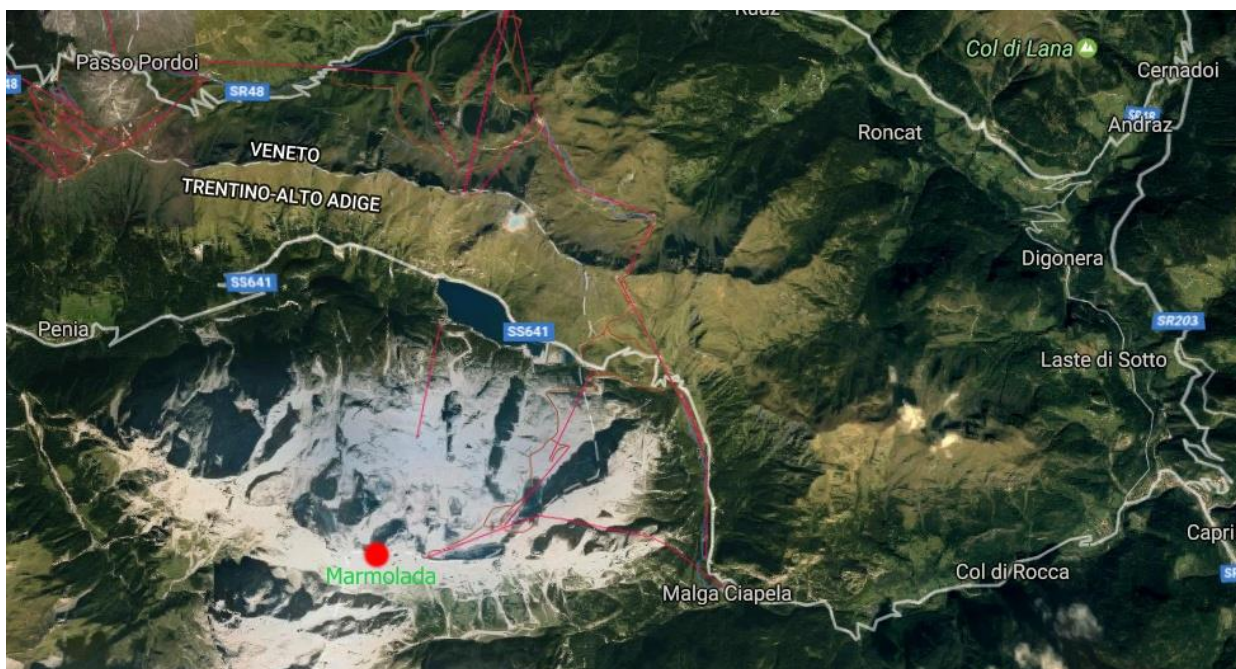
Obrázek 3 - Pannspitze: nejvýchodnější bod tyrolské fronty

Zdroj: <https://www.google.cz/maps/@46.8384263,11.8057934,98732m/data=!3m1!1e3> [cit. 15. 4. 2017]

Obrázek 4 - Col di Lana – Monte Sief

Zdroj: <https://www.google.cz/maps/@46.8384263,11.8057934,98732m/data=!3m1!1e3> [cit. 15. 4. 2017]

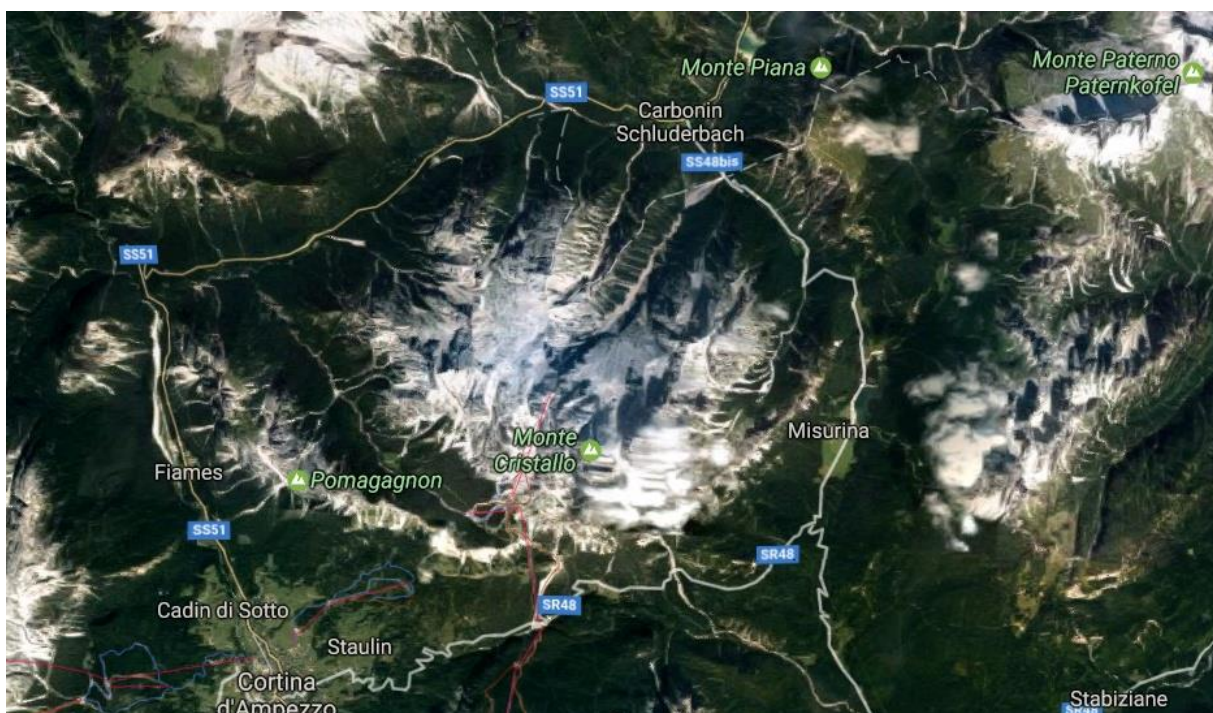
Obrázek 5 - Ledovcový masiv Marmolada

Zdroj: <https://www.google.cz/maps/@46.8384263,11.8057934,98732m/data=!3m1!1e3> [cit. 15. 4. 2017]

Obrázek 6 - Pohorí Lagazuoi, Monte Castelletto, Tofana

Zdroj: <https://www.google.cz/maps/@46.8384263,11.8057934,98732m/data=!3m1!1e3> [cit. 15. 4. 2017]

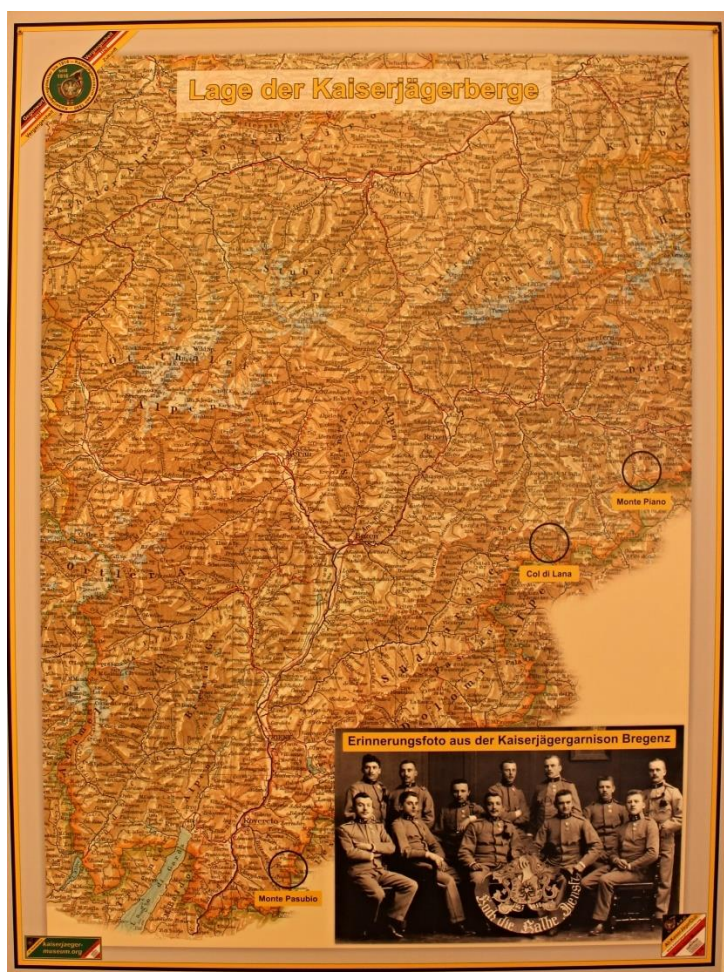
Obrázek 7 - Monte Piana

Zdroj: <https://www.google.cz/maps/@46.8384263,11.8057934,98732m/data=!3m1!1e3> [cit. 15. 4. 2017]

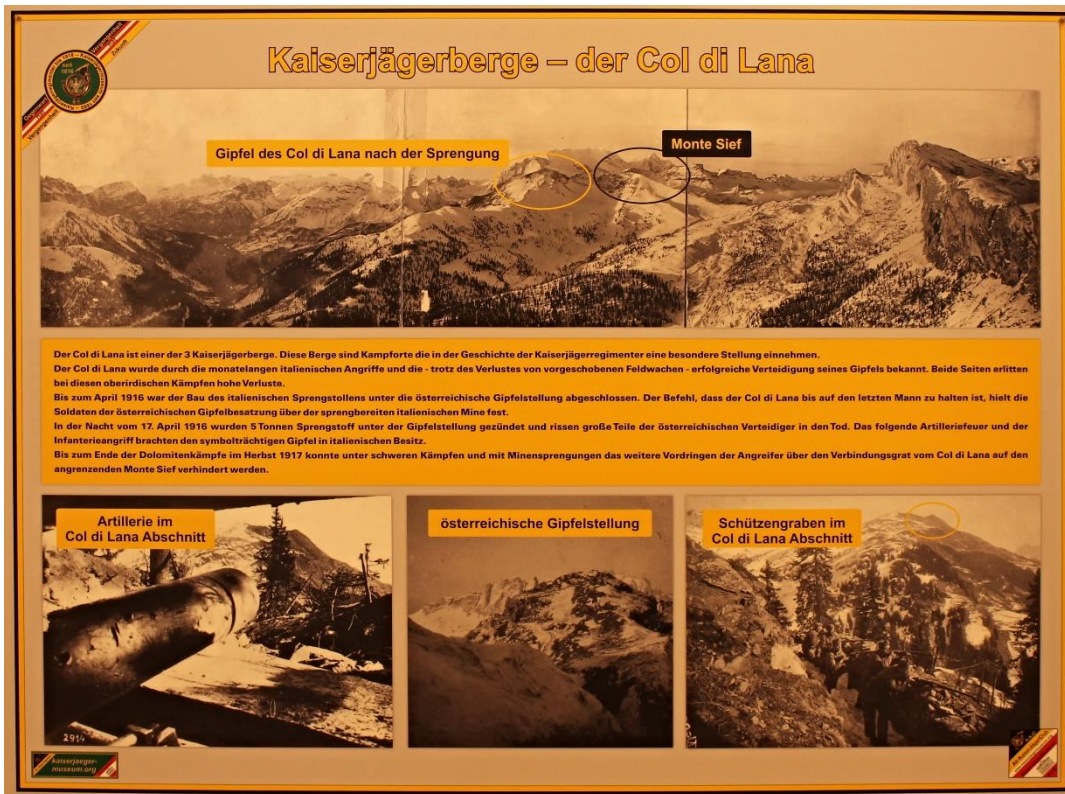
Obrázek 8 - Tiroler Kaiserjägermuseum in Innsbruck

Zdroj Kaiserjägermuseum in Innsbruck, foto Tereza Sisrová

Obrázek 9 - Mista působení tyrolských císařských myslivců

Zdroj Kaiserjägermuseum in Innsbruck, foto Tereza Sisrová

Obrázek 11 - Col di Lana

Zdroj Kaiserjägermuseum in Innsbruck, foto Tereza Sisrová

Obrázek 12 - Monte Piano

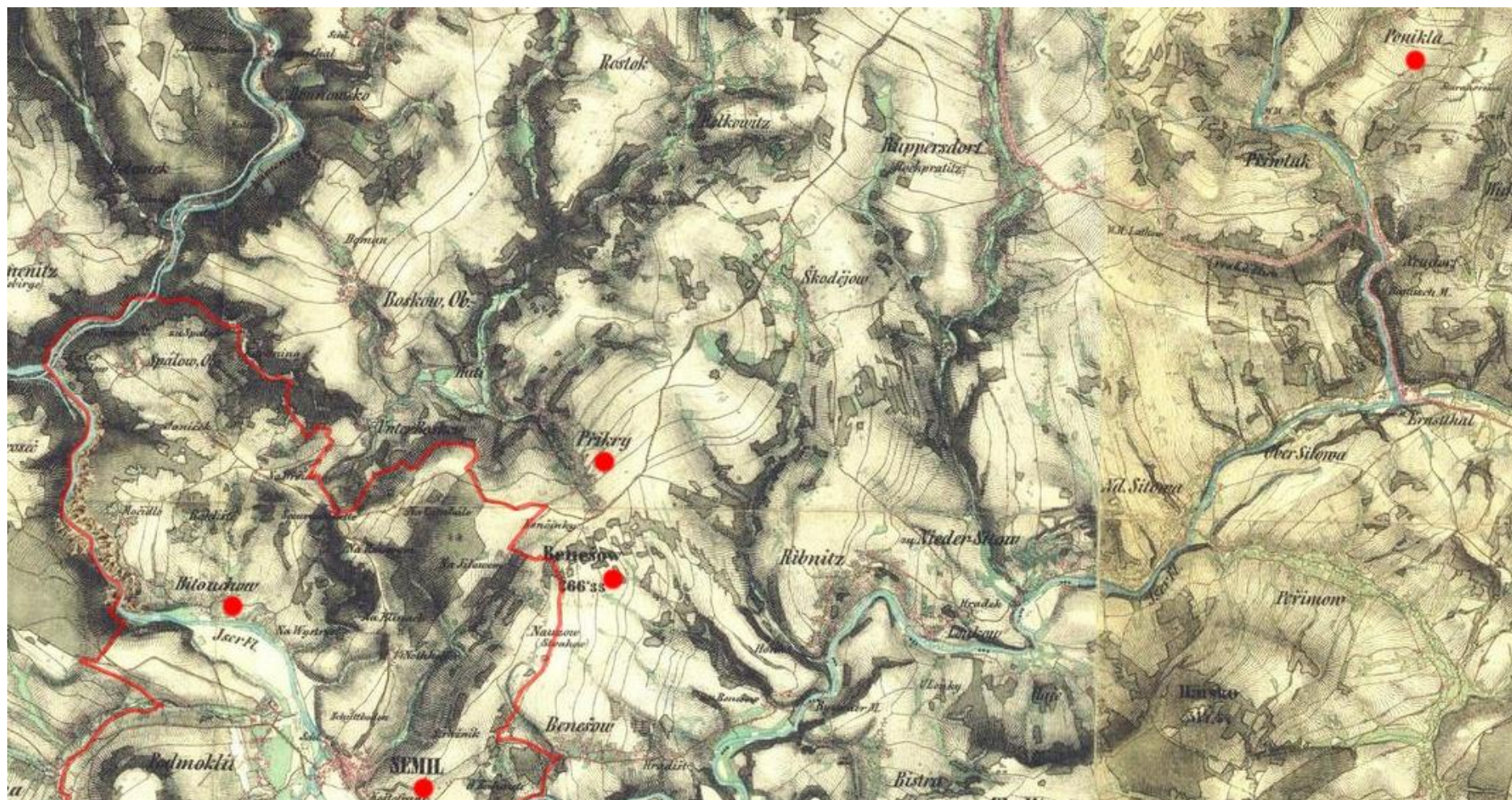
Zdroj Kaiserjägermuseum in Innsbruck, foto Tereza Sisrová

Obrázek 13 - Zvon míru v Roveretu

Foto Tereza Sisrová

Zvon míru v Roveretu (italsky *Campana della Pace di Rovereto*, německy *Die Friedensglocke von Rovereto*) je největším zvonem na světě pod širým nebem. Připomíná památku všech padlých vojáků. Zároveň má být jakýmsi mementem, aby se taková hrůza už nikdy neopakovala. Zvon byl ulit z bronzu z roztavených děl válečných států dne 30. října 1924 podle návrhu duchovního kněze Antonia Rosarra z Rovereta. O rok později byl pokřtěn jako *Maria Dolens*. V roce 1939 byl přesunut kvůli menší úpravě do Verony, ale o rok později se vrátil do Rovereta. V roce 1960 se na zvonu objevily nenapravitelné trhliny a zvon musel být přepracován. Do Rovereta se vrátil v roce 1965. Výška zvonu je 3,36 m, průměr 3,21 m, hmotnost srdce zvonu 600 kg. Každý večer, přesně ve 21 hodin 30 minut, se stovka ran rozezvučí údolím řeky Adige. V areálu kolem zvonu je na žerdích pověšeno 60 státních vlajek, účastníků první světové války.

Obrázek 14 - Semilsko 1914

Zdroj: <http://www.geologicke-mapy.cz/regiony/ku-747246/#geol> [cit. 15. 4. 2017]

Obrázek 15 - Rudolf Šmíd (1915)

Zdroj: osobní archiv

K. u. k. Ersatzbaon des Inf.-Reg. Nr. 74. I. Ers.-Komp.

Identitätsschein

für *R. Šmíd Rudolf* 1915/7831
 Geburtsjahr: *1885* heimatsberechtigt in *Pytauhov*
ly. b. Bezirk: *Šemil*

Personbeschreibung:

Statur: <i>groß</i>	Augen: <i>braun</i>	Etwaige Gebrechen:
Gesicht: <i>beal</i>	Mund: <i>groß</i>	
Haare: <i>brünnel</i>	Nase: <i>gerad</i>	

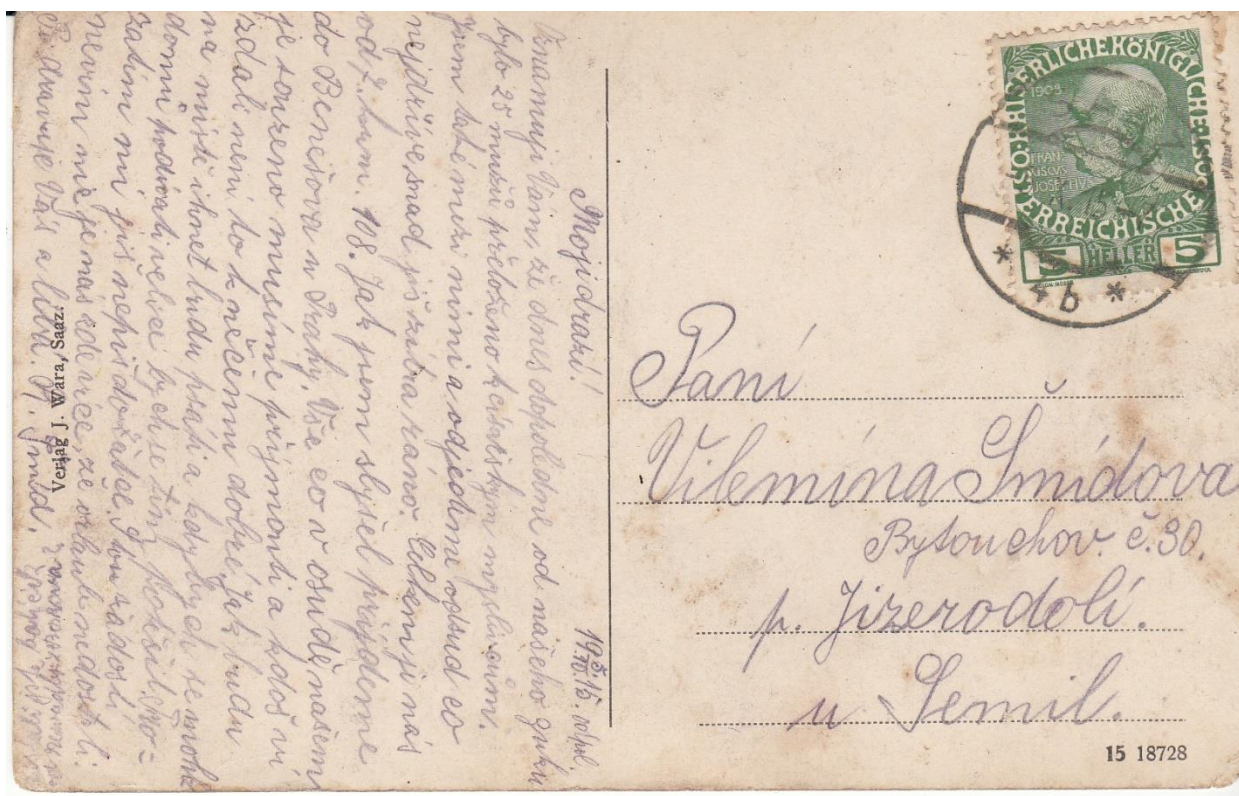
mit — ohne Seitenwaffe.

Kaaden, den *12. Jänner* 1918.

Hubertus Helt
Komp.-Kond.

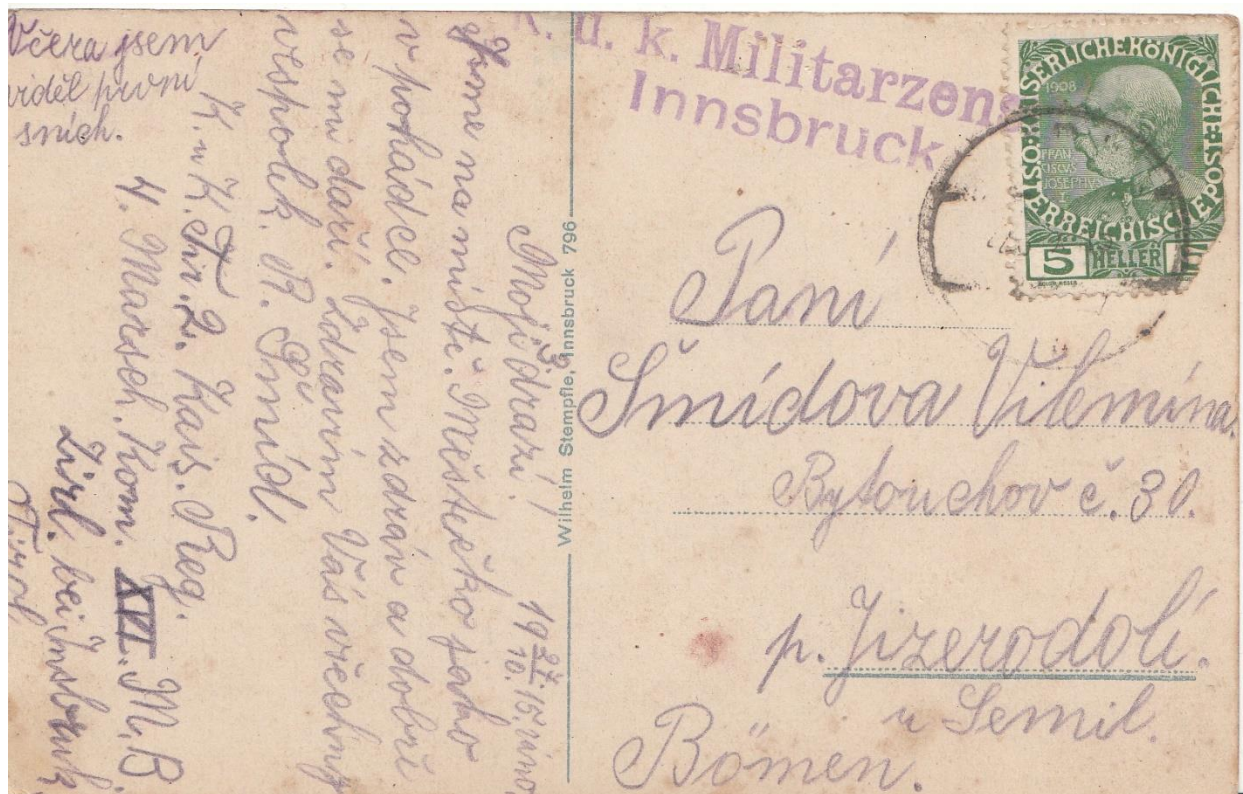
Obrázek 16 - Identifikační karta R. Šmída

Zdroj: osobní archiv

Obrazek 18 - Informace o přeložení k tyrolským myslivcům (5. 10. 1915)

Zdroj: osobní archiv

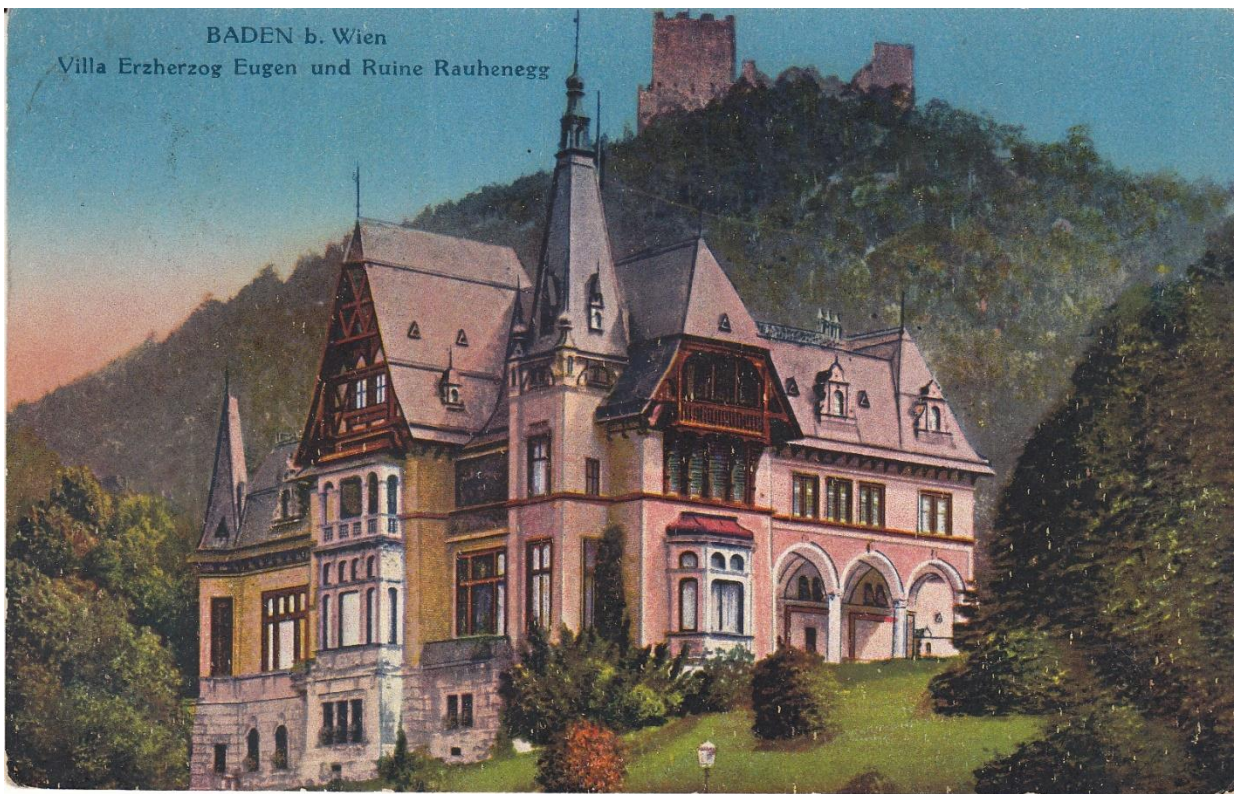
Obrázek 19 - II. pluk císařských myslivců, Zirl (27. 10. 1915)

Zdroj: osobní archiv

Obrazek 20 - Reservespital in Innsbruck (20. 4. 1916)

Zdroj: osobní archiv

Obrázek 22 - Baden (31. 7. 1916)

Zdroj: osobní archiv

Landsturminfanterist

Charge und Name: *Emil Myslivec*

Assentjahr und Blatt-Nr.: 1915 19698

Geburtsjahr: 1885 Heimatsberechtigt (zuständig): *Bukrij - Semil*

Profession: *Nabas*

Veränderungen:
 eingeteilt 1915 16/8 zum EBK III
 präsentiert „ „ zur Kriegsdienstleistung
 Rstbf 22 ex 15.
 transferiert 1915 6/10 vom I R Nr 74 EBK III
 zur T K Jg R Nr 2. K M Erl Abt 2/W
 Nr 19886 res vom 1/10 15
 Kaaden am 9. Nov. 1915

Verwaltungskommission
 beim Ersatzbataillon
 des k. u. k. Infanterieregiments Nr. 74.

Präsident und Kommandant: *Heinrich*

Konkurrenz:
 disziplinar
 gestraft: *Heinrich*
 gerichtlich:

Besondere Ausbildung:

Lage-Nr. 34. E-17 ad Teil. 1. - Aufgel. inf. Erl. v. 5. Juni 1905 Nr. 4074. C. Unvollständiges Buchdruckereis (K. Schrey) in Wien.

Charge: *Landsturm*

Name: *Myslivec*

Assentjahr u. Blatt № 1915 9698 19802

Geburtsjahr: 1885 zuständig-

Profession: *Bukrij / Semil*

eingeteilt 1915-16./8, zum Ers. B Kader III
 präsent. " - " - " zur Kriegsdienstleistung.

ausgegeben 1916 - 2/10. vom E B K. d. I R Nr 74

zum Tiroler Reservejäger Reg. Nr. 2
1. H. alt. Erl. Nr. 2/10 Nr. 1915. res vom 1/10. 1915

III./74. Ersatzkompagnie.

Präsident, am 26. 10. 1915

geb. eingeteilt 1915 6/10. zum III. B. 2. Komp. 1915

Gestorben 1916 e. so. an Schweißkrampf am Fono.
Breguaro Bezirk Fone laut eingetaufes ex
Heberegister kontrakt des Mil. Seeborge Beeren
Hocher. Hude. in Triesthafen. 106 v. 1916.

Bemeschall. am 3. November 1916.

III. 2. Regiment der Tiroler Kaiserjäger
 Ersatzbataillon
 Unterabteilungsgrundbuch.

similit' garmend ne Victor' u similitu'
matrice Tirol. eis. mysl. e. z.

Landst. Jgr. eingeteilt, 6/10. 1915 zum III. B. 2. Komp.
84/15.

... approbatur 1916 e. so. in Triest.
Simil' am Basso Breguaro Komp.
Fione H. eingetauf. ex officio. Hude.
eingetaufung Hude. des Mil. Seeb.
sonstige Hude. des Mil. Seeb. in
Triesthafen. 106/16.

Bemeschall. am 21. Dezember 1916

Die Verwaltungskommission beim Ersatzbataillon
 des k. u. k. 2. Regiments der Tiroler Kaiserjäger.

Präsident und Kommandant
Heinrich

mitgemacht den 1. März 1916 gegen Dubaj.
am 1. 1916 21/13. bei der Heberkom. 3. F. H. 2.
pl. 512 - 23/18

Vorstand der Rechnungskanzlei
 beim Ersatzbataillon
 des
 k. u. k. 2. Regiments der Tiroler Kaiserjäger.

W. v. S.

Obrázek 27 - Kmenový list E. Myslivec

Obrázek 30 - Pomník v obci Benešov u Seml

Foto: Tereza Sisrová

Soupis obrazových příloh

Obrázek 1 - Mapa italské fronty v letech 1915–1918	60
Obrázek 2 - Opěrné body Rakousko – Uherska v jižních Tyrolech	61
Obrázek 3 - Pfnanspitze: nejvýchodnější bod tyrolské fronty	61
Obrázek 4 - Col di Lana – Monte Sief	62
Obrázek 5 - Ledovcový masiv Marmolada	62
Obrázek 6 - Pohoří Lagazuoi, Monte Castelletto, Tofana.....	63
Obrázek 7 - Monte Piana.....	63
Obrázek 8 - Tiroler Kaiserjägermuseum in Innsbruck	64
Obrázek 9 - Místa působení tyrolských císařských myslivců	64
Obrázek 10 - Rozložení vojsk na Col di Laně v říjnu 1916.....	65
Obrázek 11 - Col di Lana	66
Obrázek 12 - Monte Piano.....	66
Obrázek 13 - Zvon míru v Roveretu.....	67
Obrázek 14 - Semilsko 1914	68
Obrázek 15 - Rudolf Šmíd (1915).....	69
Obrázek 16 - Identifikační karta R. Šmída	69
Obrázek 17 - Korespondence R. Šmída (Kadaň 20. 8. 1915)	70
Obrázek 18 - Informace o přeložení k tyrolským myslivcům (5. 10. 1915)	71
Obrázek 19 - II. pluk císařských myslivců, Zirl (27. 10. 1915)	72
Obrázek 20 - Reservespital in Innsbruck (20. 4. 1916)	73
Obrázek 21 – Vídeň (30. 4. 1916)	74
Obrázek 22 - Baden (31. 7. 1916)	75
Obrázek 23 - Baden (15. 8. 1916)	76
Obrázek 24 - Kadaň (19. 4. 1918)	77
Obrázek 25 - Sterzing (nedaleko Brixenu 2. 5. 1918)	78
Obrázek 26 - Kmenový list R. Šmída	79
Obrázek 27 - Kmenový list E. Myslivce	80
Obrázek 28 - Kmenový list E. Myslivce	81
Obrázek 29 - Kmenový list F. Grofa	82
Obrázek 30 - Pomník v obci Benešov u Semil.....	83